

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurhariduse osakond

Huvijuht – loovtegevuse õpetaja eriala

Marge Hein

Noortekogude ja noortevolikogude kui osalusvormide loomine,
korraldus ja tegevus

Lõputöö

Juhendaja: Urmo Reitav, MA

Kaitsmisele lubatud:

Viljandi 2012

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	4
1. NOORTE OSALUS TEOORIAS	6
1.1 Noorte osalus	6
1.1.1 Mõiste tähendus.....	6
1.1.2 Noorte osaluse määr	8
1.2 Osaluse olulisus	11
1.2.1 Noorte osaluse kasutegurid noortele	11
1.2.2 Noorte osaluse panus ühiskonnale	13
1.2.3 Osalus ja osalusdemokraatia	14
1.3 Kitsaskohad praktikas	15
1.3.1 Juurdepääs	15
1.3.2 Hoiakud	16
1.3.3 Tavad ja kombed	17
1.3.4 Informatsioon	18
1.3.5 Ressursid	19
1.4 Võimalused noorte kaasamise ja osaluse toetamiseks	19
1.4.1 Muutused ühiskonnas	20

1.4.2 Organisatsioonid, alusdokumendid ja võimalused noorte osaluse suurendamiseks	20
1.5 Noorte kaasamine ja osalus Eestis	23
1.5.1 Osalusvõimalused.....	24
1.5.2 Maakondlikud noortekogud ja kohalikud noortevolikogud	25
2. UURIMUS.....	27
2.1 Uurimuse probleem.....	27
2.2 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused	27
2.3 Uurimuse populatsioon ja valim	28
2.4 Uurimuse metoodika.....	29
2.5 Tulemused.....	30
2.5.1 Üldandmed	30
2.5.2 Loomine	33
2.5.3 Korraldus.....	37
2.5.4 Eelarve.....	45
2.5.5 Koostöö	50
2.5.6 Teavitamine.....	53
KOKKUVÕTE	58
KASUTATUD KIRJANDUS	61
LISA 1: KÜSIMUSTIK	65
LISA 2: INTERVJUU MAAKONDLIKU NOORTEKOGU ESIMEHEGA.....	72
LISA 3: INTERVJUU KOHALIKU NOORTEVOLIKOGU ESIMEHEGA.....	78
SUMMARY	85

SISSEJUHATUS

Ühiskond ootab täiskasvanuikka jõudnutelt kodanikuteadlikkust, aktiivset panustamist ühise heaolu säilitamisse ning edasiviivat algatusvõimet ja -soovi. Ühiskonna vananemise tõttu suureneb ka surve noortele juba varasemas eas võtta vastutust ning osaleda aktiivselt ühiskonnas. (Noorsootöö ... 2006, lk 15) Euroopa Liidu Nõukogu tõdes Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistikus 2010-2018 (2009, lk 5), et noortel on täna ning tulevikus otsustav roll Euroopa Liidu ja selle kodanike ees seisvate paljude sotsiaalmajanduslike, demograafiliste, kultuuri-, keskkonna- ja tehnikaalaste probleemide lahendamisel ja võimaluste ärakasutamisel. Soovitud mõju saavutamiseks tuleb noori juba varakult kaasata otsustusprotsessi, et õpetada neile demokraatia ja kodanikuühiskonna põhimõtteid, tutvustada võimalusi kogukonnas kaasa rääkida ning mõjutada selle arengut. Noori tuleb motiveerida osalema ja integreerida ühiskonda.

Noorte üheks võimaluseks osaleda on kuulumine maakondlikesse noortekogudesse ja kohalikesse noortevolikogudesse, mille eesmärgiks on enamasti noorte huvide eest seismine ja otsustusprotsessis kaasalöömine (Ibid, lk 22). Nendes nõuandvates organites on noortel võimalik õppida ja praktiseerida vajalikke teadmisi ning oskusi, mõjutada otsuseid ja anda nii oma panus kohalikku arengusse. Noorte kaasamise ja osaluse võimalused ning tavad on Eestis piirkonniti erinevad. Alates 2005. aastast riiklikul tasandil osaluskogude loomisest on noortekogude ja noortevolikogude arv kasvanud kordades, jõudes 2011. aastal 77-ni. Samas pole aga piisavalt uuritud nende korraldust, tegutsemist ning kitsaskohti. Sellest ajendatuna on valminud käesolev töö uurides nende osaluskogude hetkeolukorda 2011. aasta viimases ja 2012. aasta esimeses veerandis.

Uurimuse eesmärk on selgitada välja Eesti maakondlike noortekogude ja kohalike noortevolikogude kui osalusvormide loomine, korraldus ning tegevus. Selleks viis autor läbi kvantitatiivse küsitluse ning kaks individuaalintervjuud, ühe kohaliku noortevolikogu, teise maakondliku noortekogu esindajaga.

Antud töös otsitakse vastust järgmisele neljale uurimisküsimusele:

1. Milline on osaluskogude loomise praktika?
2. Kuidas on korraldatud liikmelisus ja osaluskogu tegevus?
3. Kuidas rahastatakse osaluskogusid?
4. Milline on osaluskogude teavitustöö ja koostöö?

Käesolev töö koosneb kahest osast. Esimeses on uuritud ja kirjeldatud osaluse teoreetilisi seisukohti Euroopa ja Eesti kultuuriruumis. Selgitatud on mõiste erinevaid tähendusi, osaluse kasulikkust ja esinevaid kitsaskohti. Välja on toodud noorte osaluse arengutendentsid viimastel aastakümnetel. Teises osas on uuritud Eestis tegutsevaid maakondlikke noortekogusid ja kohalikke noortevolikogusid.

Et osaluskogude tegevust on Eestis vähe uuritud ning ka eestikeelset kirjandust, mis annaks teoreetilise ülevaate, ei ole piisavalt välja antud, siis on antud töö kasulik nii noortele, kohalikele võimudele, noorsootöötajatele, teistele noortega tegelevatele isikutele ning kõikidele, kellele noorte osalus huvi pakub.

1. NOORTE OSALUS TEOORIAS

Käesolev peatükk seletab noorte osaluse mõistet ja määra, selle vajalikkust noortele ja teistele ühiskonna gruppidele ning praktikas esinevaid kitsaskohti. Kirjeldatud on Euroopas ja Eestis kehtivaid alusdokumente ning võimalusi noorte kaasamise ja osaluse toetamiseks. Lõpus on toodud välja Eesti noortevolikogude ja noortekogude mõiste seletus.

1.1 Noorte osalus

Noorte osaluse mõistele lähenetakse erinevalt. Võib väita, et "osalemine" ühiskonnas algab hetkest, mil laps siseneb ehk sünnib maailma ning avastab, mil määral ta suudab mõjutada sündmusi oma nutu ja liigutustega (Hart 1992, lk 4). Noorsootöötajatel, noorteorganisatsioonidel, teoreetikutel ja kohalikel omavalitsustel on oma tausta, kogemuste ja eesmärkide tõttu erinevad tavad, lähenemised ja teooriad antud teema osas. Selles valdkonnas tegutsemist võivad motiveerida nii sotsiaalsete muutuste saavutamine, demokraatlikuma ühiskonna rajamine, noorte arendamine või ka lihtsalt poliitiliste eesmärkide saavutamine. (Have ... 2008, lk 11) Käesolevasse töösse on koondatud peamised, üldlevinud arusaamad noorte osaluse mõistest Euroopas ja Eestis.

1.1.1 Mõiste tähendus

„Noorsootöö seaduse järgi peetakse Eestis noorteks 7–26aastasi (Euroopas kuni 30-aastasi) isikuid. Noorte osalus on noorte kaasaráákimine neid puudutavates otsustes, ükskõik kas kodus, koolis, kodulinnas või -vallas, maakonnas ning ka kogu Eestis, Euroopas ja miks mitte üle maailma.“ (Valge ja Reitav 2009, lk 4) Demokraatlikus ühiskonnas on see enam kui ainult

hääletamine või kandideerimine valimistel. Osalus ja aktiivne kodanlus tähendab õiguste, eesmärkide, keskkonna, võimaluste olemasolu ning noorte toetamist, et soodustada osalust ja mõjutada otsustusprotsesse nii, et luua seeläbi paremat ühiskonda. (Revised ... 2003, lk 1-2)

Koos noorte osalusega kasutatakse noorte kaasamise mõistet. Osalus on üks kolmest kaasamine vormist. „Kaasamise all mõistetakse huvirühmade informeerimist, nendega konsulteerimist ning ka huvirühmade osalust. Kaasamise eesmärk on tõsta otsuste kvaliteeti ja ühiskondlikku heakskiitu, suurendades mittetulundus-, era- ja avaliku sektori osalust otsuste ettevalmistamisel ja langetamisel.“ (Metstak, Notton, Martinson, Valge ja Reitav 2012, lk 59) Noorte kaasamisega mõjutatakse noorte soovi osaleda ühiskonnaelu mõjutamises. Mõisted „noorte sotsiaalne kaasatus“ ja „noorte sotsiaalne osalus“ on laiemal tähendusega, selle all mõeldakse noorte täisväärtuslikku kaasalöömist hariduses, tööturul, sotsiaalses keskkonnas üldiselt. Selle vastandiks on sotsiaalne tõrjutus. (Noorsootöö ... 2007, lk 24)

Noorte osalust käsitletakse viimasel kümnendil ka kui õigust. UNICEF defineerib seda inimõiguseks. Ühendatud Rahvaste Organisatsiooni Peaassamblee võttis 1989. a. vastu I laste õiguste kaitse dokumendi „Lapse õiguste konventsioon“, kus on artiklis 12 sätestatud, et kõigil lastel, kes on võimelised iseseisvaks seisukohavõtuks, on õigus väljendada oma vaateid vabalt kõikides teda puudutavates küsimustes. Kuigi sinna juurde on lisatud, et „hinnates lapse vaateid vastavalt tema vanusele ja küpsusele“, on tegu universaalse õigusega, mis kehtib kõigile olenemata päritolust, elukeskkonnast, täiskasvanute hinnangutest või teistest teguritest. Euroopa Nõukogus mõistetakse noorte osalust kui noorte õigust olla kaasatud ning omada ülesandeid ja vastutust igapäevaelu korraldamises kohalikul tasandil kui ka mõjutada demokraatlikul viisil protsesse oma elus. Õigusena käsitlemine tähendab seejuures ka seda, et noortel on see õigus ilma diskrimineerimiseta. (Have ... 2008, lk 13) Hart (1992) ja temast innustust saanud Driskell (2002) räägivad osalemisest kui kodanikuõigusest. See on noorele võimalus õppida, mida tähendab olla kodanik. Harti sõnul ei saa eeldada, et 18-aastane hääleõiguslik noor oskab vastutustundlikult käituda, kui tal puuduvad oskused ja varasemad kogemused osalusprotsessi toimimisest.

Noorte osalust mõistetakse ka kui täiskasvanu ja noore partnerlussuhet. See tähendab üksteise kuulamist ning erinevate ideede ja seisukohtade ühist arutamist. Selle vaatenurga eeliseks on see, et selles on koos noorte oskused ja talent ning täiskasvanute kogemused ja elutarkus. Iga

indiviidi panus on tunnustatud ja hinnatud. (Have ... 2008, lk 13) Osalus väljendub samuti partnerluses riigi ja selle kodanike vahel. „Valitsusele jääb küll otsustusõigus, ent kodanikud ja erinevad grupid ühiskonnas saavad aktiivselt osaleda – algatada ja kujundada riigis tehtavaid otsuseid, hinnata erinevaid lahendusvariante. Oluline on ühiskonna liikmete osalemine alates probleemide identifitseerimisest etapist kuni olemasoleva seadusandluse ja poliitikate hindamiseni.“ (Illing ja Lepa 2005, lk 5-6)

Noorte osalusel on mitmeid vorme, näiteks vabatahtlik töö, osalemine mitte-formaalses õppes, noorelt-noorele koolitamine, kuulumine noorteorganisatsiooni ja selle tegevuse eest vastutamine mingis valdkonnas, kuulumine poliitilistesse noorteühendustesse, noortekogudesse ja teistesse osaluskogudesse, osalemine kampaaniaüritustel ja projektides, hääletamine või kandideerimine valimistel. Ühiskonna muutustega tekib lisaks traditsioonilistele ka uusi osalusvorme – sotsiaalvõrgustikud, arutlusfoorumid, allkirjade kogumised avaldustele, tugigrupid, toodete boikoteerimine. (Have .. 2008, lk 25-26)

1.1.2 Noorte osaluse määr

Noorte kaasamise puhul ei saa rääkida lihtsalt, kas noori kaasatakse või ei. Hart (1992) on koostanud osalusredeli, mis illustreerib kaasatuse erinevaid astmeid projektides, organisatsioonides või kogukondades. Redel koosneb kaheksast järgmisest astmest:

1. *Manipuleerimise* puhul on noored kutsutud osalema, kuid nad ei saa tegelikke otsuseid ja tagajärgi mõjutada.
2. *Dekoratsioon* tähendab, et noori vajatakse kui protsessi kaunistuseks, neil puudub sisuline roll.
3. *Võltsosaluse* korral jäetakse noortele mulje, et nad võtavad osalusprotsessist osa, kuid tegelikult puuduvad neil võimalused otsust mõjutada.
4. *Etteantud roll koos tagasisidega* leiab aset siis, kui noored teavad eesmärgid ja kuidas neid saavutatakse, omavad olulist rolli protsessis ning saavad hiljem tagasisidet, kuidas nende panus mõjutas lõpptulemust.
5. *Konsulterimine ja tagasiside* – täiskasvanud algatavad ja juhivad, kuid noored annavad neile nõu. Seejuures on oluline, et noored mõistavad protsessi ja kuidas nende panust

kasutatakse, nende arvamusi kuulatakse ja arvestatakse otsuste tegemisel ning neid teavitatakse lõpptulemustest.

6. *Täiskasvanute algatatud, kuid noortega jagatud otsustamine* tähendab, et otsused tehakse lõplikult koos.
7. *Noorte omaalgatusliku ja juhitud otsustamise* puhul tuleb noortelt initsiatiiv tegevuse läbiviimiseks ja juhtimiseks, täiskasvanutel on seejuures ainult toetav roll.
8. *Noorte omaalgatuslik, kuid jagatud otsustamine* eeldab, et initsiatiiv tuleb noortelt, kuid otsused võtavad noored vastu koos täiskasvanutega.

Kolm alumist redeliastet (manipuleerimine, dekoratsioon ja tokenism ehk võltsosalus) ei ole kaasamise positiivsed vormid. Teiste astmete puhul saab rääkida sisulisest kaasamisest ning „redeli õige pulga valik“ oleneb situatsioonist, eesmärkidest, võimalustest, olemasolevatest kogemustest. (Ibid; McNeish, Downie, Newman, Webster ja Brading 2002)

Harti osaluse redel põhineb 1969. aastal Arnsteini poolt sõnastatud kodanike osaluse astmestikule, kus kolmel alumisel „redelipulgal“ puudub noortel hääl ja võimalus otsuseid mõjutada, keskmistel astmetel neid küll kuulatakse, kuid nende mõjuvõim on väike. Kodanikel on kontroll otsuste tegemise ja võimu teostamise üle ainult kaheksandal ehk kõige viimasel astmel, mis tähendab, et tõhus osalemine eeldab riigipoolset soovi seda soodustada ja inimesi kaasata.

Mitmed teised uurijad on kritiseerinud Harti osalusredeli hierarhilist struktuuri ning seda edasi arendanud. Treseder väitis 1997. aastal, et laste ja noorte osalemise määrale ei tohiks panna kindlaid piire, kuid noored ei ole koheselt võimelised praktiseerima redeli ülemistel astmetel. Ta moodustab Harti redeli viiest kõrgemast astmest mudeli, kus iga tase on teistega võrdne. Treseder toetub ka Hodgsoni seisukohale, et noortele peab tagama piisava mõjuvõimu, ligipääsu olulise informatsioonini, valikuvõimaluse otsuste vahel, usaldusväärse ja erapooletu isiku toe ning võimaluse esitada kaebus osalusprotsessi läbiviimise või otsuste osas. (Karsten 2011, lk 7) Driskell (2002, lk 42) jaotab Harti kaheksa astet ümber kahe dimensiooni põhjal – noorte mõjuvõim võtta vastu otsuseid ja mõjutada tagajärgi ning noorte suhtlemine teistega oma kogukonnas. Ta väidab, et noortele on võimas kogemus ise algatada ja juhtida projekte ja otsuseid vastu võtta, kuid see on kasulik ainult väiksemate projektide puhul. Kui noored on võrdsed partnerid ja jagavad otsuseid, siis on saab rääkida kaasa olulisematel ja laiematel teemadel ning muutused on märksa suuremad. Davies on arendanud redelit edasi maatriksiks,

kus vertikaalsel teljel on Harti redeli astmed ning horisontaalsel osalemise erinevad lähenemisviisid – vasakul pool on lühiajalised ja mitteametlikud projektid, paremal süstemaatilised ja pikaajalisemad (Karsten 2011, lk 27).

Osalemine peab põhinema eelkõige osalejate võimel (olema jõukohane, puuduvad teadmised ja oskused tuleb osalejatele anda), väljakutsel (tekitama noores huvi, rahuldama eneseteostus- ja saavutusvajadusi) ning suhtlemisel (noored peavad tundma, et nad on seotud inimeste, kogukonna, ühiste ideede ja tegudega; see tähendab nii hääle olemasolu kui ka teiste häälte kuulamist). (Jans ja Backer, lk 5-6; Croft, Crolla ja Mida-Briot 2003, lk 20) Olulised on ka läbipaistvus (osalejad, huvi- ja sidusgrupid peavad mõistma projekti eesmärgi ja protsesse), kaasavus (osalusprotsess peab olema avatud kõigile hoolimata vanusest, soost, päritolust, majanduslikust kindlustatusest, positsioonist ühiskonnas, puuetest ning seejuures on osalejatest olulisem määratleda need grupid, kes ei osale), vabatahtlikkus (noori ei saa sundida osalema ning neil on õigus igal ajal lahkuda), seos noorte tegelike vajadustega (probleemid on aktuaalsed ja tegeletakse nende teemadega, mis noori otseselt mõjutavad), väärtustatus (noored ja osalusprotsessi tulemus on hinnatud), kasulikkus kõigile osapooltele (ei teeni ainult võimuolijate huvi) ning meeldivus (ei pea olema lõbus, kuid tekitama positiivse tunde). (Ibid; Driskell 2002; Lansdown 2001; Have ... lk 21-23) Driskell (2002, lk 32-33) lisab juurde ka lokaalsuse ehk kuigi tegu võib olla üleriigilise projektiga, peavad tulemused olema suunatud eelkõige kohalikule elanikkonnale.

Noorte osalus, täiskasvanute ja noorte vaheline koostöö võib leida aset erinevatel aladel (majanduses, poliitikas, sotsiaalsfääris) ja viisidel (individuaalne otsustamine, teenuste arendamine, uurimistöö, kogukonnatöö), erinevates vormides ja erineval tasemel, kuid üldine eesmärk on siiski sama – tugev koostöö toetab parema elutaseme saavutamist kohalikus kogukonnas.

1.2 Osaluse olulisus

Noorte aktiivne osalus otsustusprotsessides ja kohaliku ning regionaalse tasandi tegevuses on vajalik, et luua demokraatlikumat, kaasavamat ning jõukamat ühiskonda. (Revised ...) Noorte kaasamisel on palju kasutegureid nii noortele, organisatsioonidele, institutsioonidele kui ka kogukondadele, kuhu nad on kaasatud, ning laiemalt kogu ühiskonnale.

1.2.1 Noorte osaluse kasutegurid noortele

Kaasamine ei ole eesmärk, vaid see on vahend, kuidas jõuda positiivse muutuseni ühiskonnas. Treseder (1995, lk 213) toob välja Tansey nimetatud seitse noorte osaluse kasutegurit, milleks on:

1. Osalemine annab lastele ja noortele võimaluse mõjutada neile pakutavate teenuste tingimusi ja vastuvõetavaid otsuseid. Seeläbi aitab see ka neil mõista ning teistele selgitada oma soove ja vajadusi.
2. Teenused on ajakohasemad, sest arenevad vastavalt noorte igapäevastele huvidele ja probleemidele.
3. Kaasamine erinevatesse tegevustes rahuldab noorte arenguvajadusi – noorte vajadust vastutustunde, tunnustuse ja uute kogemuste järele. Noor areneb ning mõistab paremini oma potentsiaali, sotsiaalset vastutust ning oskab püstida eesmärke. (Treseder 1995; Hart 1992)
4. Noorte sotsiaalsed oskused ja poliitikaalased teadmised arenevad. Noored õpivad – jälgivad, kuidas professionaalid tegutsevad, mõtlevad, kuidas võiks protsessi efektiivsemaks muuta ning jagavad ja viivad ellu oma mõtteid (Co-management ... 2006, lk 5). Noored kogevad, et teised inimesed omavad sarnaseid emotsioone ja kogemusi, ning õpivad erinevusi aktsepteerima, mistõttu on noorte osalusel oluline roll ka koduse vägivalla ennetuses (Participation ... 2008, lk 9).
5. Noori julgustatakse teenuste passiivse tarbimise asemel ühiskonnas aktiivselt osalema ja looma ise teenuseid, mida nad kasutavad. Mintzberg (1996, lk 77) peab oluliseks, et

inimesed ei oleks suhetes valitsusega ainult tarbija või kliendi rollis, vaid kasutaksid ka proaktiivset ühiskonna tasandil mõtlemist ning kannaksid n-ö „kodaniku kübarat“. Osaluses nähakse võimalust kodanikke harida valituse tegevuste ja nende eesmärkide osas. Bergman jõudis 1997 aastal seisukohale, et mida suurem on linnades osalusmäär, seda vähem küünilised on sealsed elaniku kohaliku valitsuse suhtes. (Ebdon 200, lk 384)

6. Lapsed ja noored mõistavad osalusprotsessi ning alustades madalamal tasemel turvalises keskkonnas õppimist, valmistatakse neid ette otsustamiseks ühiskonnas laiemalt.
7. Avatud ja noortele osalejate arusaadava teenuse pakkumine soodustab demokraatlikke protsesse ning demokraatia printsiipide austamist. (Treseder 1995, lk 213)

Kui Tansey on keskendunud peamiselt sellele kasule, mida saavad noored, siis Treseder (1995, lk 217) on vaadelnud noorte ja täiskasvanute koostööd ning toonud välja positiivsed ja negatiivsed aspektid mõlemale. Tulemusi kajastas ta järgmises tabelis:

	Täiskasvanud	Lapsed ja noored
Kasutegurid	• tugevdatud, arendatud teenus • parem maine • parem ligipääs noortele, jne.	• mõju teenustele • huvide ja murede edenemine • individuaalne teadmiste, oskuste areng, jne.
Puudused	• aeg ja ressursid • rasked koosolekud • energiakulu • kontroll otsuste üle väheneb, jne	• vähem vaba aega • igavad koosolekud • potentsiaalsed tülid, jne.

Noored saavad osalemise käigus teadmisi, kogemusi ning tunde, et nad on olulised. Seejuures on neile oluline, et vaba aeg on huvitav, lõbus ja täiendab nende sotsiaalset elu. Niisamuti soovivad nad uusi väljakutseid, kogeda suuremat vastutustunnet ning aidata teisi inimesi enda ümber. Saadavad kogemused saab kirja panna ka elulookirjeldusse, mis aitab kaasa noore edukusele tööturul. Treseder (1995, lk 220) leiab, et üksikisiku tasandil võib kaasamisel ja osalusel olla suur mõju kogu lapse või noore elule.

1.2.2 Noorte osaluse panus ühiskonnale

Noorte osalusega arenevad kõik kogukonna liikmed. Noorte kaasamine osalusprotsessi on tõhus vahend sotsiaalsete muutuste saavutamiseks. Osalusdemokraatiaga ühiskonda hinnates, planeerides, kujundades ja juhtides puututakse kokku erinevate inimeste ja ideedega ning seeläbi tekivad inimestel uued kasulikud oskused. Täiskasvanutest professionaalid, võimuesindajad ning kohalikul tasandil otsustajad omandavad tõesemad ja laiapõhjalisemad teadmised kohaliku tasandi teemadel, ülevaate noorte kodanike ja nende eluolu kohta. (Driskell 2002, lk 23) Kodanike osalust soodustatakse võimustamisega volitades neid suuremal määral otsustes osalema. Vastastikune võimustamine tekitab kodanikes kui klientides rahulolu pakutavate teenustega, seevastu töötajate, teenusepakkujate hulgas oma tööga. (Peters ja Pierre 2000)

Osalusprotsessis on täiskasvanud olukorras, kus nad märkavad noorte oskusi ja potentsiaali. Nad saavad ka adekvaatset informatsiooni noorte vajaduste kohta ning suudavad seeläbi neid paremini mõista. Täiskasvanud arendavad oma oskusi noorte tegevuse efektiivsuse suurendamiseks ning õpivad ise paremini koostööd tegema. Osalemine on täiskasvanutele võimalus jagada oma teadmisi ja oskusi noortega. Noored puutuvad kokku nende ühiskonna gruppidega, kellega neil muidu tõenäoliselt kokkupuude puuduks. Protsessi käigus arenevad uued ja keerukamad sotsiaalsed võrgustikud nii isiklikul kui professionaalsel tasandil. Usalduslikkus noorte ja täiskasvanute vahel ning dialoog ühiskonnas suureneb. (Have ... 2008; Innes ja Booher 2004; Kirby ja Bryson 2002)

Organisatsioonidele ja institutsioonidele on noorte kaasamise positiivseteks tulemusteks teenuste ja poliitikate kujundamine, suunamine ja väärtustamine noorte vajadustest lähtuvalt, mistõttu on need efektiivsemad ning noorte jaoks usaldusväärsemad, mis omakorda aitavad tõsta organisatsiooni mainet. Noorte osalus võimaldab organisatsioonil toetada noorte personaalset, sotsiaalset ja poliitilist arengut kogukonnas. (Aspinwall ja Larkins 2002; Kirby, Lanyon, Cronin ja Sinclair 2003, lk 7)

Noorte kaasamine toob kaasa uute lähenemiste ja ideede tekke kohalike ja regionaalsete probleemide lahendamisel. Noored võivad tuua teema käsitlemisel sisse uusi ja ebatraditsioonilisi vaatekohti ning ideid. Keeruliste probleemide korral on kergem jõuda ühise

otsuseni. Uurimused näitavad, et koostööl põhineva osalusega on võimalik lahenda keerulisi ja vastuolulisi probleeme ning parandada sotsiaalset kliimat edasisteks tegevusteks, kui erinevad seisukohad on põhjustanud kogukonna jagunemise. Noorte kui huvigrupi käest on kasulik arvamust küsida juba varajases staadiumis, et märgata kiirelt vastuvõetava otsuse mõju ühiskonna segmentidele. (Innes ja Booher 2004, lk 419-422) „Et ühiskond saaks noorte osalemisest tõepoolest maksimaalset kasu, tuleb anda kõikidele noortele vahendid ja võimalused oma osalemisõiguse kasutamiseks. On oluline, et erivajadustega ja vähemate võimalustega noored, kelle jaoks on kaasamisvõimalused reeglina piiratud, saaksid samuti osaleda ja anda omapoolse panuse. Seda mitte ainult sellepärast, et nende jaoks on see samasugune põhiõigus nagu ükskõik milliste teistegi noorte jaoks, vaid nende noorte panus, vaatenurk ja teadmised on ühiskonnale hindamatud ja ainulaadsed. (Croft jt 2003, lk 9-10) Noorte osalemine teeb otsustusprotsessi usaldusväärsemaks ning ühiskonnale legitiimsemaks. Lansdown (1995) toob välja, et osalus on oluline igale elujõulisele ühiskonnale, sest see on kodanike fundamentaalne õigus. Ühiskond, mis austab individuaalõigusi võrdselt sotsiaalse vastutustundega, peab edendama indiviidi võimekust võimalikult varajases vanusest, et võimaldada neile osalemine neid mõjutavates otsustes.

1.2.3 Osalus ja osalusdemokraatia

Otsustusprotsessis võetakse üha rohkem arvesse osalusdemokraatia põhimõtteid, et vähendada kodanike võõrandumist riigist ja tagada võimule legitiimsus. Esmasel, n-ö rohujuure tasandil toimub inimeste esmane poliitiline sotsialiseerumine, ühishuvide selgitamine ja probleemide sõnastamine. Ühiskonna liikmetele pakutakse poliitilise osaluse võimalusi, mis kompenseeriksid esindusdemokraatia institutsioonide kaugust. (Lepa, Illing, Kasemets, Lepp, Kallaste 2004, lk 9) Baker (1997, lk 4-6) on koondanud peamised osalusdemokraatiat toetavad argumendid nelja kategooriasse:

1. Võrdsus – osalusdemokraatia ideeks on kõikide kodanike võrdne staatus ühiskonnas ning otsustamisel võimalikult võrdne võimujagamine kollektiivis. Kogukonna erinevatel gruppidel on mitmeid võimalusi oma eesmärkide saavutamiseks ning oma mõjuvõimu

harjutamiseks. Võimu ebavõrdne jagamine toetab tõenäoliselt nende gruppide huve, kes on tugevamad ja kellel on rohkem mõjuvõimu.

2. Enesekehtestamine – osalusdemokraatia annab kontrolli oma elu üle pigem inimesele endale kui teistele.
3. Kogukonna areng – osalusdemokraatia aitab luua kogukonnal ühtekuuluvustunnet ja omavahelisi häid suhteid. Kui inimesed usuvad, et neid võetakse kuulda, tunnevad nad end vähem tõrjututena ning rohkem kogukonnas ja ühiskonnas aktsepteerituna.
4. Isiklik areng – osalusdemokraatia aitab inimestel areneda indiviididena ja kodanikena. Kui inimesed osalevad otsustusprotsessides, saavad nad uusi kogemusi, laiendavad oma teadmisi ning arendavad oma sotsiaalseid suhteid teiste kogukonna liikmetega.

1.3 Kitsaskohad praktikas

Barjäärid, mis segavad kaasamist, võib jagada isiklikeks ja praktilisteks takistusteks. Isiklikeks aspektideks on madal enesehinnang, enesekindluse ja julguse puudumine, hirm üleoleva suhtumise ja diskrimineerimine ees, tegevuste ebahuvitavus ning ettekujutus noorsootööst kui millestki igavast. Praktilisteks asjaoludeks on informatsiooni puudumine, osalemisloa puudumine, vajalike ressursside puudus, kultuurilised vastuolud, liikuvusega seotud probleemid. (Noorsootöö ... 2007, lk 28) Treseder (1995, lk 225-230) jaotas barjäärid viide kategooriasse, milleks on juurdepääs, hoiakud, tavad ja kombed, informatsioon ning ressursid.

1.3.1 Juurdepääs

Üheks peamiseks barjääriks on kokkusaamise aeg. Võimuesindajad, ametnikud, noorsootöö valdkonnas tegutsevad inimesed ning täiskasvanud üldiselt eelistavad saada kokku päevasel ajal, mil noored peavad täitma koolikohustust. Samas, kui koosolek venib pikaks või lükatakse algus hilisele kellaajale, siis võib noortel tekkida probleeme ühistranspordiga koju saamisel. Parima tulemuse saavutamise kaasaamisel eeldab täiskasvanutelt lähtumist noortele sobivast

toimumisajast. Oluline on ka asukoha valik, et noor tunneks ennast mugavalt. Seetõttu on õige valida kohta, kus noortel on tavaks kokku saada, mitte ametliku õhkkonnaga ruum.

Noori mõjutab ka kui tihti ja pikalt neil on võimalik otsustusprotsessis osaleda. Noorte murede, küsimuste ja ideede kogumine ja seirega seotud ettevõtmisi korraldatakse erineva sageduse ja pikkusega. Neist ametlikud on tihti regulaarsed (foorumid), mõned ajalise piiranguga (nõuanderühmad), samas teised tegutsevad määramatu aja (õpilasesindused). Konsultatsioonid on tihti ühekordsed või ebaregulaarsed sündmused. Samas on võimalik formaalseid mehhanisme kasutada ka sagedasti ning osana igapäevasest praktikast. Noorte kaasamine peaks olema pidev protsess ja mitte sõltuma täiskasvanute isiklikest eelistustest ja vajadustest, mugavusest. (Kirby jt 2003, lk 63-64)

1.3.2 Hoiakud

Osaluse takistuseks on lähenemisviis, kus noori peetakse probleemiks, teistest nõrgemateks ühiskonnaliikmeteks, ohvriteks või õigusrikkujateks, kelle käitumist saab iseloomustada kui normaalsusest kõrvalekaldumist. Sellele vastandub lähenemine, kus noori nähakse organisatsiooni või ühiskonna aktiivsete liikmetena ning kasulike, andekate ja tugevate partneritena. Täiskasvanud ei saa mõista noorte olukorda täpselt nii nagu noored ise ning seetõttu peavadki olema noored kaasatud neid puudutavatesse teemadesse ja olukordade lahendustesse, noori tuleb pigem toetada kui juhendada. (Have ... lk 12) Täiskasvanud eeldavad, et nad teavad, mis on lastele parim, sest nad on ise ka olnud noored. Tegelikuses on lapsepõlv muutuv nähtus nii ajas, kultuuriruumis, erinevate sugude, ühiskonnaklasside ja majandusliku toimetuleku olukorra osas. Laste kogemused ei ole samased nende vanemate omadega. (Butler ja Williamson 1995) Treseder (1995, lk 227) peab noorte kohta öeldud väiteid „nad on irratsionaalsed“, „nad on oma tegevustes arutud, mittemõistlikud“, „nad ei taha olla kaasatud“, „nad on liiga emotsionaalsed“ müütideks. Ta leiab, et noored on igati mõistlikud koostööpartnerid, kui neile tagada õige juhendamine ning otsustamiseks vajalik informatsioon. Noored tahavad võtta osa otsustusprotsessidest, kuid nad ei taha alati võtta ainuisikuliselt vastutust tehtud otsuste eest (Kirby ja Bryson 2002, lk 11).

Mitmed autorid toovad välja representatiivsuse ja selle olulisuse küsimuse. Noored väidavad, et nad tahavad, et osalejate valik oleks representatiivne, mitte ei peegeldaks ainult kindla noortegrupi vaateid. (Ibid) Osad uurijad (Treseder 1995; Innes ja Booher 2004; Kirby ja Bryson 2002; Miljeteig 2005) leiavad, et ükski inimene ei ole iseenest representatiivne, esindades eelkõige oma individuaalseid seisukohti. Sarnaselt täiskasvanutele ei ole neil võimalik rääkida kõikide noorte eest ning seda ei saa tuua argumendiks noorte tõrjumisele osalusprotsessides. Seetõttu on oluline panustada neid noorte kaasamisse, kes on ühiskondlikult vähemaktiivsed ning ei osale erinevates organisatsioonides, mis on end defineerinud partneritena otsusetegemise protsessis, et valik oleks võimalikult representatiivne (People ... 2009). Osalusprotsessidest võtab osa rohkem vanemaid noori ja tüdrukuid. Uurimused on näidanud, et võrreldes poistega tahavad tüdrukud rohkem oma arvamust avalikult välja öelda ning kohalikud võimud eelistavad teha koostööd pigem vanemate noortega. Väikeste projektidega pööratakse rohkem tähelepanu osalejate representatiivsusele sellistes kategooriates nagu vanus, sugu ja rahvus, kuid kõrvale jäetakse puudega noored. (Kirby ja Bryson 2002)

1.3.3 Tavad ja kombed

Lansdown (1995, lk 30-34) leiab, et lastel puudub piisav mõjuvõim, sest kultuuriliselt ei ole tavaks laste arvamust küsida. See tuleneb lapsepõlve mõistest, mille järgi lapsed pole võimelised neid õigusi vastutustundlikult kasutama. Seevastu on vanematel õigus oma laste asemel otsustada ja tegutseda nende huve silmas pidades. Täiskasvanute tavad võivad kujundada noortes negatiivseid hoiakuid, mis takistavad nende osalemist. Noored ei tunne, et nende arvamust väärtustatakse, neid kuulatakse ja võetakse tõsiselt ning nad suhtuvad kaasamisse küüniliselt või ükskõikselt. Nad arvavad, et on soovimatud ja väljajäetud (Driskell 2002, lk 25; Kirby ja Bryson 2002, lk 33). Ent noortel pole tihti mitte ainult väljakujunenud arvamused antud teemadel, vaid ka tõsiselt arvestatavad põhjendused, mis võivad olla suureks abiks otsustamisel.

Üheks takistuseks võib olla organisatsioonikultuur, kui on noorte-sõbralike protseduuride ja poliitika puudus. See võib avalduda suures koguses formaalsetes dokumentides, mida tuleb lugeda, analüüsida ja mille järgi tegutseda. (Have ... lk 19) Noortele on selline reeglistik tihti raskesti hoomatav ning hirmutav. Teiseks barjääriks on koosolekute läbiviimine ametlikul viisil

koos kindlate reeglite järgimisega protsessi jooksul. Noortele on sellisel juhul väga oluline n-ö jäämurdmine ehk tutvumine täiskasvanutega, nende huvide ja eesmärkide mõistmine. (Treseder 1995, lk 228; Innes ja Booher 2004; Kirby ja Bryson 2002) Osalust soodustab seevastu kaasamistavade ja -juhiste olemasolu (Hinsberg ja Kübar 2009, lk 60).

1.3.4 Informatsioon

Täiskasvanud tunnevad organisatsioonis vajalikke mõisteid, tausta, akronüüme, töötavate inimeste nimesid ning valitsevat töökultuuri. Nad tunnevad tihti üksteist tänu mitmetele koosolekutele ja sotsiaalsele taustale. Noori kaasates aga ei eeldata, et nende sulandumine on keeruline protsess. (Treseder 1995, lk 228) Kaasamise tulemuslikkust mõjutab seetõttu oluliselt see, kas kaasamist läbiviivatel isikutel on kolleegide ja juhtkonna toetus (Hinsberg ja Kübar 2009, lk 60).

Noored ei saa tihti vajalikku haridust ja väljaõpet, et piisavalt panustada osalusprotsessi. Haridussüsteemid on ebaõnnestunud neile vajalike teadmiste ja oskuste – analüütilise või kriitilise mõtlemise, osalusdemokraatia, aktiivõppe – väljaarendamise osas. Mõningatel juhtudel antakse noortele küll võimalus olla kaasatud otsustamisse, aga eelnevalt veendumata, kas neil on vajalik väljaõpe ning piisavalt informatsiooni, et teha teadlikke otsuseid. (Children ... 2009, lk 5) Et omada tähendusrikast suhet noortega, peavad täiskasvanud jagama oma vaateid, kogemusi ja teadmisi, pakkuma välja võimalikke ja sobilikke tegevussuundi. Informatsiooni jagamine ning küsimuste küsimine aitab arendada kriitilist mõtlemist. Informatsiooni saamine tuleb teha noortele kättesaadavamaks ja kasutajasõbralikumaks. Teave peab olema noortele ja nende arengule sobiv. (Kirby jt 2003, lk 45; World ... 2003, lk 282)

1.3.5 Ressursid

Noorte osalemiseks on vaja rahalisi ressursse, mis tähendab lisaväljaminekuid organisatsioonidele ning tekitavad töötajatele lisapingeid saavutamaks osalusprotsessiga oodatud tulemusi. Noortel puuduvad tavaliselt isiklikud sissetulekud, kuid on vaja katta reisi-, majutus- ja söögikulud. (Treseder 1995, lk 229-230) Rahaliste ressursside puudus on suureks takistuseks majanduslikes raskustes ja vaesuse käes kannatavate noorte kaasamisel (Hart 1992, lk 33).

Kaasamine ja osalemine võib küll teoorias ideaalselt toimida, kuid praktikas võib tulla ette takistusi, mille tulemusena kaasamine ennast enam ei õigusta. Inimeste ajapuudus end päevakorras olevate küsimustega kurssi viia on üheks põhjuseks, miks kaasamisprotsess osutub väheefektiivseks (Innes ja Booher 2004, lk 431). Oluline on ka suhe kaasamisele kuluva aja ning hilisema otsuse vahel. Täiskasvanul võtab ülesande üksinda täitmine enamasti vähem aega kui tehes seda koos noortega. Siiski, kui kulutada aega ja vaeva, on saadavad teadmised, kogemused ning kasu märkimisväärsed. Grupi kaasamine mõjutab ka indiviidi motivatsiooni, arusaamisvõimet ning oskust anda teada oma soovidest. (Treseder 1995, lk 215) Seetõttu on oluline olla teadlik kaasamismehhanismide toimimisest ning huvigruppide käitumisest.

Kui kaasamisel ja noorte osalemisel ei arvestata võimalikke barjääre või protsess toimub vales vormis (nt osalusredeli kolme alumise pulga peal), siis võib see kaasatutele mõjuda negatiivselt ning on vähetõenäolisem, et nad lasevad end kaasata hiljem veel osalusprotsessidesse (Kirby ja Bryson 2002, lk 33).

1.4 Võimalused noorte kaasamise ja osaluse toetamiseks

Laste ja noorte osalus on muutunud aina tähtsamaks teemaks viimastel aastatel. Kui varem oli see vaid laste õiguste eest seisjate marginaalne huvi, siis nüüd on see keskseks kõneaineks kõikides laste ja noortega tegelevates organisatsioonides. (McNeish jt 2002, lk 30)

1.4.1 Muutused ühiskonnas

Suhtumine lastesse ja nende õigustesse on muutunud viimaste aastakümnetega. Lansdown (1995, lk 19-20) peab oluliseks kolme faktorit. Esiteks aspekt, et lapsed ei ole alati perekonnas kaitstud, vanemad on võimelised oma lapsi kahjustama ja kuritarvitama. Laste väärkohtlemise ja seksuaalse kuritarvitamise juhtumid on alates 1970ndatest mõjutanud seadusandlust muutma riigi ja perekonna õigussuhteid ning aidanud teadvustada, et lapsed vajavad kaitset ka väljaspool pereringi. Teiseks on ühiskond mõistnud, et perekondadel ei ole võimalik ja ka kasulik vastutada laste eest üksi. Arenenud on universaalne haridussüsteem, tervisekaitse, toetussüsteemid peredele ja lastehoiuteenused töötavatele vanematele. Need muutused kajastavad ühiskonnas suurenenud sotsiaalset vastutust laste ees, mida kõik kogukonna liikmed jagavad. Kolmandaks mõjuriks on peremudelite muutus. Kasvanud ei ole ainult üksikemade arv, vaid ka lahutuste määr. Paljud lapsed kogevad oma koduses elus abiellumist, lahutust, üksikvanemlust ja uuesti abiellumist. Samuti peavad mitmed veetma perioode kasvatusasutustes või lastekodudes. Arusaamine perekonna mõistest on muutunud ning see ei ole enam konstantne. Seetõttu tuleb lapsi mõista kui indiviide ning nende õigusi kaitsta sõltumata perekonnast. Perekond ei saa luua lapsele turvalist, kindlat ja stabiilset keskkonda eluks ning selle mõistmine on ilmnenud ka perekonda käsitlevates õigusloome dokumentides.

Muutusi on toonud tarbijate võimu suurenemine kaheksakümnendatel nii era- kui ka avalikus sektoris, mistõttu kasvas tarbijate, sealhulgas ka noorte kaasamine otsustusprotsessi. 1980-ndate keskel oli fookuses „Lapse õiguste konventsiooni“ sõnastamine. (McNeish jt 2002, lk 30)

1.4.2 Organisatsioonid, alusdokumendid ja võimalused noorte osaluse suurendamiseks

Euroopa Kohalike ja Regionaalsete Omavalitsuste Kongress kiitis 1992. aastal heaks Euroopa harta noorte osaluse kohta kohalikus ja piirkondlikus elus. Avaldatud dokument ei saavutanud aga soovitud tulemust, ei saanud avalikult teatavaks ning piisavalt kasutatavaks. Euroopa

Nõukogu andis 2003. aastal välja muudetud versiooni „Parandatud Euroopa harta noorte osalusest kohalikul ja regionaalsel tasandil“. Uus dokument pöörab tähelepanu praegusele olukorrale, näiteks interneti kasvav mõju noortele, noorte töötus või linna ebakindluse mõjudele. Samuti sisaldab ülevaadet, kuidas kohalikud võimud tegelevad noori puudutavate küsimuste lahendamisega, ning juures on viisid, kuidas saab toetada noorte osalust kohalikul tasandil. (Have ... 2008, lk 28-29). Euroopa Nõukogu kutsus parandatud hartas liikmesriike üles kaasama noori otsustusprotsessidesse kohalike omavalitsuste ja regioonide tasandil. Dokumendis on kirjas, et noori tuleb kaasata kohaliku poliitika erinevatesse valdkondadesse, informeerida ning suunata koostööle teiste huvigruppidega. Samuti on toodud välja, et kohalikel omavalitsustel ja maavalitsustel tuleb luua noortele püsivad osalusstruktuurid, mis esindavad noorte huve ning on autentse dialoogi ja koostöö aluseks noorte ja võimu esindajate vahel. Sobivaks organiks on noortenõukogu, noorteparlament, noortefoorum. Kohalikul omavalitusel või maavalitsusel tuleb tagada noortele ruumid, töövahendid ja rahalised ressursid ning abi ja toetus, võimalusel ametnik, kes koordineerib osaluskogu tööd.

Noorte osalus on üheks Euroopa riikide ühiseks tegevussuunaks Euroopa Komisjoni Valges Raamatus „Uus hoog Euroopa Noortele“ (2002). Liikmesriikide koostööraamistiku meetodiks on avatud koordinatsioonimeetodi rakendamine. Valges Raamatus on toodud välja, et osalust tuleks arendada peamiselt kohalikus kogukonnas, sealhulgas koolides ja samuti nende noorte hulgas, kes ühendustesse ei kuulu. Loodetakse, et kohalikud omavalitsused võtavad kasutusele paindlikud ja uudsed osalusmehhanismid ning tegutsema asuvad regionaalsed ja riiklikud noortekojad, mis on avatud ka neile noortele, kes ei ole tegevad organisatsioonides. Euroopa Komisjon tegi dokumendis ettepaneku käivitada noortefoorum, mis oleks sobivaks noorte nõupidamisorganiks avatud koordineerimise meetodi raames, ning suurendada noorte osalust Majandus- ja Sotsiaalkomitees.

Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistikus 2010-2018 (2009, lk 7) on välja toodud Euroopa noortevaldkonna koostöös kaks peamist eesmärki – esiteks pakkuda rohkem ja võrdsemaid õppimis- ja töötamisvõimalusi kõigile noortele, teiseks edendada noorte kodanikuaktiivsust, sotsiaalset kaasatust ning solidaarsust. Dokumendis on kirjeldatud noorte rolli ühiskonnas ning nende kaasamise ja osaluse vajalikkust ning on toodud välja, et Euroopa noortevaldkonna koostööd aastani 2018 tuleb korraldada avatud koordinatsiooni meetodi abil.

Olemasolevad meetmed, et edendada noorte kodanikuaktiivsust, näiteks nagu Euroopa Noored programm ja selle raames pakutavad koolitus- ja arendusvõimalused, Euroopa Noortepoliitika Teadmiste Keskus ja Euroopa Liidu eesistujariigi noorteüritused, on osa struktureeritud dialoogist poliitikakujundajate ja noorte vahel. Kuigi Euroopa Liidu tegevusel on tugev mõju liikmesriikidele poliitilisel tasandil, on teadlikkus struktureeritud dialoogist kohalike omavalitsuste ja isegi kõrgema taseme seas madal. (Feldmann-Wojtachnia, Gretschel, Helmisaari, Kiilakoski, Matthies, Meinhold-Henschel, Roth ja Tasanko 2012, lk 17)

Noorte osalust toetavad ka katuseorganisatsioonid. Euroopa Noortefoorum on 1996. aastal loodud Euroopa noorte esindusorgan, mille eesmärk on mõjutada noorte huvidest lähtuvalt noortepoliitika kujundamist Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis, Euroopa Nõukogus ja Euroopa Liidus. Eesti Noorteühenduste Liit on aastast 2004 üks organisatsiooni 96 liikmest. (Eesti Mittetulundusühingute ja sihtasutuste Liit 2012)

Eestis on noorsootööd reguleerivateks olulisemateks dokumentideks noorsootöö seadus (aastal 2010), Eesti noorsootöö kontseptsioon (2001), Eesti noorsootöö arengukava aastaks 2001–2004 (2001), noorsootöö strateegia 2006–2013 (2006), Euroopa noortepoliitika uuendatud koostööraamistik 2010–2018 (2009). Noorsootöö strateegia (2006, lk 18) järgi on Eesti noortepoliitika üldeesmärgiks noorte osalus otsustusprotsessides ja nende huvide ning vajadustega arvestamine kõigis noortepoliitika toimevaldkondades ehk noorte elu puudutavates küsimustes. Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistik 2010–2018 (2009, lk 5) on toodud välja, et üheks peamiseks tegevusvaldkonnaks on noorte osalus ning eesmärgina nähakse noorte osaluse toetamist esindusdemokraatias, kõigi tasandite kodanikuühiskonna tegevustes ning ühiskonnas tervikuna. Liikmesriigid peavad arendama dialoogi noorte ja otsustajate vahel, tõstma osalusprotsessi efektiivsust ning toetama juba varases eas “osalema õppimist”.

Suurimaks katuseorganisatsiooniks Eestis on 63 noorteühendust koondav Eesti Noorteühenduste Liit, edaspidi ka ENL. See loodi aastal 2002 ning selle peamiseks eesmärgideks on “pakkuda noorteühendustele eestkostet, kujundada noori toetavat ühiskondlikku arvamust ja seadusandlikku keskkonda, esindada liikmete noortepoliitilisi huve Eestis ja rahvusvahelisel tasandil ning soodustada noorte aktiivset osalust ühiskonnas” (Eesti Noorteühenduste Liit 2012). ENL korraldab noorte osalust toetavaid kampaaniaid ja projekte, tähistab igal aastal üle-eestilise

noorteüritusega rahvusvahelist noortepäeva ning annab välja noorsootöö ajalehte Aken. ENL kuulub haridus- ja teadusministrile nõu andvasse Noortepoliitika Nõukogusse ning võtab osa mitmete teiste töögruppide, komisjonide ja ümarlaudade tegevusest. 2008. aastal alustas organisatsioon Eesti Noorsootöö Keskuse toetusel projekti noortekogude tegevuse koordineerimiseks ja võrgustiku arendamiseks. Selle eesmärk on arendada noortekogude tegevust pakkudes neile tuge ja luues koolitusvõimalusi, tagada infovahetus ja koostöö ning nõustada maakondlikke ja kohalike omavalitsuste noortekogusid. (Valge ja Reitav 2009, lk 71)

1.5 Noorte kaasamine ja osalus Eestis

Eestis on üldine raamistik kaasamiseks erinevates õigusaktides olemas, kuid see on pigem soovitusliku iseloomuga. „Eesti õigusruumis ei ole huvirühmade kaasamine poliitika kujundamisse kohustuslik“ (Hinsberg ja Kübar 2009, lk 17). Hea tava kohaselt on aga oluline, et kaasa saaksid rääkida need, keda tehtav otsus puudutab, kellel on asjakohaseid teadmisi, kogemusi või informatsiooni (Ibid). Kodanike ja avaliku võimu suhteid Eestis kirjeldab „Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioon“ (2002), kus on kirjas, et demokraatliku riigikorra püsimiseks ja arenguks on avalikul võimul vaja kuulata kodanikke ja teha koostööd võimalikult paljudega neist. Riigikogu ja ministeeriumide arvates on peamisteks probleemideks ajanappus, huvirühmade passiivsus ja ebakompetentsus. Samas on kaasamisalane koostöö tulenenud pigem ühenduste endi tugevusest või välislepingutest, kuigi mitte niivõrd valitsuse sihiteadlikust kaasamist arendavast poliitikast. Huvigrupid ise ei hinda oma osalemisvõimalusi kõrgeks. (Illing ja Lepa 2005, lk 4)

Eestis kasutatakse rohkem traditsioonilisi kaasamise vorme (dokumentide saatmist e-kirja või posti teel, kohtumisi, ümarlaudu, komisjone ja töögruppe ning kodulehekülgedele info riputamist). Vähem on levinud uuemad vormid, mis toonitavad osalust ja osalusdemokraatiat, otsides võimalusi kodanike ja teatud gruppide ühiskondliku aktiivsuse tõstmiseks ning pakkudes alternatiivseid võimalusi osaluseks poliitilistes protsessides. Peamisteks osaluse vormideks on kodanike foorumid, konsensuskonverentsid, kodanike „kohtud“, plaanimise rakukesed ja visioneerimine. (Ibid, lk 10)

1.5.1 Osalusvõimalused

„Eesti noored saavad otsuste mõjutamises kaasa lüüa, tegutsedes kohalikes noortevolikogudes, maakondlikes noortekogudes, erinevates riigi ja omavalitsuse nõuandvates kogudes (nt Noortepoliitika Nõukogu, Tallinna Noorte Nõukogu, Õppurite Nõukoda jt), eestkostorganisatsioonides (nt Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Üliõpilaskondade Liit, Eesti Õpilasesinduste Liit), õpilas- ja üliõpilasesindustes, noorteorganisatsioonides ja mujal. Samuti on võimalik esitada arupärimisi, korraldada üritusi, kampaaniaid ja pikette ning avaldada avalikult arvamust. Täisealistel noortel on võimalik osaleda valimistel nii valides kui ka kandideerides (kohaliku omavalitsuse volikogu, Riigikogu, Euroopa Parlament).“ (Valge ja Reitav 2009, lk 5)

„Noorte osaluskoguna mõistame erinevaid institutsioone, kus noored saavad otsuste kujunemisele kaasa rääkida (nt kohalik noortevolikogu või -parlament, maakondlik noortekogu, nõuandev kogu, õpilas- ja üliõpilasesindus jmt).“ (Metstak jt 2012, lk 12) Käesoleva uurimuse raames on vaadeldud noorekogusid ja noortevolikogusid.

Kohalike omavalitsuste ja maavalitsuste esindajatel on oluline roll noorte osaluse toetamisel. Nad peavad tagama, et noored ainult ei oma informatsiooni ja ei ole teadlikud demokraatiast ja kodakondsusest, vaid saavad seda ka praktiseerida. Osalemine on noortele vajalik, et nad saaksid mõjutada ja kujundada tegevusi ja otsuseid ühiskonnas nii noorelt kui ka hilisemates eluetappides. Kui võimuesindajad toetavad noorte osalust, siis nad aitavad kaasa ka noorte sotsiaalsele integreerimisele, toimetulekule väljakutsete ja survega. Et noorte osalus oleks edukas ja tulemuslik, on vaja arendada poliitilisi ja administratiivseid struktuure, võtta arvesse noorte vajadusi, võimalusi ning meelelahutuslikke aspekte. (Revised ... 2003, lk 2) „Kohalikud omavalitsused ja maavalitsused on noortele kõige lähemal asuvad osalemise tasandid, mistõttu on neil ka suur roll noorte osaluses. Noori kaasates tagavad võimud olukorra, kus noored ainult ei kuule ega õpi demokraatiat ja kodanikuks olemist, vaid neil on reaalne võimalus tunda end ühiskonna täisväärtusliku liikmena.“ (Metstak jt 2012, lk 12)

1.5.2 Maakondlikud noortekogud ja kohalikud noortevolikogud

Maakondlike noorte osaluskogude loomise toetamist alustati maavalitsuste kaudu 2005. aastal ning järgmisel, 2006. aastal tekkisid noortekogud pea kõikidesse maakondadesse. Maakondlik noortekogu võimaldab noortel osaleda otsustusprotsessides, kaitsta oma huvisid maakondlikul tasandil ning on sidevahend noorte ja maavalitsuse vahel. (Valge ja Reitav 2009, lk 13; Maakondlikud ... 2008, lk 2) „Liikmeteks võivad olla kõik noored, üldjuhul vanuses 15–26 aastat, kelle elukoht on registreeritud konkreetse maakonna haldusüksuse territooriumil. Noortekogu liikmeteks võivad olla kohalike noortevolikogude, õpilasesinduste ja kohalike noorteühenduste valitud esindajad. Noortekogu koosseisu moodustamisel tuleb lähtuda regionaalsest taustast (nt igast omavalitsusest kuni 3 esindajat). Kogu maksimumliikmeskonna määrab maavalitsus vastavalt maakonna suurusele, kuid mitte vähem kui 15 inimest.“ (Ibid, lk 14)

Noortevolikogu on valla- või linnavolikogu juures tegutsev nõuandev kogu, mille eesmärk on analüüsida valla või linna pädevusse kuuluvaid noorteküsimusi ning teha nende kohta ettepanekuid valla- või linnavolikogule ja -valitsusele (Ibid, lk 13). Kohalikud noortevolikogud tegutsevad Eestis juba alates 1998. aastast (Eesti Noorsootöö Keskus 2012). „Kohaliku omavalitsuse noortevolikogu liikmeks võivad olla noored vanuses 13–26, kelle elukoht on registreeritud konkreetse omavalitsuse haldusüksuse territooriumil. Noortevolikogusse saavad kuuluda õpilasesinduste ja noorteühingute esindajad ning ka organiseerumata noored (noored, kes ei kuulu noorteorganisatsiooni või -gruppi). Noortevolikogu liikmete valimisel peab lähtuma demokraatlikkuse põhimõtetest.“ (Ibid, lk 14) Aastal 2010 tegutses Eestis 15 noortevolikogu. Uute loomiseks alustas ENL pilootprojekti „Noortevolikogu mentorlusprogramm“, mille raamas pakuti 30 omavalitsusele mentorlust ning rahalist toetust. Ettevõtmisega loodi 26 uut noortevolikogu ning juba järgmisel, 2011. aastal viidi läbi samalaadne projekt toetamaks 20 osaluskogu loomist. Aasta lõpuks tegutses statistika järgi Eestis 62 noortevolikogu, kuid ei ole teada nende tegutsemise aktiivsus kohalikus elus. (Eesti Noorteühenduste Liit 2012; Noorteseire 2012)

Noortekogudel ja noortevolikogudel on kinnitatud põhikirjad, kus on välja toodud liikmete õigused ja kohustused. Peamisteks õigusteks on moodustada komisjone ja töörühmi,

umbusaldada ametitesse valitud inimesi, kui nad ei täida oma kohustusi, ning pöörduda maa-, linna- või vallavalituse ametniku poole, et saada koolitust ja teavet. (Valge ja Reitav 2009, lk 17)

Nende püsivate struktuuriüksuste rollideks võib olla:

- pakkuda noortele võimalust vabalt väljendada oma muresid, mis on seotud kohalike võimude poliitika ja pakkumistega;
- pakkuda noortele võimalust teha võimuesindajatele ettepanekuid ja soovitusi;
- võimaldada võimuesindajatel konsulteerida noortega neid puudutavatel teemadel;
- lihtsustada konsulteerimist noorteühenduste ja organisatsioonidega;
- võimaldada noortel projekte arendada, juhtida ning hinnata;
- lihtsustada noorte osalust teistes kohalikke võime nõustavates struktuuriüksustes.

(Revised ... 2003, lk 11)

2. UURIMUS

2.1 Uurimuse probleem

Noortekogude ja noortevolikogude tegevust on Eestis vähe uuritud. Käesoleva töö autor leidis vaid kaks uuringut – Veronika Svištši 2009. aasta bakalaureusetöö „Noorte osalus ning kaasamine otsustusprotsessi kohalikul ning maakondlikul tasandil Eestis: Narva Noorteparlamendi ning Põlvamaa Noortekogu näitel“ ning Eesti Noorsootöö Keskuse poolt 2008. aastal koostatud ülevaade maakondlikest noorte osaluskogudest Eestis. Statistikat leiab ka Eesti Noorteühenduste Liidu ja Noorteseire kodulehekülgedelt. Hetkel puudub laiem ja avalik ülevaade, millega noortekogud ja noortevolikogud tegelevad, kuidas on nende töö organiseeritud ning millised on nende peamised probleemid. Teavet on võimalik leida tegutsevate osaluskogude kodulehekülgedelt ja sotsiaaltööst, kuid terviklik ülevaade puudub.

2.2 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Uurimuse eesmärk on selgitada välja Eesti maakondlike noortekogude ja kohalike noortevolikogude kui osalusvormide loomine, korraldus ning tegevus. Uurimuse eesmärgist lähtuvalt püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Milline on osaluskogude loomise praktika?
2. Kuidas on korraldatud liikmelisus ja osaluskogu tegevus?

3. Kuidas rahastatakse osaluskogusid?

4. Milline on osaluskogude teavitustöö ja koostöö?

Seejuures on välja toodud:

- liikmete arv ja esindajate üldiseloostus;
- loomise aeg ja kaasatud isikud ning põhjused, miks osaluskogu loodi;
- juriidiline vorm, põhikirja olemasolu;
- tegevusvaldkonnad;
- liikmeks saamise tingimused ja valimiste kord;
- töödejaotuse ja hierarhia olemasolu;
- eelarve suurus, peamised kuluartiklid ning rahastus;
- koostööpartnerid ja -probleemid;
- teavitamise kanalid ja probleemid.

2.3 Uurimuse populatsioon ja valim

Populatsiooniks on Eestis tegutsevate noortekogude ja noortevolikogude liikmed. Maakondlikke noortekogusid on hetkel 15 ning nende tegevusse oli kaasatud 2011. aastal 247 noort. Kohalikke noortevolikogusid oli samal ajal ENL-i andmetel 62. (Noorteseire 2012) Kuna noorteühendusi iseloomustab noorte suur voolavus (Have ... 2008, lk 44), uute liikmete raske leidmine ning ebastabiilne aktiivsus (Ülevaade ... 2008, lk 4), siis on keeruline kindlalt öelda, mitu noortevolikogu ja kui palju noori tegutses uurimuse läbiviimise ajal. Kuigi liikmete koguarv ei ole teada, võib see jääda umbes 600-800 vahel, kui võtta arvesse käesoleva uurimuse tulemusi.

Et selgitada välja osaluskogude hetkeolukord, kasutati küsitluse läbiviimiseks kihtvalimit. Valimi moodustasid 77 noort ehk üks oma osaluskogu esindav liige igast noortekogust ja noortevolikogust.

Intervjuu läbiviimiseks kasutati ettekavatsetud valimit. Autor valis välja kaks esindajat, neist ühe kohaliku noortevolikogu, teise maakondliku noortekogu esimehe. Valiku kriteeriumiks oli osaluskogu aktiivsus intervjuu läbiviimise ajal.

2.4 Uurimuse metoodika

Uurimus oli kaheetapiline. 2011. aasta novembrist kuni jaanuarini viis autor läbi kvantitatiivse küsitluse veebikeskkonnas e-formular. Ankeetküsimustik sisaldas avatud ja suletud küsimusi (vt lisa 1). Läbiviimiseks sai ühendust võetud noorte osaluskogude ja nende liikmetega noorekogude andmebaasist ja ENL-ilt saadud kontaktandmete kaudu. Kõikidele maakondadele ja omavalitsustele, kus teati noortevolikogusid tegutsevat, saadeti palve teavitada noorekogusid ja noortevolikogusid küsitluse toimumisest. Saadud kvantitatiivsed andmed tuli ette valmistada analüüsiks, s.t nad korrastada, kontrollida, puhastada ning luua ülevaate- ja toorandmete tabel. Seejärel toimus statistiline analüüs ning järelduste tegemine.

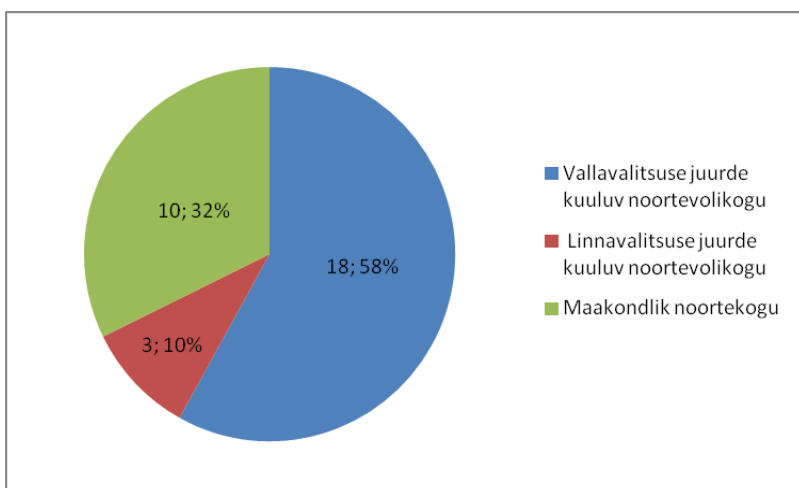
2012. aasta mais viis autor läbi poolstruktureeritud individuaalintervjuud ühe kohaliku noortevolikogu (intervjueeritav 1), teise maakondliku noortekogu esimehega (intervjueeritav 2) (vt lisa 2 ja 3). Mõlemal korral vestlus salvestati, hiljem transkribeeriti. Intervjuud kestsid 20-25 minutit. Intervjuud lisavad kvantitatiivsele küsitlusele kvalitatiivse mõõtme. Töös on kasutatud nende tsitaate, et selgitada uuritud tulemusnäitajaid, nende põhjusi ja seoseid.

2.5 Tulemused

Küsitlusele vastas 34 osaluskogu ehk 1/3 kohalikest noortevolikogudest ja 2/3 maakondlikest noortekogudest. Analüüsist kõrvaldati valimiga mittekokkulangemise tõttu kolm ankeeti. Üks neist oli vallavanem, kelle üksikuid ütlemissi on töös näidetena siiski välja toodud.

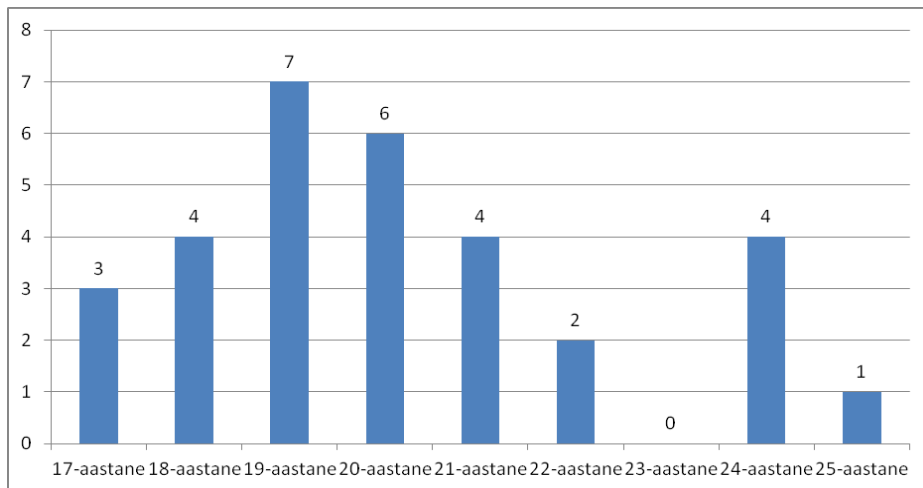
2.5.1 Üldandmed

Küsitlusest võttis osa kümme maakondliku noortekogu esindajat ning 21 noortevolikogude esindajat, kellest kolm kuuluvad linnavalitsuse juurde moodustatud osaluskogusse (vt joon 1).

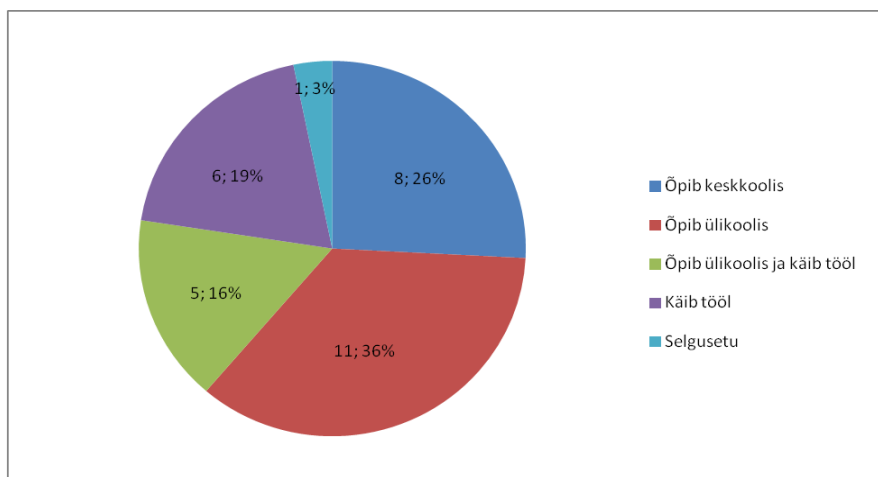
Joonis 1 Noorte osaluskogude tasandid

Vastanute seas oli naisi (61%) rohkem kui mehi (39%). See oli ootuspärane, sest noorte osaluskogudes on naiste osakaal suurem (Kirby ja Bryson 2002; intervjuueeritav 2). Vastanud on vanemad noored vanuses 17-25 (vt joon 2). Vastanute hulgas oli keskmiseks vanuseks 20, enim täitsid ankeeti 19-aastased.

Joonis 2 Vastanute vanus

Respondentidest 26% käib keskkoolis, kõige rohkem ehk 52% ülikoolis ning 35% töö (vt joon 3). Ühe vastanu puhul jäi vastus selgusetuks.

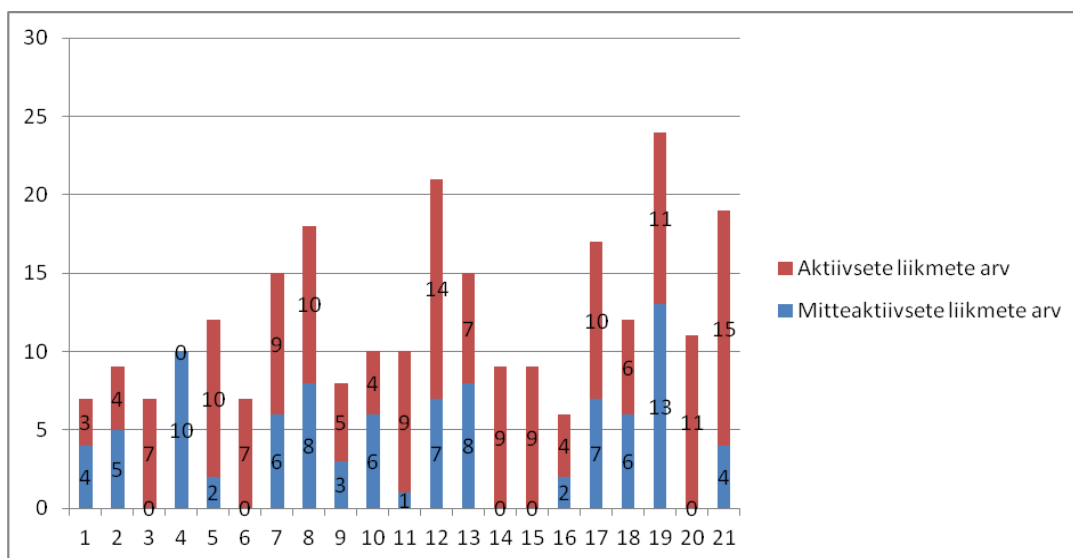
Joonis 3 Vastanute hõivatus

Vastanutest 68% on osaluskogus esimehed või presidendid. 6% on aseesimehe rollis ning 16% kuuluvad juhatusse. Seega on 90% respondentidest juhtivatel positsioonidel. See tähendab, et neil on moraalne kohustus olla teadlik osaluskogu käekäigust, tulevikuplaanidest ning lisab usaldusväarsust ka käesoleva töö andmetele. 10% vastanutest on lihtliikmed, kuid mõnes osaluskogus puudub hierarhiline töödejaotus ning seetõttu ei saa öelda, mis rolli nad täidavad.

Kolm respondenti on kuulunud osaluskogusse kuni kuus kuud. Enamike vastanute (84%) staaž on üks kuni kolm aastat. Esiteks noorte seltskond vaheldub kiirest ning teiseks on paljud noorte osaluskogud Eestis alles viimastel aastatel loodud. Kaks noort on kuulunud noorte(voli)kogusse rohkem kui kolm aastat. Pooled vastanutest on olnud osaluskoguga seotud selle algusaegadest saadik.

Linna- ja vallavolikogu juures tegutsevatesse noortevolikogudesse kuulub 6-24 noort, keskmiselt 12 inimest (vt joon 4). Kuni kümneliikmelisi grupe on 11 21-st. Viies osaluskogus on rohkem kui 15 noort. Huvitav on vallavanema öeldu: „Facebookis on grupil /.../ noored 119 liiget“. Nimelt on neil uuritute hulgas ainulaadne meetod uute liikmete vastuvõtmiseks – selleks tuleb liituda Facebookis noortevolikoguga.

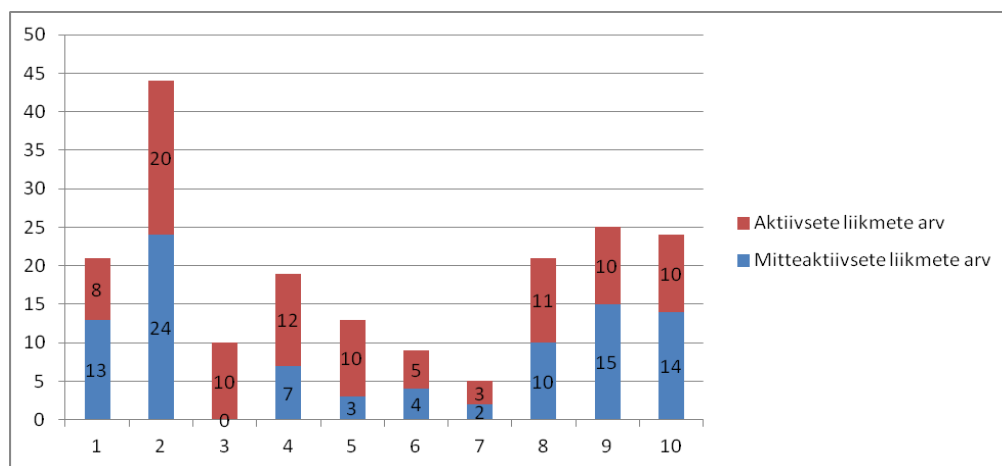
Vastanute hinnangul on aktiivseid liikmeid keskmiselt umbes 66,3%. Aktiivsuse määratlust vastajatele ette ei antud, kuid eelkõige käsitletakse sellena liikmete osalusaktiivsust osaluskogu tegevustest. Viies noortevolikogus on kõik liikmed aktiivsed, ühes mitte ükski. Võrreldes osaluskogude loomisaega ja liikmete aktiivsusmäära, selgus, et nende vahel seos puudub.

Joonis 4 Liikmete arv kohalikes noortevolikogudes

Maakondlikes noorekogudes on liikmete arvu erinevused suuremad, ulatudes viiest 44-ni (vt joon 5). Keskmiselt kuulub osaluskogusse 19 inimest. Kolmes on noori kuni kümme, kuues 11-25. Ühes noortekogus on liikmete arv teistega võrreldes tunduvalt suurem, mis on ootuspärane, sest see asub elanike arvult suurimas, Harju maakonnas.

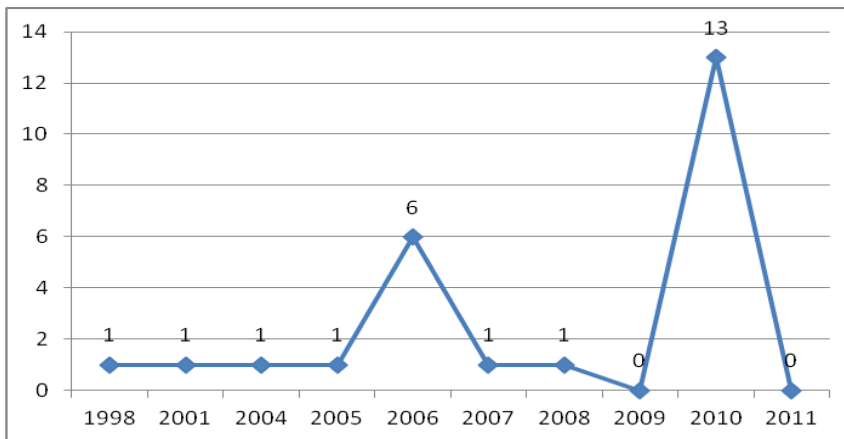
Ühes noortekogus on kõik liikmed aktiivsed, aga keskmiselt on aktiivsus 57,3%, mis jääb üheksa protsendiga alla kohalike noortevolikogude omale. Võttes arvesse noorte suurt voolavust (Have ... 2008, lk 19) on tulemus ootuspärane.

Joonis 5 Liikmete arv maakondlikes noortekogudes

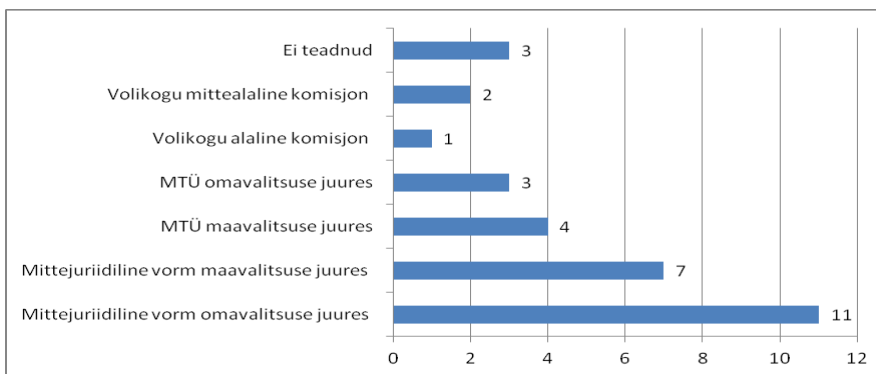
2.5.2 Loomine

Uuritud noorte osaluskogud loodi ajavahemikus 1998-2010 (vt joon 6). Kolm vanimat loodi kohaliku omavalitsuse juurde, aastatel 2005-2008 tekkisid maakondlikud noorekogud. Neist kõige aktiivsem oli aasta 2006, mil riiklikul tasandil antud küsimusega aktiivselt tegeleti. Noortevolikogude loomisel oli kõrghetkeks aasta 2010, mil Eesti Noorteühenduste Liit alustas vastava pilootprojektiga (vt lk 25).

Joonis 6 Loomise aeg

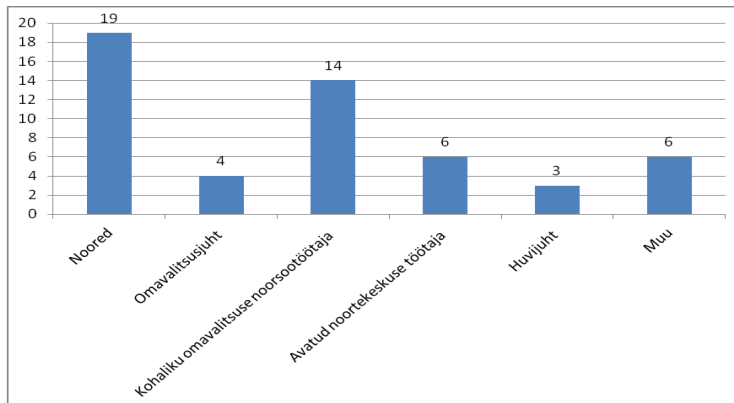
Noortekogudel ja noortevolikogudel puudub üldiselt juriidiline staatus. Noorte väitel on enamike ehk 68% noorte osaluskogude puhul tegu mittejuriidilise vormiga (vt joon 7). Seitse on mittetulundusühingud. Nendeks on maakondlikest Hiiumaa Ankur, Pärnumaa Noorte Liit, Järvamaa Noortekogu, Tartumaa Noortekogu ning kohalikest osaluskogudest Anija Noortevolikogu, Viimsi Noortevolikogu ja Järva-Jaani Noorteklubi. Kolm noort ei teadnud, millise juriidilise vormiga on tegu.

Joonis 7 Juriidiline vorm

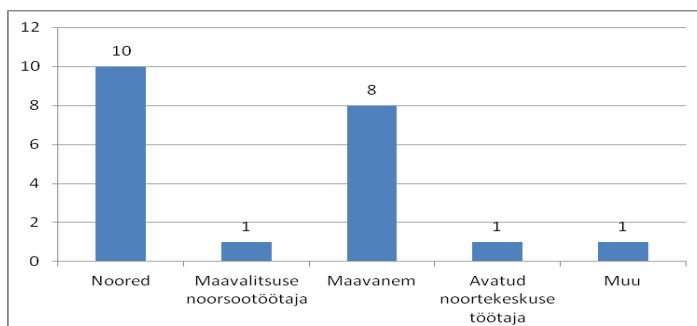
Põhikiri on kinnitatud ja vastu võetud 84%-l. Põhikirja ei ole viiel noore osaluskogul. Kahes osaluskogus (üks kohalik, teine maakondlik osaluskogu) hetkel koostatakse, kolmes kohalikus noortevolikogus pole veel vastu võetud.

Noortelt küsiti, kes osalesid noortevolikogude loomisel. Kohalike noortevolikogude loomisel osalesid enamikel juhtudel noored (19 korral), 14 ehk kahel juhul kolmest kohaliku omavalitsuse noorsootöötaja, kuuel korral avatud noortekeskuse töötaja, neljal omavalitsusjuht ja kolmel huvijuht (vt joon 8). Ka arvasid vastanud, et initsiatiiv luua noortevolikogu tuli samadelt isikutelt, kes olid kaasatud ka loomisprotsessi, enamasti noortelt ja noorsootöötajalt. Intervjuus maakondliku noortekogu esindajaga tuli välja vastupidine kogemus. Esimees arvas, et algataks oli eelkõige kohalik omavalitsus.

Joonis 8 Kohalike noortevolikogude loojad

Maakondlike noortekogude loomisel osalesid vastajate hinnangul alati noored ja kaheksal juhul maavanem (vt joon 9), ühel korral maavalitsuse noorsootöötaja ja avatud noortekeskuse töötaja. Huvitav oli see, et initsiatiiv tuli noorte hinnangul eelkõige noortelt ja maavalitsuse noorsootöötajalt. Svištš leidis 2009. aastal, uurides Põlvamaa Noortekogu ja Narva Noorteparlamendi, et peamiselt tuli algatus riigilt või kohalikelt võimudelt. Seega võib näha osaluskogude loomisesse kaasatud isikute nimetamisel ka vastuolu, mis vajab edasist, täpsustavat uurimist.

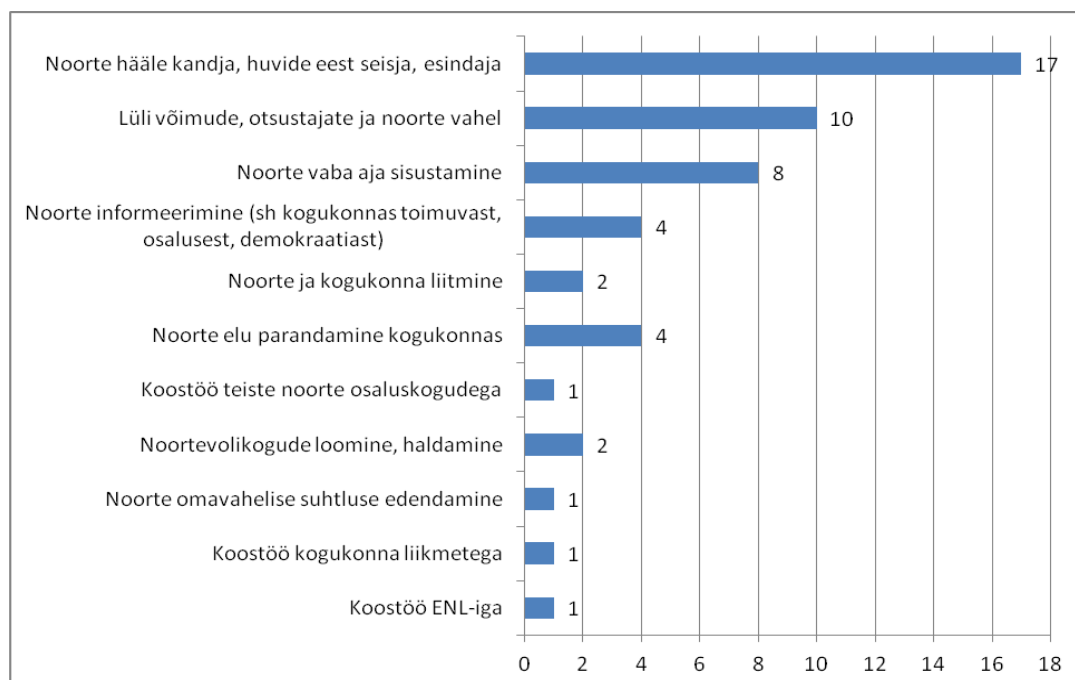

Joonis 9 Maakondlike noortekogude loojad

Avatud küsimusele, miks noorte osaluskogu loodi, vastati enim noortest lähtuvalt – noortele hääle andmine (6 korda), noorte huvide eest seismine (5), noorte elu parandamine kogukonnas (5), noorte kaasamise ja osaluse suurendamine (4), noorte vaba aja sisustamine ja mitmekesistamine (3), noorte esindamine (2), noortega tegeleva organisatsiooni eksisteerimine (1) (vt joon 14). „Noorte häält oli vaja, noori oli vaja kaasata. See oli hea vahend selleks. See on üks asi. Teine asi, need viis aastat on hästi palju korraldatud üritusi. Noored on korraldanud. Võib-olla oli vaja ka seda, et keegi teeks neid ülevallalisi noorteüritusi.“ (intervjueeritav 1)

Kolmel korral toodi loomise põhjusena välja seaduslik kohustus. Seda võib tõlgendada halva näitajana, eeldades, et põhjuseks on osaluskogude mitteväärtustamine kohalike võimude või ametiisikute poolt, noorte mitteteadlikkus noorte(voli)kogude vajalikkusest. Sellisel juhul ei pruugi osaluskogud efektiivselt tööle hakata.

Noorte osaluskogusid nähakse eelkõige noorte arvamusi ja huvisid esindavate (17 inimest), vähem noorte ja võimude vahelise suhtluse (10) ning noorte vaba aja sisustamisega tegelevate ühendustena. (8) (vt joon 10). Neljal korral on tegevustena välja toodud noorte informeerimine ja noorte elu parandamine kogukonnas. Svištš (2009, lk 22) toob kaks peamist nimetajat: klubiline tegevus ja osalemine otsustusprotsessides. Nii küsitluse kui ka intervjuude vastustest jõudis autor samasugusele järeldusele.

Joonis 10 osaluskogu tegevusvaldkonnad

Noorsootöö seaduse (2010) järgi on noortevolikogude eesmärk arutada valla või linna pädevusse kuuluvaid noori puudutavaid küsimusi ning teha nende kohta ettepanekuid valla- või linnavolikogule ja valla- või linnavalitsusele, lähtudes noorte vajadustest ja huvidest. Vaadeldes noorte nimetatud osaluskogude tegevusi, võib öelda, et noored on üldiselt teadlikud noorte osaluskogude põhifunktsioonidest.

2.5.3 Korraldus

Vastanutel paluti kirjeldada liikmeks saamise tingimusi. Vabakirjeldustest tulid välja järgmised tegurid: vanus alampiiriga 7-14 ja ülempiiriga 26 eluaastat (8 korral), elukoha sissekirjutus kohalikku omavalitsusse (3), suuline või kirjalik sooviavaldus (17), juhatuse või üldkoosoleku hääletus (6), avalik valimine (2), teistesse noorteühendustesse kuulumine (3), prooviaja läbimine (2).

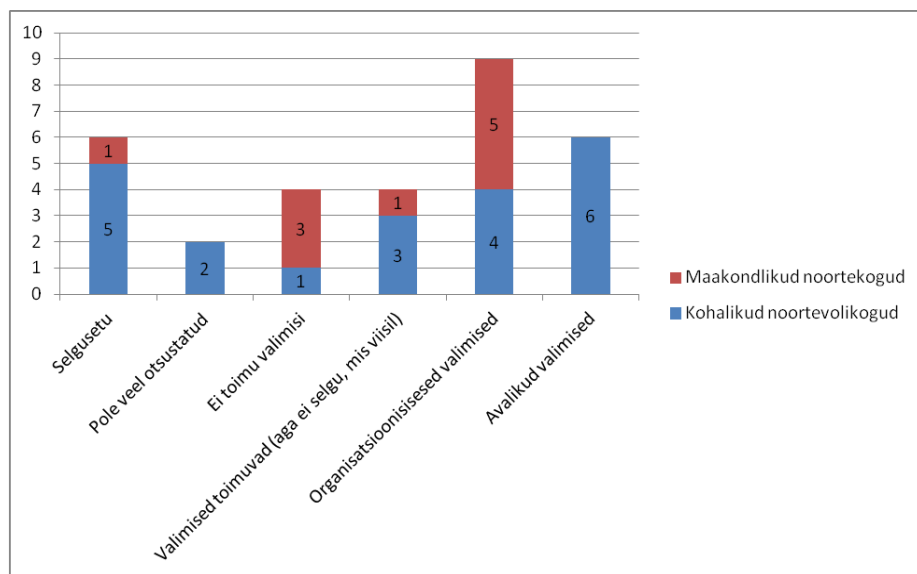
Valimiste korraldamine on jäänud selgusetuks kuue noore osaluskogu puhul (vt joon 11). Kahes noortevolikogus pole see küsimus veel otsustatud. Valimisi ei toimu ühes kohalikus ja kolmes maakondlikus noortekogus, kasutatakse vabatahtlikkuse printsiipi (vastu võetakse kõik noored, kes seda soovivad) ning noorteühenduste liikmete delegeerimist. Valimised toimuvad 19 osaluskogus, neist avalikud üldvalimised on kuues kohalikus omavalitsuses. Järgnevalt on välja toodud mõned näited, kuidas noored on valimiste korraldust ise kirjeldanud (sulgudes sugu, vanus, osaluskogu tüüp):

- *Avalik hääletus. Kõik valla noored vanuses 13-26 said hääletamas käia.* (naine, 19, kohalik noortevolikogu)
- *Valimised toimusid internetis ning ka valimiskastid olid üleval koolides ning igas külas* (mees, 22, kohalik noortevolikogu).
- *Kandideerida saavad kõik kohalikus keskkoolis õppivad vähemalt 12. a. noored või vallas elavad 12.-26. a. noored* (naine, 24, kohalik noortevolikogu).
- *Neljas koolis ning neljas piirkonnas toimuvad valimised* (naine, 24, kohalik noortevolikogu).

Organisatsioonisiseste valimiste puhul toimuvad kas salajased valimised või üldkoosoleku lihthäälteenamuse valimised. Seda meetodit kasutatakse rohkem juhatuse valimiseks, kuid ka noore osaluskogu moodustamiseks.

- *Juhatuse valimiste puhul esitatakse kandidaadid, kuulatakse ära nende põhjendused/kõned või esitajate põhjendused, kõned. Juhatuse liikmed võetakse vastu üldkoosoleku lihthäälteenamusega. (naine, 21, maakondlik noortekogu)*
- *Otsuseid võtab vastu üldkoosolek. Valitakse täisliikmeid, vaotlejaliikmeid, juhatust. (naine, 21, maakondlik noortekogu)*

Noorte üldkoosoleku meetodi kasutamist liikmete valimisel ei nimetatud küsitluse käigus, küll aga kõneles sellest intervjuul kohaliku noortevolikogu esimees: „Varasemalt on need valimised olnud nii-öelda koosoleku vormis. Kutsutakse, antakse teada, et tulge noortevolikogu valimistele ja siis tulevad noored kokku. Kandideerimisel vaja avaldust ja siis sealt nende hulgast valitakse. Minu esimesed valimised, mis ma siis nägin, ma olin ka tol hetkel Tallinnas, ma igapäevaselt ei olnud siin ja ma juba siis rääkisin, et sellisel moel valimisi ei saa läbi viia. Aga siis oligi see, et kakskümmend noort valis viisteist noort. See ei olnud see, mida mina nagu näha tahtsin. Aga esimene kord ta niimoodi läks ja volikogu aktsepteeris seda nimekirja ka nagu. Nüüd, see-aastased valimised, me tegime niimoodi, et valimised toimusid ka koolis ja noortekeskuses. Et see oleks ikka demokraatlik. See ei ole nagu nii, et need samad noored valivad iseennast nagu. Ja meil tuli vist 20 kandidaati 15-le kohale ja 80 valijat oli nii-öelda, see oli ikkagi tunduvalt demokraatlikum kui 15 ja 15, et valimised käivad meil nüüdsest nii. Järgmine aasta teeme veel suurema.“

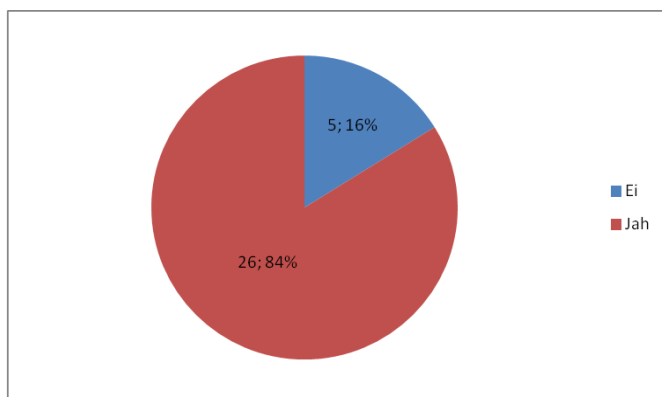
Joonis 11 Valimiste toimumine

Noored on üldiselt rahul valimiste korraldusega (vt joon 12). Samas toodi välja mitmeid parandusettepanekuid, näiteks:

- *Tuleb teha rohkem reklaami, et kõik noored saaksid teada, et valimised toimuvad (naine, 19, kohalik noortevolikogu).*
- *Peaks panema täpsemalt kirja juhatuse kohustused ning ka valitsusaja (naine, 25, kohalik noortevolikogu).*
- *Kehtestaksin iga-aastase kindla aja, mil valimised toimuvad (naine, 21, maakondlik noortekogu).*
- *Kandidaat peab esitama visiooni noortevolikogu tegevusest tulevikus (naine, 24, kohalik noortevolikogu).*
- *Annaks võimaluse kõigil noortel hääletada (mees, 20, kohalik noortevolikogu).*

16% vastanutest ei olnud rahul valimiste korraldusega. Neist kaks põhjendasid oma hinnangut järgnevalt:

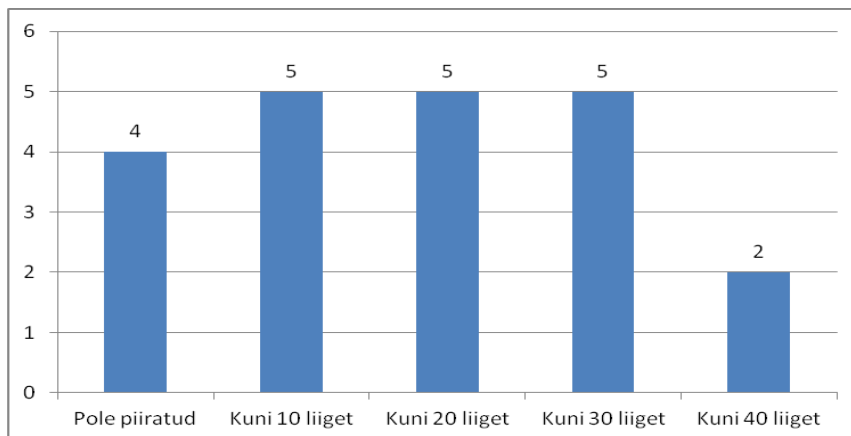
- *Juhatuse liikmete valimisel peaksid olema kindlad kandideerimisvormid (mees, 19, maakondlik noortekogu).*
- *Vabaliikmete valimised (kelle osakaal võiks isegi suurem olla kui hetkel) võiksid toimuda ülelinnalise noortehääletuse teel (naine, 25, kohalik noortevolikogu).*

Joonis 12 Noorte rahulolu valimistega

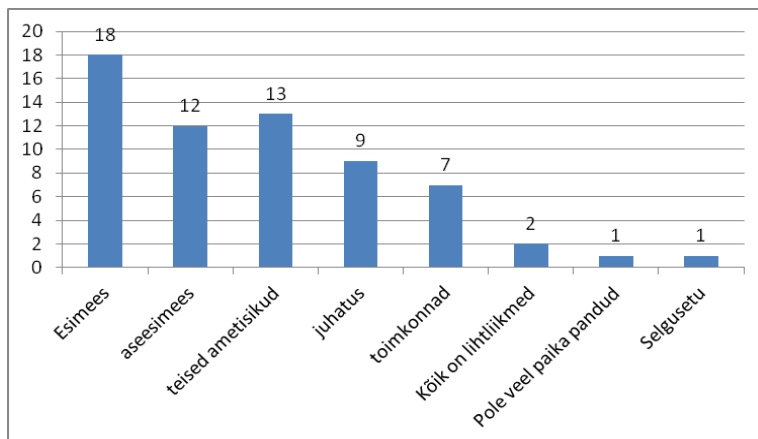
Noorte osaluskogude moodustamine on keeruline protsess ning õige meetodi valik sõltub kogukonna suurusel, vajadustel, noorte osakaalust, ressurssidest. Kõige demokraatlikum, aga ka ressursikulukaim on avalik üldvalimine, mis peaks tagama ka efektiivseimalt liikmete representatiivsuse ja legitiimsuse. (Valge ja Reitav 2009, lk 15) Samas ei ole suur protsent osaluskogudest seda meetodit valinud ning enamik noortest on praeguse korraldusega rahul. On vaja täpsemalt uurida, millele tuginedes see otsus tehakse ning hinnata, kas selles osas on märgata eelnevate ja järgnevate aastate lõikes muutusi.

Liikmete arv maakondlikes noortekogudes pole piiratud üheksal juhul. Suurimas noortekogus on maksimaalne liikmete arv 72, igast kohalikust omavalitsusest on võimalik liituda kolmel noorel. Kohalike noortevolikogude puhul on liikmete arv enamasti piiratud, ulatudes kuni 40-ni (vt joon 13). Viies on maksimaalne noorte arv kuni kümme, sama paljudes osaluskogudes on see number 20 ja 30. Neljas pole kaasatavate arv määratletud.

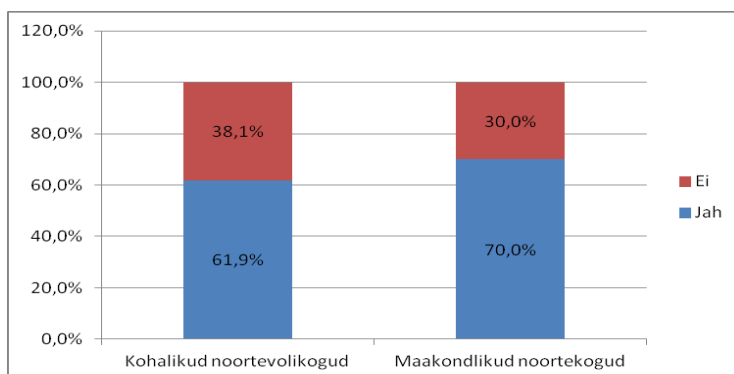
Joonis 13 Maksimaalne liikmete arv kohalikes noortevolikogudes

Juhtimine ja töödejaotus pole veel paika pandud ühes osaluskogus ning ühest vastusest ei olnud võimalik antud informatsiooni välja lugeda (vt joon 14). Kahes on kõik võrdsed lihtliikmed. Esimees või president on 18 noorekogus, aseesimees 12-s, teised ametiisikud 13-s. Teiste ametiisikute hulka kuuluvad näiteks sekretär, protokollija, avalike suhete juht, pressiesindaja, revident, fotograaf, liikmete koordinaator, kodulehe kujundaja. Üheksal noortekogul on juhatus, seitsmel toimkonnad.

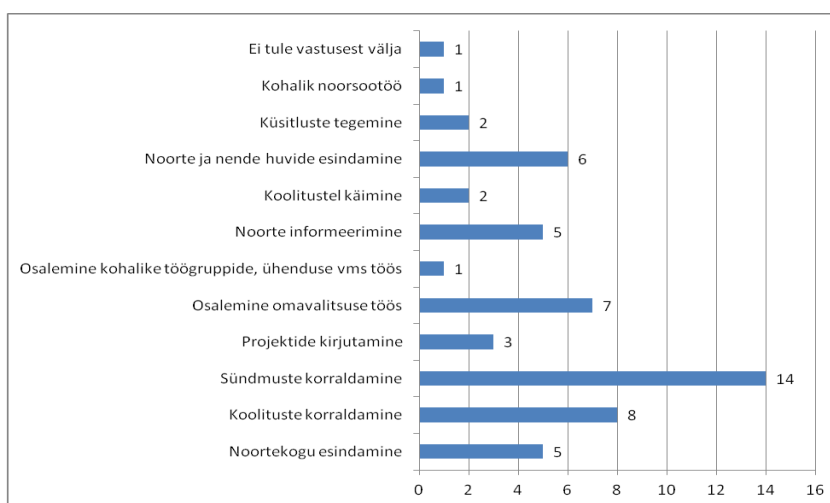
Joonis 14 Juhtimise ja töödejaotuse korraldus

Maakondlikest noortekogudest 70% on kaasatud maavalitsuse tegevusse (vt joon 15). Neli korda toodi välja avatud noortekeskuse komisjoni töös osalemist, kahel juhul koostööd maakondlike tervise- ja spordikomisjonidega. Kohalikest noortevolikogudest on 61,9% kaasatud omavalitsuse või kohaliku volikogu tegevusse. Kaks osaluskogu on kaasatud kõikidesse volikogu komisjonidesse. Välja toodi veel hariduskomisjon (6 korda), kultuurikomisjon (4), sotsiaalkomisjon (3), spordikomisjon (2), keskkonnakomisjon (2), majanduskomisjon (1), noorsookomisjon (1), linnakodaniku komisjon (1) ning mitmeid töögrupe, mis tegutsevad kohalikul tasandil sotsiaal- ja tervishoiusfääris. Kolmel korral mainiti volikogu istungitel viibimist. „Meie puhul otseselt maavalitsuses kedagi ei ole, kes istungitel kohal käib, aga me oleme sellega suurenisti seotud, sest meie koordinaator maavalitsuse poolt, /.../, kes väga palju hoiab meid kõigi asjadega kursis, keda meie ka loomulikult omalt poolt nagu kursis hoiame.“ (intervjueeritav 1) Kuigi protsendid tunduvad suured, siis arvestades seda, et tegu on osaluskogude põhifunktsiooniga, võib olukorda pidada parimal juhul rahuldavaks.

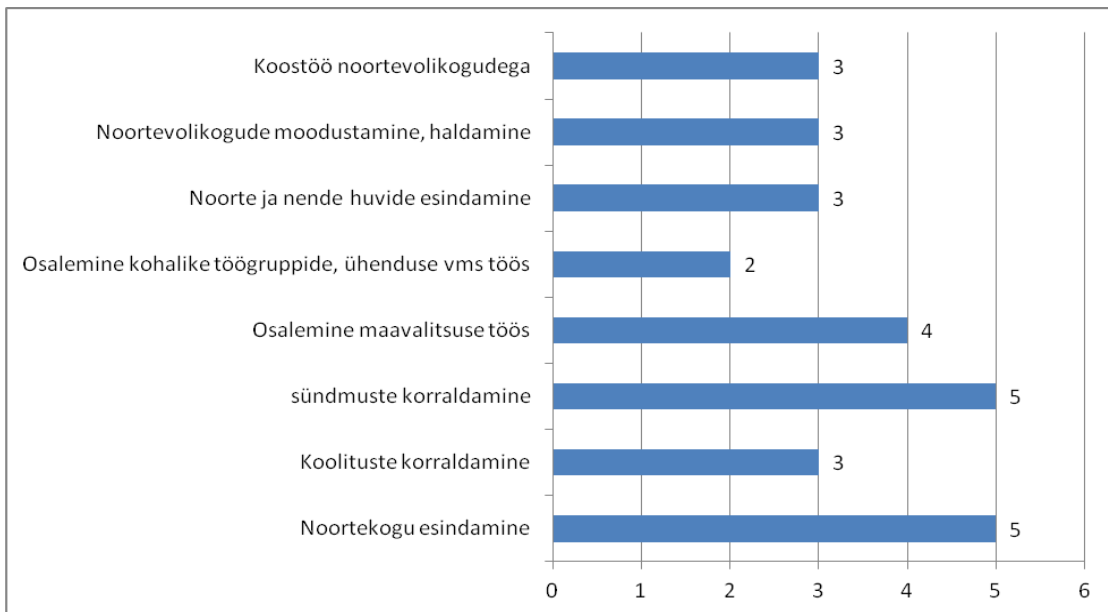
Joonis 15 Osaluskogu liikmete osalemine maavalitsuse või valla-/ linnavolikogu tegevuses

Kohalike noortevolikogude esindajad näevad nende osaluskogude peamiste tegevustena sündmuste korraldamist (14 korral) ja koolituste (8) korraldamist, osalemist omavalitsuse töös (7), noorte ja nende huvide esindamist (6), noorte informeerimist (5) ning noortekogu esindamist (5) (vt joon 16). „Noortevolikogu varasemalt tegeles hästi palju üritustega, olid mingid kindlad nagu suurüritused, mida nad korraldasid. Nüüd see aasta me oleme sellest järk-järgult taganenud või loobunud nendest. Nüüd on see nagu rohkem noortetoa ülesanne. Noortevolikogu tegeleb nii-öelda eelnõudega ja selleks aastaks valisime kaks teemat. Üks on keskkond, keskkonnahoid ja roheline värk, et propageerime seda säästlikku taaskasutust. Ühesõnaga keskkonnavärk ja teine on koolivägi, millega me siis püüame tegeleda.“ (intervjueeritav 2)

Joonis 16 Kohalike noortevolikogude tegevused

Jooniselt 17 tuleb välja, et maakondlike noortekogude peamiseks tegevusteks on sündmuste läbiviimine (5), noortekogu esindamine (5), osalemine maavalitsuse töös (4). Oluliseks peetakse ka koostööd noortevolikogudega (3) ning nende moodustamist ja haldamist (3), koolituste korraldamist (3). Kahel korral toodi välja kohalike töögruppide ja ühenduste töös osalemine.

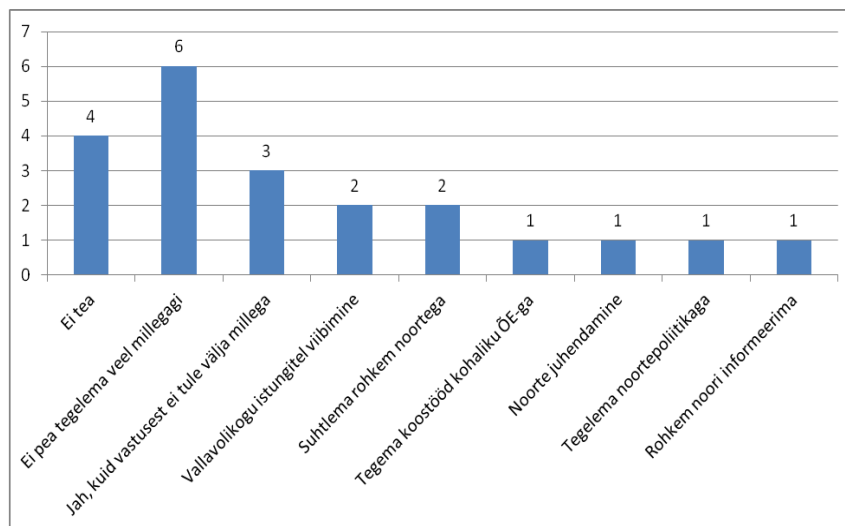
Joonis 17 Maakondlike noortekogude tegevused

„Mina olen kogu aeg olnud seda meelt, et üks noorte esinduskogu ei ole kultuuriklubi, mis korraldab üritusi. Seda on nagu natuke liiga vähe. Selle jaoks ei ole vaja esinduskogu, et kultuuriüritusi korraldada või nii-öelda neid ... vastlapäeva, isadepäeva ja emadepäeva. See ei ole see. See võib olla üks kõrvaltegevusi, aga see ei ole peamine tegevus. Selle pärast me nagu taganesime sellest. Seda ei saa kohe, vaid järg-järgult.“ (intervjueeritav 2)

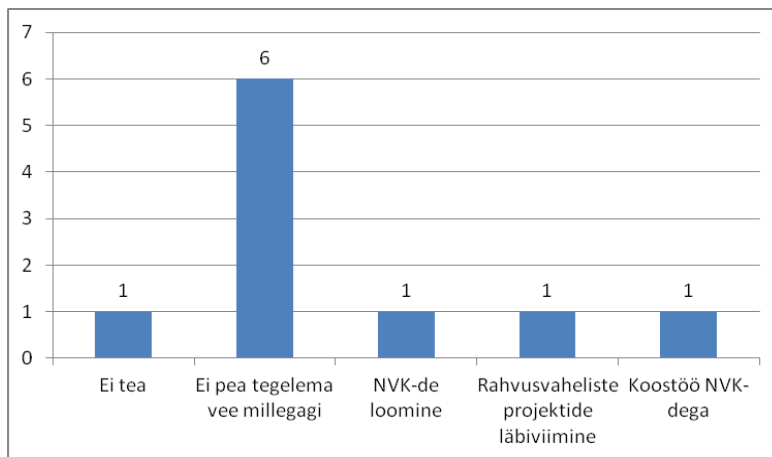
Küsimusele „Millega peaks noortekogu tegelema?“ vastati kaheksal korral variandiga „noorte vaba aja sisustamine“. Nii kohalike kui maakondlike osaluskogude peamiseks tegevuseks on sündmuste korraldamine (vastavalt 67%-l ja 50%-l). Intervjuul rääkis maakondliku noortekogu esimees, et sündmusi korraldatakse noortele informatsiooni andmiseks ning nendelt teabe saamiseks. Svištš (2009, lk 22-23) leidis, et nii noortekogude liikmed kui ka volikoguliikmed näevad funktsioonis pigem klubilist tegevust, mis õpetab muuseas noortele ka demokraatlikke protsesse. Klubiline tegevus on kaalukam, kuigi noortel on soov panustada ka sisuliste küsimuste lahendamisse. Kuigi sündmuste korraldamine on osaluskogu mainele oluline ning liikmetele kasulik kogemus, võib sellele liigne keskendumine põhjustada olukorra, kus osaluskogud ei täida enam oma põhifunktsiooni ning neile seatud ootusi kohalikus elus kaasa rääkimisel ja otsustamisel. Ka võib selle põhjuseks olla see, et noori kaasatakse vaid formaalselt ning neil puuduvad teadmised, võimalused ja informatsioon tegelikuks osaluseks. Eesti noorte

osaluskogude visioonis 2018 (Metstak jt 2012, lk 89) on kirjas, et „aastal 2018 on loomulik tõdemus, et NVK rõhk ei ole ürituste korraldamisel, vaid sisulisel tööl. NVK liige saab osaleda täieõigusliku liikmena omavalitsuse komisjonides, eriti valdkondades, mis puudutavad noori, nt haridus, sotsiaaltöö, tervishoid, vaba aeg, kultuur, sport, muidugi ja noorsootöö jms. /.../ Maakondliku noortekogu ülesanne on koordineerida maakonnas noortevolikogude tööd, lüüa kaasa ning esindada noorte huve maakonna tasandil otsustusprotsessides.“ Seega on noortekogudel ja noortevolikogudel vaja pöörata rohkem tähelepanu noorte vajaduste väljaselgitamisele ja eestkostetegevusele. Vajalik on täpsemalt uurida, milliseid sündmusi ning mis eesmärkidel korraldatakse, et hinnata nende otstarbekust.

Küsimusega, millega osaluskogud veel peaksid tegelema, ei tule suuremaid probleemvaldkondi välja, erinevaid valdkondi nimetatakse üksikutel kordadel (vt joon 18 ja 19). Kohalike noortevolikogude esindajatest peaaegu kolmandik (29%) leiab, et oluliste küsimustega tegeletakse, 19% ei oska vastata. Maakondlike osaluskogude noortest üle poolte arvavad, et kõige vajalikuga juba tegeletakse, kaks leiavad, et oluline on tegeleda kohalike noortevolikogudega. Intervjuul tõi kohaliku noortevolikogu esimees välja projektimajanduse, leides, et see on valdkond, millega hetkel peamiselt ajapuuduse tõttu ei tegeleta.

Joonis 18 Kohalike noortevolikogude tegevused, mida veel tuleks teha

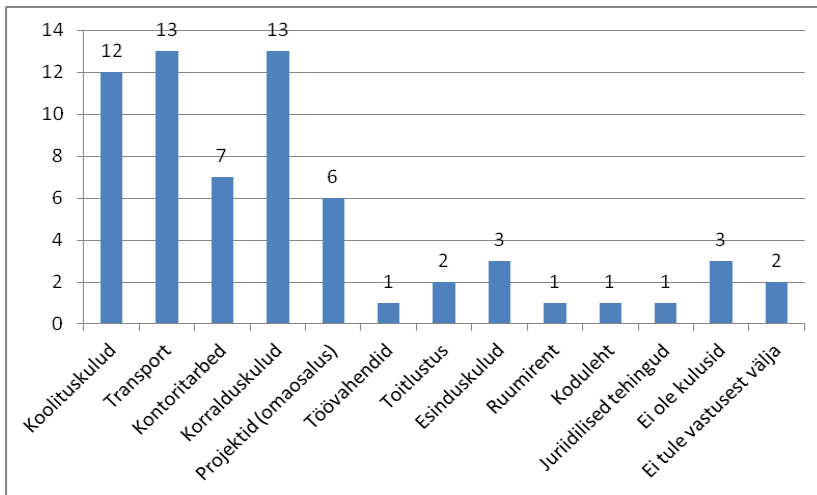

Joonis 19 Maakondlike noortekogude tegevused, mida veel tuleks teha

Aastaaruande teevad 48% kohalikest noortevolikogudest ning 80% maakondlikest noortekogudest.

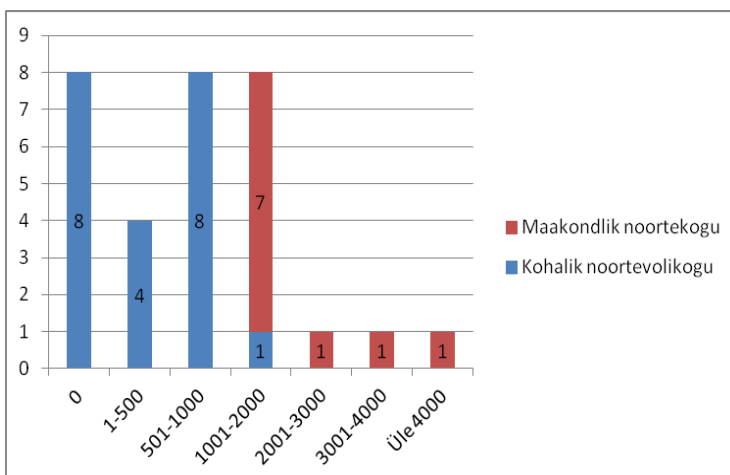
2.5.4 Eelarve

Eelarve peamiseks kuluartikliteks on osaluskogudel transpordikulud (13 nimetamist), korralduskulud (13), koolituskulud (12) (vt joon 20). Transpordikulude all on mõeldud bussipileteid, bensiinitšেকে, tellitud transporti. Korralduskulud sisaldavad sündmuste läbiviimiseks vajalikke kulutusi – ruumirent, toitlustuskulud, õppematerjalid ja töövahendid (nt noorte koolitamisel), tehnikarent, reklaammaterjal, meened. (Metstak jt 2012, lk 31) Seetõttu võivad selle kategooria alla minna ka üksikutel kordadel vastanute poolt välja toodud toitlustust ja ruumirenti. Koolituskulud tähendavad liikmete koolitamiseks tehtavaid väljaminekuid (koolituse sisseostmine või koolitaja palk ja töövahendid). Vähem on toodud välja kontorikulud (7) ja projektidega seonduvaid kulutusi (6). Kolmel noortekogul puuduvad kulud. Ka intervjuul maakondliku noortekogu esimehega selgus, et peamiseks on transpordikulud ja korralduskulud.

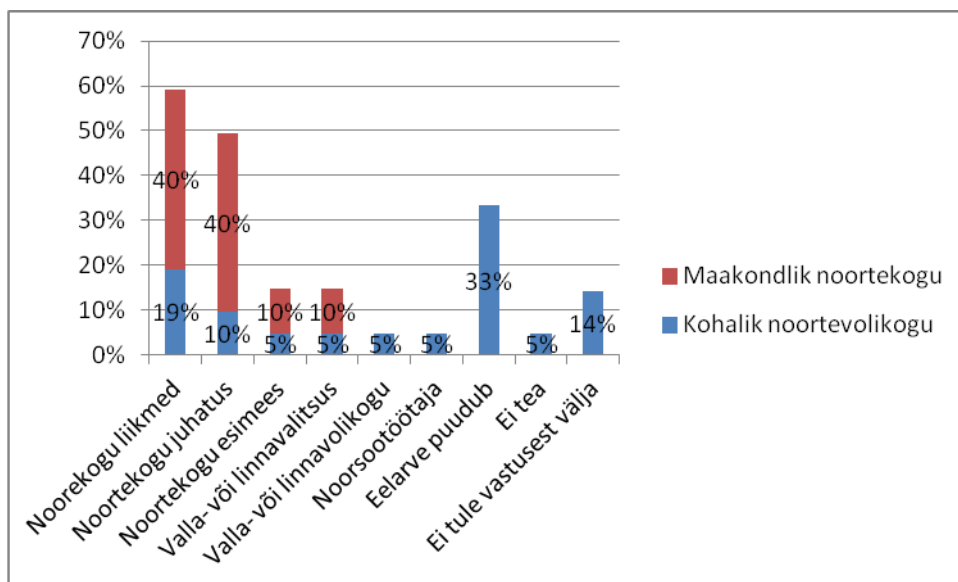
Joonis 20 Osaluskogude kuluartiklid eelarves

Kaheksal noortevolikogul puudub eelarve (vt joon 21), toetust saadakse projektipõhiselt (sh ka omavalitsusest). Neljal on eelarve maht vahemikus 1-500 eurot, kaheksal 501-1000 eurot, ühel 1001-2000 eurot. Maakondlikest noortekogudest on enamikel, seitsmel eelarve 1001-2000 eurot ning kolmel sellest suurem (2001-3000, 3001-4000 ja üle 4000 euro). Mõlemas intervjuus tuli välja, et osaluskogude eelarve on piisav põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks, sest suuremateks sündmusteks saab alati raha programmidest taodelda. Üldiselt võib osaluskogude eelarve mahtu pidada rahulolevaks, aga täpsemalt on vaja uurida nende noortevolikogude toimetulekut, kellel puudub eelarve.

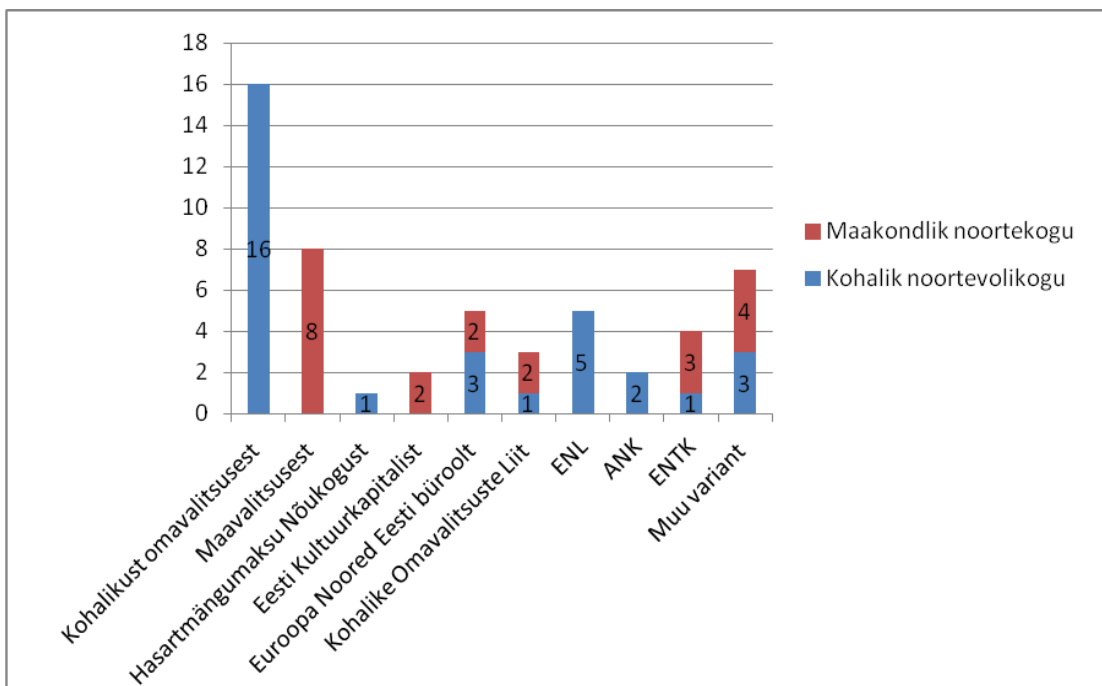
Joonis 21 Osaluskogude eelarve maht

Eelarve koostavad maakondlike noortekogude puhul enamasti (90%) osaluskogu liikmed, vaid ühel juhul valla- või linnavalitsus (vt joon 22). Kohalikest noortevolikogudest umbes kolmandikul puudub eelarve, mis tuli välja ka jooniselt 22. Pea sama paljudel koostavad selle liikmed ning 15% kas kohalik omavalitsus, volikogu või noorsootöötaja.

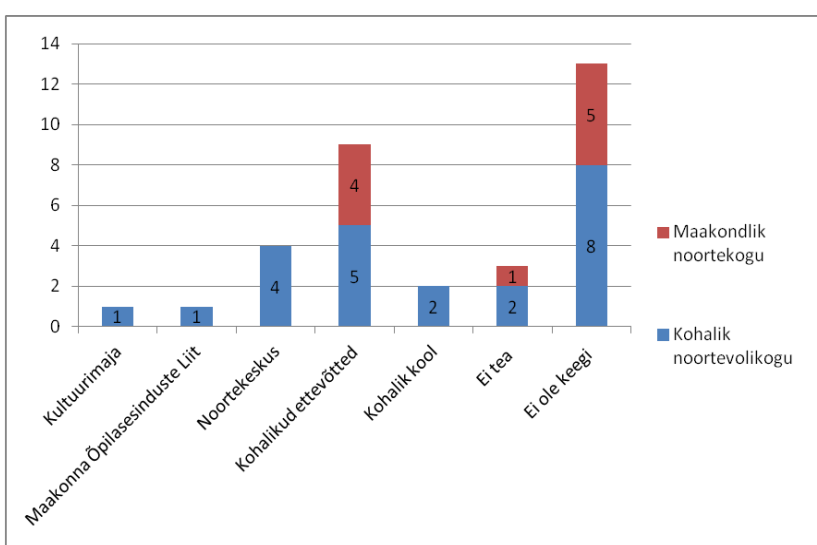
Joonis 22 Eelarve koostaja

Kohalikud noortevolikogud on saanud toetust enim kohalikust omavalitsusest (16 korda) (vt joon 23). Viiel korral on toodud välja Eesti Noorteühenduste Liit, tõenäoliselt on selle all mõeldud starditoetust (vt lk 25). Toetanud on ka Euroopa Noored Eesti büroo (3), avatud noortekeskused (2), Eesti Noorsootöö Keskus (1), Hasartmängumaksu Nõukogu (1), Kohalike Omavalitsuste Liit (1). Kaheksa maakondlikku noorekogu on saanud toetust maavalitsusest, kolm Eesti Noorsootöö Keskusest, kaks Kohalike Omavalitsuste Liidust, kaks Euroopa Noored Eesti büroolt, kaks Eesti Kultuurkapitalist. Jooniselt tuleb välja, et osaluskogud kasutavad vähe võimalusi lisarahastuse saamiseks. Ka kohaliku noortevolikogu esimees tõdes intervjuul, et see on valdkond, millega võiks rohkem tegeleda. Maakondliku noortekogu esindaja väitis, et sellega tegeletakse juba praegu piisavalt, valdavalt kõikide sündmuste läbiviimisel.

Joonis 23 Rahaliste toetuste andjad

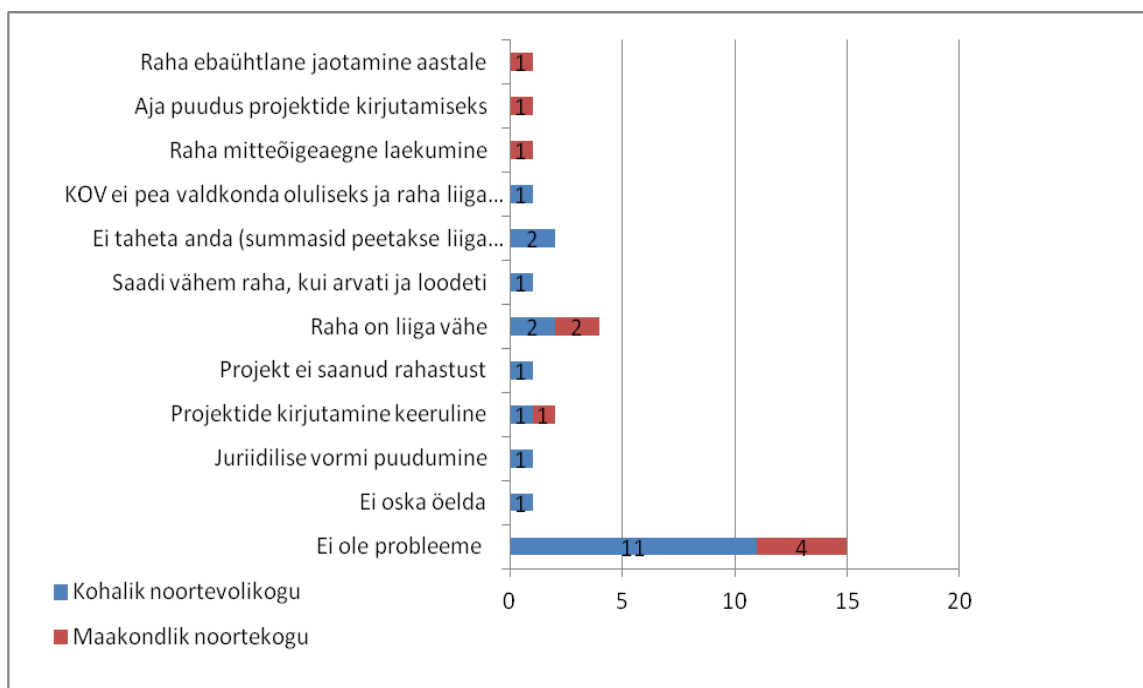
Mitterahalisi toetusi on viis kohalikku osaluskogu saanud kohalikelt ettevõtetelt, neljal juhul noortekeskest, kahel kohalikust koolist ning ühe juhul Maakonna Õpilasesinduste Liidust ja kultuurimajast (vt joon 24). Maakondlikud osaluskogud on saanud mitterahalist toetust ainult kohalikelt ettevõtetelt (4 nimetamist). Üks vastanutest ei olnud selle teemaga kursis ning pooled vastasid, et ei ole seda laadi toetust saanud.

Joonis 24 Mitterahaliste toetuste andjad

Intervjuudes selgus, et osaluskogude tugevuseks on nende rahaline olukord. Üheks põhjuseks võib olla ka valitud osaluskogude aktiivsus, mis oli ka kriteeriumiks. Intervjueeritavad leidsid, et kuigi üksikute sündmuste jaoks oleks raha rohkem vaja, tullakse valla või maavalitsuse poolt eraldatud rahaga hästi toime. On võimalik, et rahalistes probleemides on suurema tõenäosusega need osaluskogud, kus tegeletakse rohkem sündmuste korraldamisega, ning kus puudub eelarve.

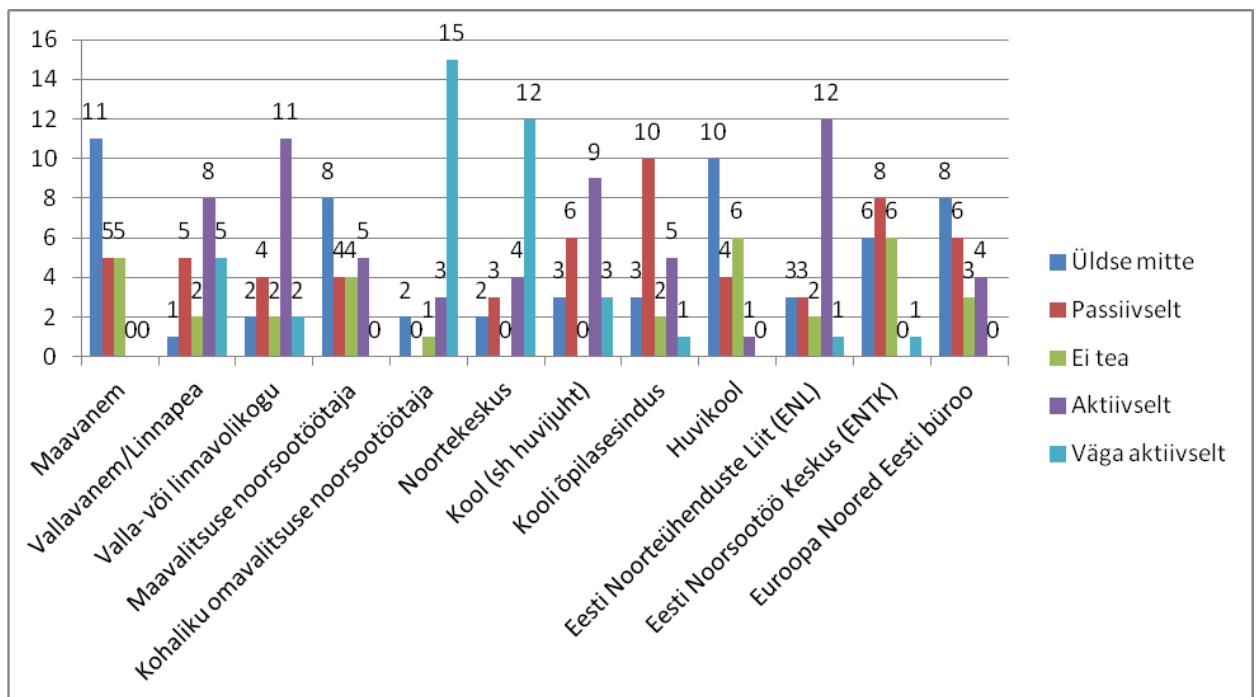
Kui üle 50% noortevolikogudest väidab, et neil ei ole olnud probleeme rahastamisega, siis maakondlike puhul on samal arvamusel 40% vastajatest (vt joon 25). Ka intervjuudel tuli välja sarnaselt küsitlusele, et maakondlikel noortekogudel on probleemid seotud rohkem ajaga, kohalikel raha summaga. Kohalikud noortevolikogud saavad väiksemat rahalist toetust, kuid neil on see-eest lihtsam teha kogukonnaga koostööd. Maakondlike noortekogude liikmed peavad kokkusaamiseks leidma ühise aja, mil enamik saaks erinevatest valdadest kokku tulla (üheks oluliseks takistuseks on ka ühistranspordi sõidugraafikute sobimatus) ning seetõttu on neil vähe aega ja võimalusi osaluskogu tegevusse panustada.

Joonis 25 Rahastuse probleemid

2.5.5 Koostöö

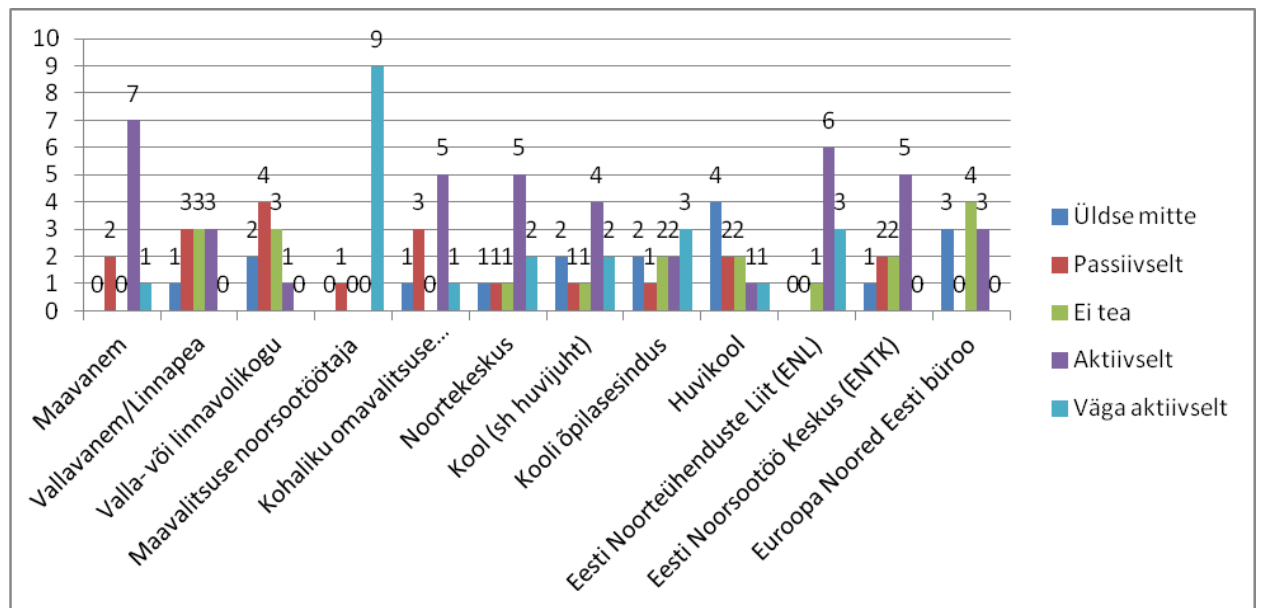
Kohalike noortevolikogude peamised koostööpartnerid on valla- või linnavolikogu (62% valis, et koostööd tehakse aktiivselt või väga aktiivselt), vallavanem (62%), kohaliku omavalitsuse noorsootöötaja (86%), noortekeskus (76%), kohalik kool (57%) ja Eesti Noorteühenduste Liit (62%) (vt joon 26). Koostööpartneritena nähakse kõige vähem maavanemat (52% valis variandi „üldse mitte“), maavalitsuse noorsootöötajat (38%), huvikooli (48%) ja Euroopa Noored Eesti bürood (38%), mis on huvitav tulemus. Üheks põhjuseks võib olla osalus kogude mitte väljatöötatud ja -kujunenud tegevus, mistõttu ei osata hinnata ka koostöövõimalusi. Maavanema kui koostööpartneri mittetunnetamine võib olla põhjustatud ka noortekogudest, keda peetakse vahelülis nende kahe vahel.

Joonis 26 Kohalike noortevolikogude koostööpartnerid

Maakondlike noortekogude esindajad näevad peamiste koostööpartneritena Eesti Noorteühenduste Liitu (90%), maavanemat (80%), maavalitsuse noorsootöötajat (80%), noortekeskust (70%), kohaliku omavalitsuse noorsootöötajat (60%), Eesti Noorsootöö Keskust (60%), kohalikku kooli (60%) ja õpilasesindust (50%) (vt joon 27). Kõige vähem tehakse koostööd huvikooliga (40%) ja Euroopa Noored Eesti bürooga (30%). Maakondlikud

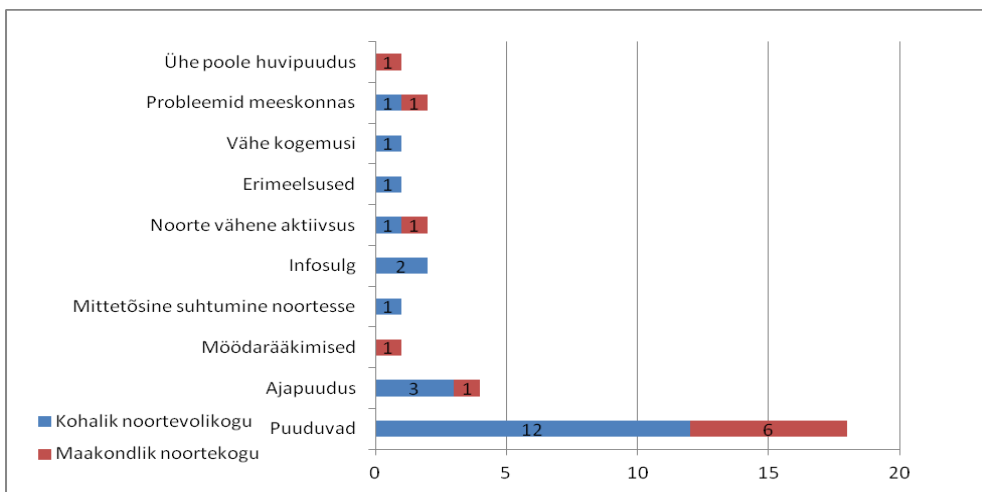
osaluskogud hindasid oma koostööaktiivsust valitud partneritega kõrgemalt. Mõlemad, nii kohalikud kui maakondlikud töid huvikoolid ja Euroopa Noored Eesti büroo välja kui kõige passiivsemad koostööpartnerid. Põhjus võib peituda ka teadmatuses, kuidas ja millist koostööd on võimalik nendega teha. Näiteks Euroopa Noored Eesti büroo on pakkunud ja pakkumas pidevalt mitmekesiseid tugitegevusi (koolitusi, materjale jm) ja teavet noortealgatusteks.

Joonis 27 Maakondlike noortekogude koostööpartnerid

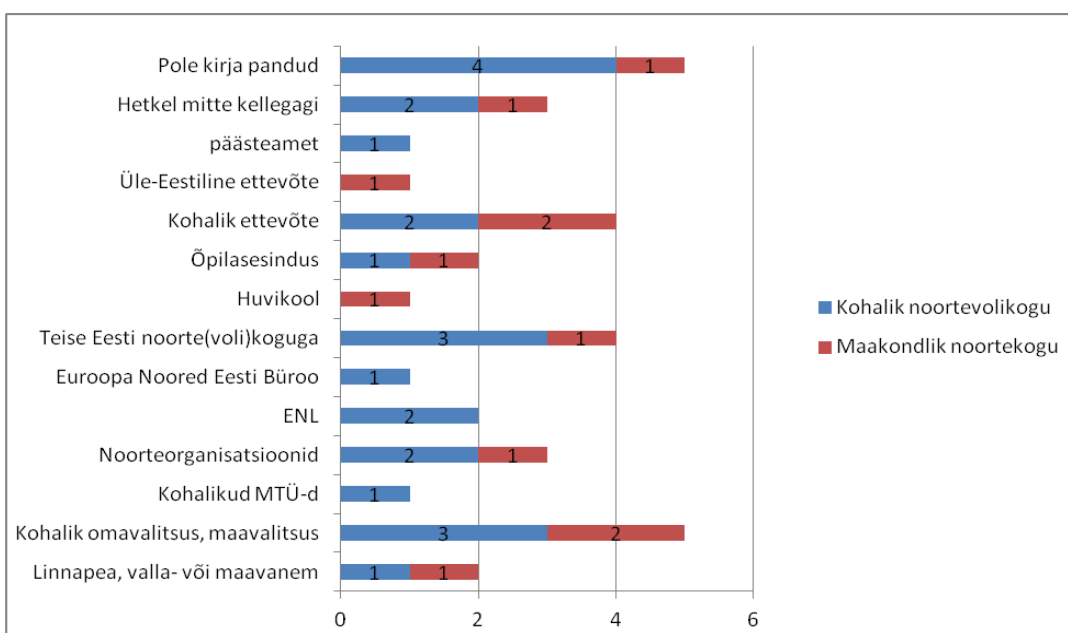
Teiste koostööpartneritena mainiti veel Kaitseliitu (kolmel korral), teisi Eesti noorte(voli)kogusid (kaks nimetamist), välismaa noorte(voli)kogusid, Europe Direct'i, kohalikke arendusseltse (kolm mainimist), kohalikku ümarlaudu, teavitamis- ja nõustamiskeskust, infokeskust, EMT-d, Tugiõpilaste Oma Ringi Eestis, kohalikke mittetulundusühinguid (kahel korral), kohalikke ettevõtteid (kolm mainimist).

Osaluskogude esindajad tõid välja üksikuid koostööprobleeme (vt joon 28). Pooltel osaluskogudel puuduvad need.

Joonis 28 Koostööprobleemid

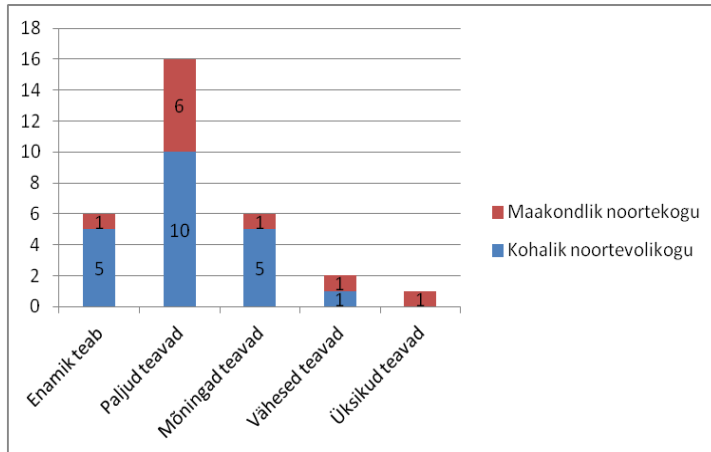
Koostööd soovitakse teha nendega, kellega veel pole seda tehtud, enim kohalike omavalitsuste või maavalitsusega (kolm noortevolikogu, kaks noortekogu), kohalike ettevõtetega (mõlemad kahel korral), noorteorganisatsioonidega (kaks noortevolikogu, üks noortekogu) (vt joon 29). Noorte soovid on igati õigustatud – tihedamat koostööd soovitakse kohalike võimuesindajatega, samade huvigruppidega ning võimalike toetajatega. See on valdkond, kus kohaliku ja maakondliku tasandi võimuesindajatel on võimalik suurel määral kaasa aidata nii informatsiooni jagamise kui ka vajalike suhete loomisega.

Joonis 29 Võimalikud koostööpartnerid

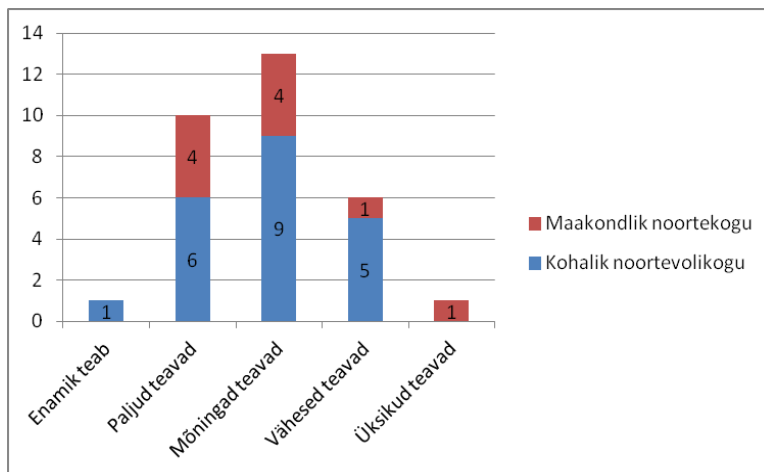
2.5.6 Teavitamine

Vastajad arvavad, et noored teavad osaluskogude olemasolust (vt joon 30). 15 noortevolikogu liiget (71%) vastas, et paljud või enamik noori on teadlikud osaluskogu olemasolust. Maakondlike noortekogude noortest oli sama meelt 70%.

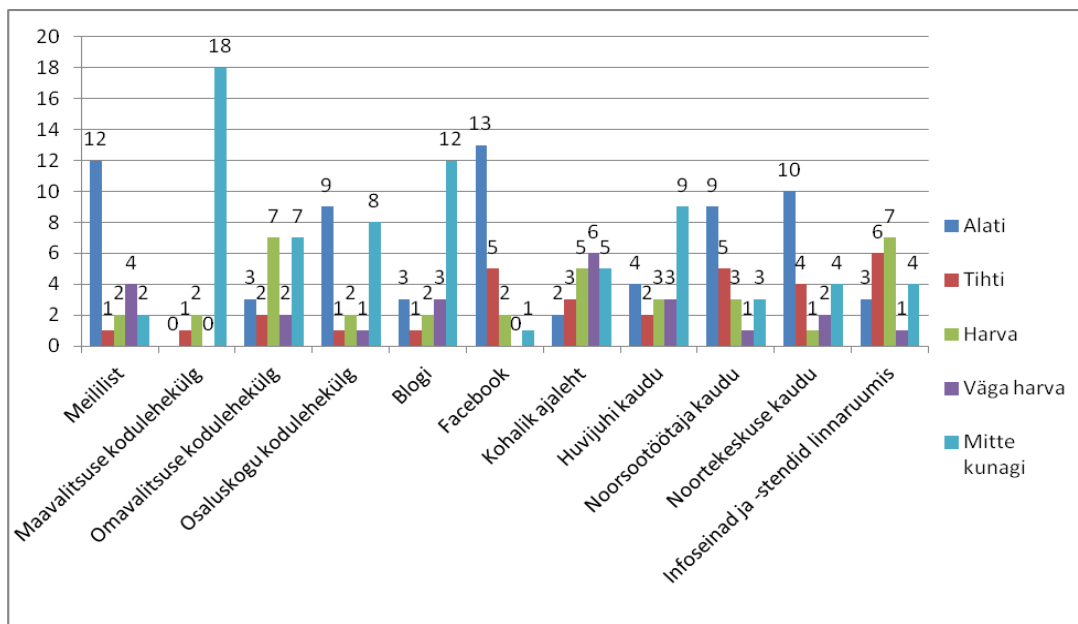
Joonis 30 Kohalike noorte teadlikkus osaluskogu olemasolust

Osaluskogude tegevuse teadlikkus on vastanute hinnangul noorte seas madalam. Variandi „enamik teab“ ja „paljud teavad“ valis 33,3% kohalike noortevolikogude esindajatest ning 40% maakondlike noortekogude liikmetest (vt joon 31). Seega 66,7% kohalikes omavalitsustes ja 60% maakondades, kus uuritud osaluskogu tegutsevad, ei ole noored üldjuhul teadlikud nende tegevusest. Teavitustöö noorte hulgas on nõrgal tasemel ning tekib ka küsimus, kui paljude noorte hinnanguid, arvamusi nad sel juhul arvestavad, edastavad, esindavad – kas on representatiivsed või seisavad oma pigem oma huvide ning kindlate huvigruppide huvide, mitte üldiselt noorte eest.

Joonis 31 Kohalike noorte teadlikkus osaluskogu tegevustest

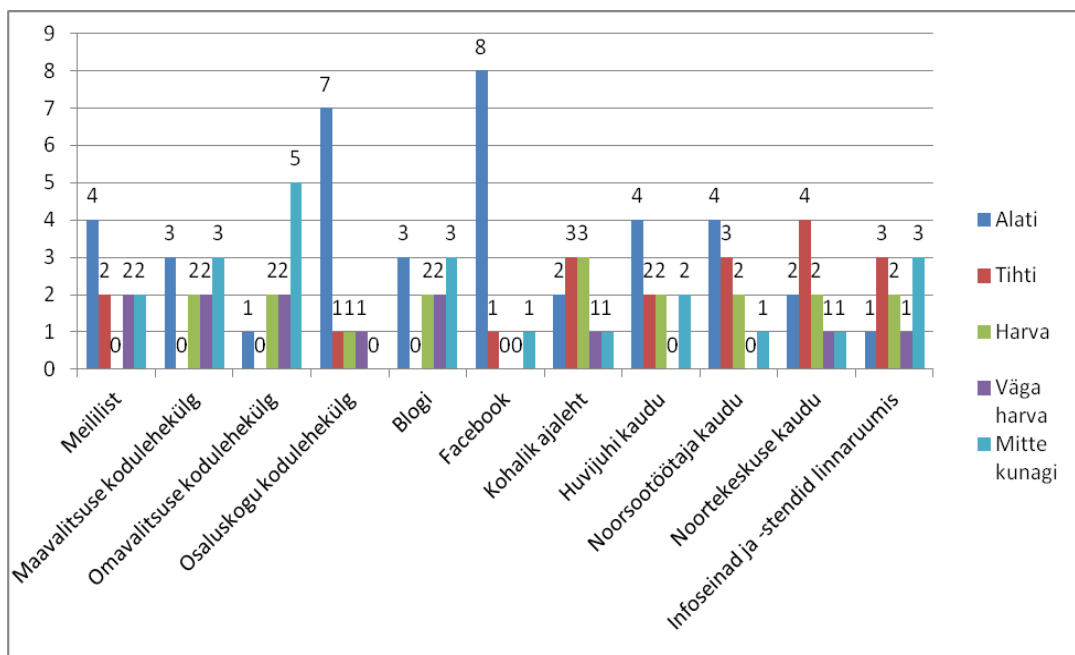
Kohalikud noortevolikogud teavitavad noori peamiselt meililisti (61,9%), Facebooki (85,7%), noorsootõtaja (66,7%) ja noortekeskuse (66,7%) kaudu, vähem maavalitsuse kogulehekülje (85,7%) ning blogi (71,4%) abil (vt joon 32).

Joonis 32 Kohalike noortevolikogude peamised teavituskanalid

Maakondlikud noortekogud teavitavad noori peamiselt oma kodulehekülje (80%), Facebooki (90%) ja noorsootõtaja (70%) kaudu (vt joon 33). Kõige vähem kasutatakse teavituskanalina

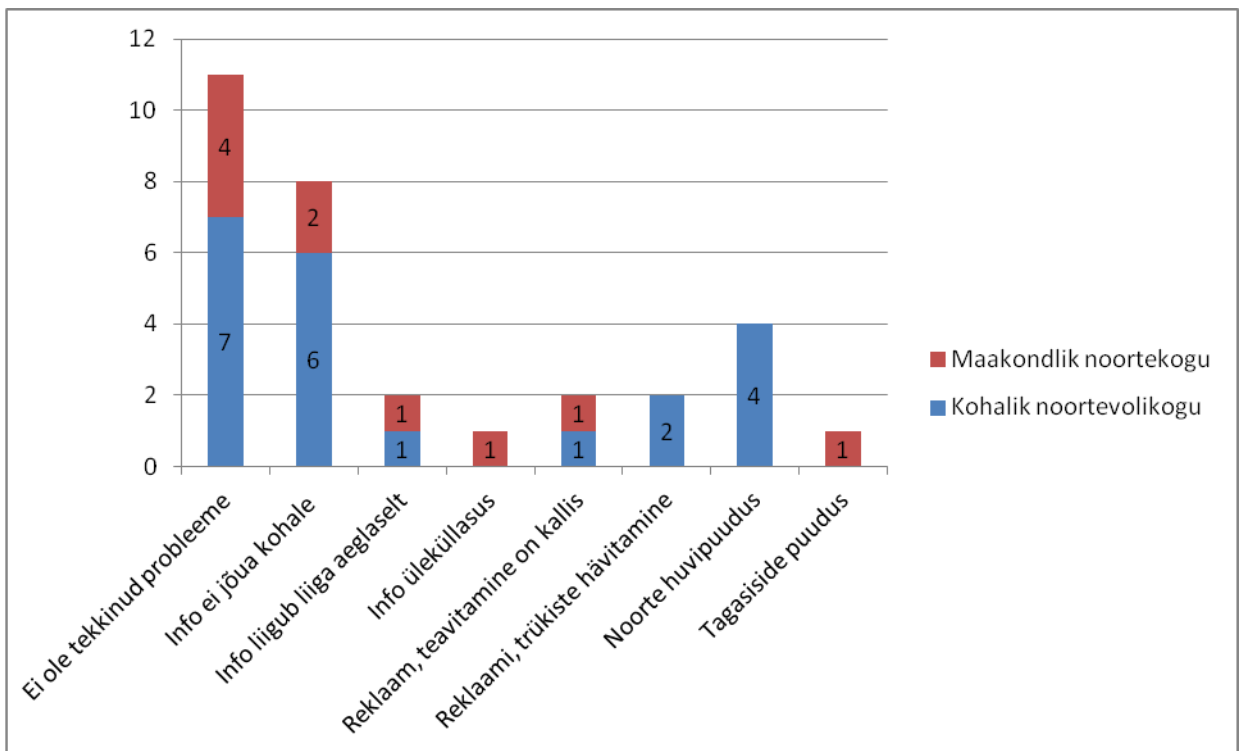
omavalitsuste kodulehekülgi. Selliseid kanaleid, mida üldse ei kasutata, etteantud valikus polnud.

Joonis 33 Maakondlike noortekogude peamised teavituskanalid

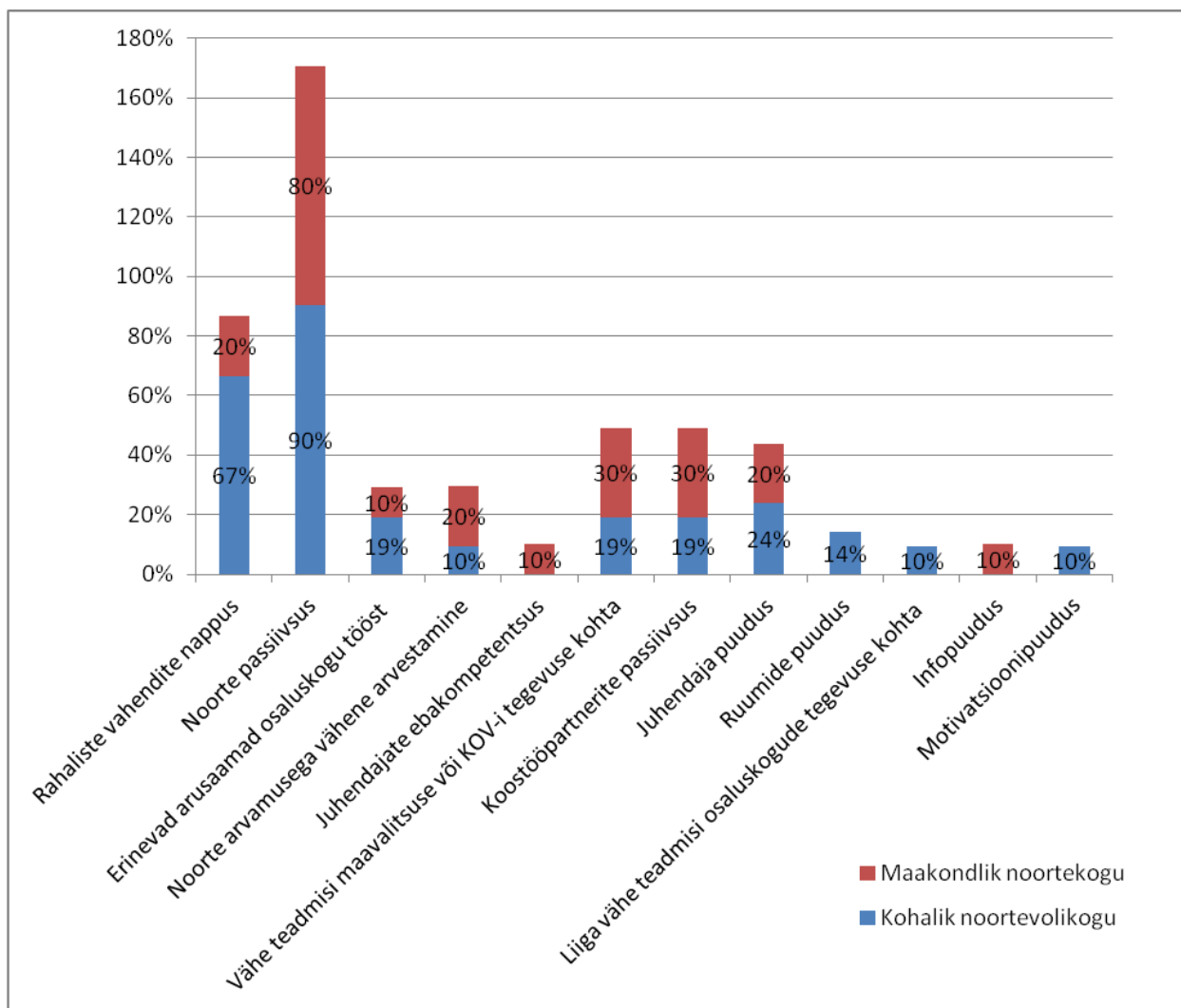
Kui vaadelda osaluskogusid üksikult, siis selgub, et mõned kasutavad erinevaid võimalusi ja tihedamini, teised pigem üksikuid ja ka harvemini. Peamiselt kasutatakse noortele kõige kergemini kättesaadavaid ja tavapärasemaid kanaleid – meilid, kodulehekülg, Facebook. Et parandada osaluskogude teavitamise efektiivsust, tuleks lähemalt uurida igaüht eraldi ning pakkuda välja parimaid viise. Erinevatest võimalustest on noored teadlikud.

Teavitamisega pole probleeme tekkinud 40% maakondlikest ja 33,3% kohalikest osaluskogudest (vt joon 34). Viimastel on suurimaks probleemiks info mitte kohale jõudmine (29%), noorte huvipuudus informatsiooni vastu (19%), aga ka info liikumise aeglus, trükiste ja reklaami valmistamise kallis hind (mõlemad 5%) ning nende tahtlik hävitamine (10%). Maakondlikel on probleeme info mitte kohale jõudmisega (20%), ülekülluse, liikumise aegluse, hinna ning teavitustegevusele tagasiside mittesaamisega (igal 10%).

Joonis 34 Kohalike noortevolikogude probleemid teavitamisel

„Et kindlasti väga paljud noored saavad informatsiooni kätte, aga lihtsalt see, mida nad selle informatsiooniga pihta hakkavad, et see on võib-olla mitte kõige parem, positiivsem meie jaoks. Nad võivad selle kuulutuse läbi lugeda, aga kas nad kohale tulevad. See tõenäoliselt väga suur osa nendest ei ole.“ (intervjueeritav 2) Uurides noorte osaluskogudelt, milliseid probleeme neil esineb, tuli välja, et suurimaks on noorte passiivsus (vt joon 35). 90% kohalikest ja 80% maakondlikest noortekogudest on sellega kokku puutunud. Teisele kohale jäi rahaliste vahendite nappus (vastavalt 67% ja 20%), olles tegelikult pigem kohalike noortevolikogude mure. Välja võib tuua ka vähesed teadmised maavalitsuse ja kohaliku omavalitsuse tööst (19% ja 30%), koostööpartnerite passiivsus (19% ja 30%), erinevad arusaamad osaluskogude tööst (19% ja 10%) ja noorte arvamusega vähene arvestamine (10% ja 20%), mis kõik on tegelikult seotud ka juhendaja puudumisega (24% ja 20%). Viimane on Suurbritannia osaluskogudes peamiseks probleemiks noorte meelest (Young ... 2010, lk 21). Võib järeldada, et ka Eestis saaks noorte osaluskogude tegevust parandada kvalifitseeritud juhendajate abil. Vaja on panustada koorinaatorite teavitamisse ja väljaõppesse.

Joonis 35 Osaluskogude probleemid ja kitsaskohad

KOKKUVÕTE

Noorte aktiivne osalus otsustusprotsessides ja kohaliku ning regionaalse tasandi tegevuses on vajalik, et luua demokraatlikumat, kaasavat ning jõukamat ühiskonda. (Revised ...) Seda tunnistavad ühiskonna erinevate gruppide – võimuesindajate, ettevõtjate, noorteorganisatsioonide, kodanikeühenduste – esindajad. Eestis on loodud noortele osaluse võimaldamiseks ning ühiskonda kaasamiseks kohalikul tasandil tegutsevad noortevolikogud ning maakondlikud noortekogud. Hetkel puudub aga laiem, avalik ja terviklik ülevaade, millega osaluskogud tegelevad, kuidas on nende töö organiseeritud ning millised on nende peamised probleemid.

Uurimuse eesmärk oli selgitada välja Eesti maakondlike noortekogude ja kohalike noortevolikogude kui osalusvormide loomine, korraldus ning tegevus.

Antud töös otsitakse vastust neljale uurimisküsimusele:

1. Milline on osaluskogude loomise praktika?
2. Kuidas on korraldatud liikmelisus ja osaluskogu tegevus?
3. Kuidas rahastatakse osaluskogusid?
4. Milline on osaluskogude teavitustöö ja koostöö?

Uurimisprobleemi lahendamiseks viis autor läbi kvantitatiivse veebiküsitluse noortekogude ja noortevolikogude seas. Ankeedi täitsid 2/3 maakondlikest noortekogudest ja 1/3 noortevolikogudest. Tööle kvalitatiivsema poole andsid kaks intervjuud, üks neist maakondliku noortekogu ja teine kohaliku noortevolikogu esimehega.

Tulemusena selgus, et noorte osaluskogude loomisel olid kõrgaastad 2006 ja 2010, mil riiklikul tasandil seda rahastati. Enamikel noortekogudest ning noortevolikogudest puudub juriidiline staatus, ent põhikiri on vastu võetud. Noorte hinnangul osalesid kohalike noortevolikogude loomisel peamiselt noored ise ning kohaliku omavalitsuse noorsootöötaja. Maakondlike noortekogude puhul toodi enim välja noori ja maavanemat.

Avalikud üldvalimised ei ole peamiseks osaluskogude moodustamise meetodiks. Võrdväärselt olulised viisid on ka organisatsioonisisene valimine, kuid eelkõige kasutatakse seda juhatuse valimiseks, ning vabatahtlikkuse printsiip. Noortekogudel ei ole liikmete arv üldiselt piiratud, kuid kohalikel noortevolikogudel on. Osaluskogudest enamikel on hierarhiline struktuur, mis üldiselt tähendab esimehe, juhatuse ning ametiisikute olemasolu, vähem on moodustatud toimkondi.

Osaluskogude üheks peamiseks tegevuseks on sündmuste korraldamine, kusjuures noortevolikogude puhul on klubilise tegevuse osatähtsus suurem. Kaasatus valla- või linnavolikogude ja maakondade tegevusse on madal, kui võtta arvesse, et tegu on osaluskogude põhitegevusega. Kusjuures tehakse noorte hinnangul enim koostööd kohaliku või maakondliku tasandi võimuesindajatega. Seega pole koostöö tase piisav.

Osaluskogude eelarvest kulub enim raha korraldustegevusele, transpordile ja koolituskuludele. Enamik noortekogusid koostab ise oma eelarve. Kuigi suuremaid probleeme rahastusega välja ei tulnud, on see noortevolikogudel seotud rohkem raha summaga, noortekogudel aga ajaga. Raskustes võivad olla need osaluskogud, kellel eelarve puudub. Programmidest lisarahastust taotletakse vähe, kuigi leidub ka erandeid. Noorte teavitamisel on peamiseks teavituskanaliteks e-mailid, osaluskogu kodulehekülg ja sotsiaalmeedia.

Tulemuste põhjal leiab autor, et noorte osaluskogude tegevus ei ole veel välja kujunenud, aga samas ei vasta hetkel neile teoorias seatud ootustele. Kuigi noored on teadlikud osaluskogude eesmärgipärastest tegevustest, on suurem osatähtsus klubilisel tegevusel. Vähendada tuleks sündmuste korraldamist. Selle asemel tuleb rohkem pöörata tähelepanu koostööle kohaliku võimu ja maavalitsusega, et tagada noortele võimalus kaasa rääkida ja otsustusprotsessides

osaleda. Toetada tuleb ka noorte osaluskogude juhendajaid, koordinaatoreid, et nad oskaksid soodustada noorte ja võimude vahelist koostööd, aidata osaluskogudel tõsta teavitustöö efektiivsust, selgitada välja noorte arvamusi ning seeläbi suurendada nende representatiivsust, toetada noortekogude ja noortevolikogude koostööd teiste noorteühenduste ja kohalike ettevõtetega.

Noorte osaluskogude tegevust tuleb kindlasti edasi uurida, et aidata kaasa nende eesmärgipärase tegevuse väljakujunemisele ning selgitada välja peamisi probleeme, et neile lahendusi leida. Kvantitatiivsed küsitlused ja individuaalintervjuud on selleks sobivad meetodid. Lähemalt võiks uurida üksikuid osaluskogusid fookusintervjuuga, sest iga osaluskogu erinevate võimaluste ja vajaduste tõttu tuleb neile ka koostada individuaalsed arengukavad.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. **Arnstein, S. R.** 1969. *A Ladder of Citizen Participation*. – JAIP, Vol. 35, No. 4, pp 216-224.
2. **Aspinwall, T. and Larkins, C.** (2002). *Breathing fire into participation: The funky dragon guide*. Swansea: Children and Young People's Assembly for Wales.
3. **Baker, J.** 1997. *What is participatory democracy?* Galway: Community Workers' Co-operative.
4. **Butler, I., Williamson, H.** 1995. *No one ever listens to us: interviewing children and young people*. – Rmt: Participation and Empowerment in Child Protection. London : Pitman, lk 61-79.
5. *Children and Young People Participating in Decision-Making: A Call for Action*. 2009. New York: UNICEF
6. *Co-management. A practical guide. Seeking excellence in youth participation at a local level*. 2006. Peace Child International.
7. Croft, T., Crolla, V., Mida-Briot, B. 2003. *Social inclusion*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
8. **Driskell, D.** 2002. *Creating Better Cities with Children and Youth*. London: Earthscan.
9. **Ebdon, C.** 2000. *The Relationship between Citizen Involvement in the Budget Process and City Structure and Culture*. – Public Productivity & Management Review, Vol. 23, No. 3, pp 383-393.
10. *Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioon*. 2002. RT I 2002, 103, 606. <https://www.riigiteataja.ee/akt/231276> (02.05.2012).
11. Eesti Mittetulundusühingute ja sihtasutuste Liit. 2012. <http://www.ngo.ee> (02.05.2012).
12. Eesti Noorsootöö Keskus. 2012. <http://www.entk.ee/osalus> (02.05.2012).
13. Eesti Noorteühenduste Liit. 2012. <http://www.enl.ee/et/Organisatsioonist> (02.05.2012).

14. Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistik 2010-2018. 2009.
<http://www.hm.ee/index.php?03240> (16.04.12).
15. **Feldmann-Wojtachnia, E., Gretschel, A., Helmisaari, V., Kiilakoski, T., Matthies, A.-L., Meinhold-Henschel, S., Roth, R., Tasanko, P.** 2010. *Youth participation in Finland and in Germany. Status analysis and data based recommendations.* Helsinki: The Finnish Youth Research Network.
16. **Hart, R.** 1992. *Children's participation: from tokenism to citizenship.* Florence: UNICEF International Child Development Centre.
17. *Have Your Say! Manual on the revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life.* 2008. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
18. **Hinsberg, H., Kübar, U.** 2009. *Kaasamise käsiraamat ametnikele ja vabaiühendustele.* Tallinn: Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit.
19. **Illing, E., Lepa, R.** 2005. *Kaasamisvormid – ülevaade ja kasutusvõimalused.* Tallinn: Poliitikauuringute Keskus PRAXIS.
20. **Karsten, A.** 2011. *Participation Models: Citizen, Youth, Online.*
[Http://www.nonformality.org/wp-content/uploads/2011/07/Participation-Models-20110703.pdf](http://www.nonformality.org/wp-content/uploads/2011/07/Participation-Models-20110703.pdf) (16.04.2012).
21. **Kirby, P., Bryson, S.** 2002. *Measuring the magic? Evaluating and researching young people's participation in public decision making.* London: Carnegie Young People Initiative.
22. **Kirby, P., Lanyon, C., Cronin, K., Sinclair, R.** 2003. *Building a Culture of Participation – Handbook.* London: National Children's Bureau.
23. **Lansdown, G.** 1995. *Children's rights to participation and protection.* – Rmt: Participation and Empowerment in Child Protection. London : Pitman, lk 61-79.
24. **Lansdown, G.** 2001. *Promoting Children's Participation in Democratic Decision-Making.* London: Unicef.
25. *Lapse õiguste konventsioon.* 1989.
26. **Lepa, R., Illing, E., Kasemets, A., Lepp, Ü., Kallaste, E.** 2004. *Kaasamine otsustetegemise protsessi.* Tallinn: Poliitikauuringute Keskus PRAXIS.
27. **Metstak, A., Notton, K., Martinson, M., Valge, M., Reitav, U.** 2012. *Noorte kaasamine ja osalus maakonnas, vallas ja linnas.* Tallinn: Eesti Noorteühenduste Liit.

28. **Miljeteig, P.** 2005. *Children's Democratic Rights: What We Can Learn From Young Workers Organizing Themselves.* – Rmt: *Children Taken Seriously.* London: Jessica Kingsley Publishers, lk 123-135.
29. *Maakondlikud noorte osaluskogud Eestis.* 2008. Tallinn: Eesti Noorsootöö Keskus.
30. **McNeish, D., Downie, A., Newman, T., Webster, A., Brading, J.** 2002. *The Participation of Children and Young People.* London: Joint & External Publications.
31. **Mintzberg, H.** 1996. *Managing government, governing management* – Harvard Business Review, pp. 75-83.
32. *Noorsootöö käsiraamat.* 2007. Tallinn: Tallinna Spordi- ja Noorsooamet, MTÜ Noorte AMG
33. *Noorsootöö seadus.* 2010. RT I 2010, 44, 262; RT I 2010, 44, 262. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13335738> (02.05.2012).
34. *Noorsootöö strateegia 2006-2013.* 2006. Tartu: Haridus- ja teadusministeerium.
35. Noorteseire. 2012. <http://www.noorteseire.ee/indicators/239> (02.05.2012).
36. *Participation and Violence: Executive Summary and Conclusions.* 2008. Sweden: Save the Children.
37. *People, Poverty and Participation.* 2009. Dublin: Combat Poverty Agency.
38. **Peters, G. And Pierre, J.** 2000. *Citizens versus the new public manager: the problem of mutual empowerment.* – Administration & Society, Vol. 32, No 1, pp 9-28.
39. *Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life.* 2003. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
40. **Svištš, V.** 2009. *Noorte osalus ning kaasamine otsustusprotsessi kohalikul ning maakondlikul tasandil Eestis: Narva Noorteparlamenti ning Põlvamaa Noortekogu näitel.* [bakalaureusetöö]. Tartu: Tartu Ülikool.
41. **Treseder, P.** 1995. *Involving and empowering children and young people: overcoming the barriers.* – Rmt: *Participation and Empowerment in Child Protection.* London : Pitman, lk 61-79.
42. *Uus hoog Euroopa noortele: Euroopa Komisjoni Valge Raamat.* 2004. Tartu : Haridus- ja Teadusministeerium.
43. **Valge, M., Reitav, U.** 2009. *Noorte kaasamine ja osalus. Käsiraamat noortele, noortekogule, noortevolikogule, ametnikule, noorsootöötajale, maakonna ja kohaliku omavalitsuse juhile.* Tallinn: Eesti Noorteühenduste Liit.

44. *World YOUTH Report: The global situation of young people*. 2003. New York: United Nations publication.
45. *Young Voices 'stronger together'. A report on the local youth council network by the British Youth Council*. 2010. London: British Youth Council.

LISA 1: KÜSIMUSTIK

Tere osaluskogu liige! Küsime Sinu arvamust noorte osaluskogude teemal, et saada parem ülevaade noortevolikogude ja maakondlike noortekogude tegevusest.

1. Sugu (tõmba vale vastus maha): mees / naine
2. Vanus
3. Käin (tee sobivasse kasti märges X):
☐ põhikoolis ☐ keskkoolis ☐ ülikoolis ☐ tööl ☐ muu
Kui valisid variandi „muu“, siis palun täpsusta:
4. Kes oled osaluskogus (*Näiteks esimees, juhatuse liige, pressiesindaja, lihtliige*)?
.....
5. Kui kaua oled osaluskogusse kuulunud?

ÜLDISELT OSALUSKOGUST

6. Osaluskogu täispikk nimetus:
7. See osaluskogu on: ☐ maakondlik noortekogu ☐ linnavalitsuse juurde kuuluv noortevolikogu ☐ vallavalitsuse juurde kuuluv noortevolikogu
8. Mis aastal loodi teie osaluskogu?
9. Selle juriidiline vorm:
☐ mittejuriidiline vorm maavalitsuse juures ☐ MTÜ maavalitsuse juures
☐ mittejuriidiline vorm omavalitsuse juures ☐ MTÜ omavalitsuse juures
☐ volikogu alaline komisjon ☐ volikogu mittealaline komisjon ☐ muu
Kui valisid variandi „muu“, siis palun nimeta osaluskogu juriidiline vorm:
.....
10. Mitu liiget on hetkel teie osaluskogul?

11. Mitu neist on aktiivsed liikmed?
12. Kas teie osaluskogul on põhikiri? Jah / Ei
13. Kuidas on võimalik põhikirjaga tutvuda (*Kui see on üles laetud interneti, siis võiks lisada selle veebiaadressi*)?

OSALUSKOGU LOOMINE

14. Kes osalesid noortekogu loomisel? ☐ noored ise ☐ maavalitsuse noorsootöötaja
15. ☐ kohaliku omavalitsuse noorsootöötaja ☐ avatud noortekeskuse töötaja ☐ huvijuht
☐ omavalitsusjuht ☐ muu variant

Kui valisid variandi „muu“, siis palun täpsusta:

.....

16. Kellelt tuli algatus luua noortekogu? ☐ noored ise ☐ maavalitsuse noorsootöötaja
- ☐ kohaliku omavalitsuse noorsootöötaja ☐ avatud noortekeskuse töötaja ☐ huvijuht
☐ omavalitsusjuht ☐ muu variant

Kui valisid variandi „muu“, siis palun täpsusta:

.....

17. Miks osaluskogu asutati?

.....

18. Millega peaks osaluskogu tegelema?

.....

OSALUSKOGU KORRALDUS

19. Kuidas on võimalik saada teie osaluskogu liikmeks (kirjelda liikmeks saamise tingimusi)?

.....

20. Mitu liiget valitakse osaluskogusse?

21. Kuidas on korraldatud teie osaluskogu valimised? Kirjelda.

22. Kas senine valimiste korraldus meeldib sulle? Jah / Ei
23. Mida Sa muudaksid valimiste läbiviimisel?

24. Kuidas on korraldatud juhtimine ja töödejaotus (kas on kindlad ametiisikud või valdkonnaga seotud toimkonnad)? Nimeta need.

25. Kas teie osaluskogu liikmed osalevad maavalitsuse või valla-/ linnavolikogu tegevuses? Jah / Ei
26. Kui jah, siis millistes maavalitsuse või volikogu komisjonides, töörühmades teie osaluskogu osaleb?

27. Millega tegeleb teie osaluskogu (näiteks noortekogu esindamine, komisjonides osalemine)?

28. Mis on teie arvates osaluskogu kõige olulisem tegevus?

29. Kas teie arvates on veel mõni valdkond/ tegevus, millega teie osaluskogu peaks tegelema, kuigi ei tee seda?
30. Kas teie osaluskogu koostab aastaaruande (dokumendi, kus on välja toodud viimase tegevusaasta rahaliste ressursside kasutamine)? Jah / Ei

EELARVE

31. Millised kulud on teie osaluskogul?

32. Kas teie osaluskogul on oma eelarve? Jah / Ei
33. Kui jah, siis kes koostab eelarve?
34. Millises suurusjärgus on teie selle aasta eelarve?

35. Kust olete saanud rahalist toetust? ☐ kohalikust omavalitsusest ☐ maavalitsusest
☐ Hasartmängumaksu Nõukogust ☐ Eesti kultuurkapitalist ☐ Euroopa Noored Eesti büroolt ☐ Kohalike Omavalitsuste Liit ☐ muu variant

Kui valisid variandi „muu“, siis palun täpsusta

.....

36. Kes ja kuidas (millega) on veel teie tegevust toetanud?
-

37. Milliste probleemidega olete kokku puutunud osaluskogu rahastamisel?
-
-

38. Kellega ja kuidas on teie osaluskogu teinud koostööd (tehke õigesse kasti märke X)?

	Väga aktiivselt	Aktiivselt	Ei tea	Passiivselt	Üldse mitte
Maavanem					
Vallavanem/ linnapea					
Valla-/ linnavolikogu esimees					
Maavalitsuse noorsootöötaja					
Kohaliku omavalitsuse noorsootöötaja					
Noortekeskus					
Kool (sh huvijuht)					
Kooli õpilasesindus					
Huvikool					
Eesti Noorteühenduste Liit					
Eesti Noorsootöö Keskus					
Euroopa Noores Eesti büroo					

39. Kas teie osaluskogul on veel koostööpartnereid? Kui jah, siis nimeta.

 40. Millised on peamised probleemid koostöös?

 41. Kellega on koostöö kõige paremini sujunud? Miks?

 42. Kellega sooviksite veel koostööd teha? Miks?

TEAVITAMINE

43. Kas teie linna/ valla/ maakonna noored on teadlikud teie osaluskogu olemasolust?
☐ enamik ☐ paljud ☐ mõningad ☐ vähesed ☐ üksikud teavad
44. Kas teie linna/ valla/ maakonna noored on teadlikud teie osaluskogu tegevusest?
☐ enamik ☐ paljud ☐ mõningad ☐ vähesed ☐ üksikud teavad
45. Kust leiab teie osaluskogu kohta infot? ☐ maavalitsuse koduleheküljelt ☐ linna- või vallavalitsuse koduleheküljelt ☐ osaluskogu koduleheküljelt ☐ blogist ☐ Facebooki kontolt ☐ (plakatilt, infoseinalt/flaierilt) noortekeskuses ☐ (plakatilt, infoseinalt/flaierilt) koolis ☐ infoseinalt või –stendilt linnaruumis ☐ muu variant
46. Kui teie osaluskogul on kodulehekülg, Facebooki vms konto, siis siia, palun, veebiaadress (URL):
47. Millisel viisil teavitatakse noori oma tegevusest?

	Alati	Tihti	Harva	Väga harva	Mitte kunagi
Meililist					
Maavalitsuse kodulehekülg					
Omavalitsuse kodulehekülg					

Osaluskogu kodulehekül					
Blogi					
Facebook					
Kohalik ajaleht (pressiteade)					
Huvijuhi kaudu					
Noorsootöötaja kaudu					
Noortekeskuse kaudu					
Infoseinad ja –stendid linnaruumis					

Kui on veel mõni viis, siis palun täpsusta:

48. Milliste probleemidega olete kokku puutunud teavitamisel?

LÕPETUSEKS

49. Milliseid probleeme ja kitsaskohti te osaluskogu töös kõige enam kohtate? Vali välja kolm olulisemat:

- ☐ rahaliste vahendite nappus ☐ ruumide puudus ☐ noorte passiivsus ☐
koostööpartnerite passiivsus ☐ erinevad arusaamad osaluskogu tööst ☐ juhendaja
puudus ☐ juhendaja ebakompetentsus ☐ infopuudus ☐ vähe teadmisi
maavalitsuse või kohaliku omavalitsuse tegevuse kohta ☐ liiga vähe teadmisi
osaluskogude tegevuse kohta ☐ noorte arvamusega vähene arvestamine ☐ muu

Kui valisite variandi „muu“, siis palun täpsusta:

50. Millest tunnevad tänased noorte osaluskogud puudust?

51. Kuidas võiks Eestis edendada osaluskogude tegevust?

.....
.....

52. Miks noored osalevad osaluskogude tegevuses? Nimeta kolm peamist põhjust:

.....
.....

53. Mida soovitad teistele osaluskogudele?

.....
.....

Aitäh!

LISA 2: INTERVJU MAAKONDLIKU NOORTEKOGU ESIMEHEGA

M (intervjueerija): Miks on noortekogu vaja?

E (intervjueeritav): Noortekogu on vaja, et aidata noortel leida ennast, tõestada ennast, panustada ühiskonda ja avaldada oma arvamust. See annab väga suure tõesti võimaluse kõikidele noortele nii maakonnas või siis ka kusagil kaugemal.

M: Millal noortekogu loodi?

E: Millal loodi ... praegusest kuus aastat tagasi. See oli siis 2006, 18. märts.

M: Väga hästi! Sa just rääkisid enne, et Sa ei olnud siis veel noortekogu liige. Aga kas sa tead selle loomise tagamaid, kes algatasid, kes osalesid?

E: Ma ei tea, kes seal olid, kes selle algatas täpselt, aga ... Jah, ei, ma ei tea seda.

M: Nii. Lähme edasi, siis ma selle teema kohta rohkem ei küsi. Kas teil toimuvad noortekogus valimised? Ma vaatasin kodulehelt, et teil on vaja liikmeks saamisel avaldus esitada, aga valimised?

E: Liikmeid võtame vastu selles suhtes niisama, et iga maakonna inimene, kes tahab, noor loomulikult, saab meiega liituda. Kõigepealt on siis toetajaliige, et kui ta leiab, et vist tahaks tegeleda, siis võib täita avalduse, saab toetajaliikmeks. See annab talle teatud eelised. Kui kaks kuud on möödas, siis ta otsustab, et jah, ta on kindel selles, et tahab edasi tegeleda, siis ta võib täita täisliikme avalduse ehk siis ta saab täisväärtuslikuks täisliikmeks, keda eelistatakse toetajaliikmele. Aga kui ta otsustab, et ta tahab sellega küll tegeleda, aga mitte nii aktiivselt, siis ta võib ka jääda lihtsalt toetajaliikmeks. Valimised on meil juhatuse kohtade peale ja kõik igasugused valdkonnajuhid ja sellised asjad toimuvad kõik valimise teel.

M: Kes saab valida?

E: Valida saavad kõik täisliikmed. Toetajaliikmetel on ainult sõnaõigus.

M: Aga avalikke üldvalimisi maakonnas ei toimu?

E: Ei, avalikke ei toimu.

M: Kuidas korraldatakse noortekogu tööd? Selle all mõtlen töödejaotust, -korraldust, hierarhiat.

E: No meil on ses suhtes natuke raske hetkel, et meil vahepeal juhatuse vahetus niimoodi, et meil esimeest ei olnud mingi aja. Aga üldjuhul peaks meil olema jaotatud niimoodi, et meil on kõige eesotsas on esimees, kellel on aseesimees esimeseks toeks ja kohe järgmised juhatuse liikmed on siis sekretär ja kaks juhatuse liiget ongi siukse nime all nagu „juhatuse liige“. Loomulikult kõik ülesanded on tegelikult siuksed ju, et mida lihtsalt jagataksegi kogu noortekogu ulatuses ära. Kes vähegi on nõus midagi tegema, näiteks noortefondi juhtimine, meil on nagu noortefond olemas, või siis avalike suhete juht, personalivaldkonna juht, et need tegelikult ei ole üldse seotud juhatusega. Et need, kes tahavad, võivad loomulikult kandideerida, võimalus on, et nad saavad, aga ei pruugi saada. Et see siis otsustatakse üldkoosolekul. Aga hea on võib-olla see, et finantspool ja raamatupidamine, majanduslik pool ja kõik siuksed asjad, need teevad, jäävad rohkem juhatuse alla. Ülejäänud üritame ikkagi, kõik ürituste korraldamised, üritame nagu võimalikult laiali hajutada, et võimalikult kergem oleks kõigil.

M: Millega noortekogu tegeleb?

E: Noortekogu tegeleb näiteks ürituste korraldamisega, mis on mõeldud noortele info edastamiseks, informatsiooni saamiseks noortelt. Siis noortevolikogude koordineerimisega, mis hetkel on meie puhul küll siukses algvormis, aga me üritame seda järjest laiendada, juba aasta lõpuks üritame saada juba tihedamat koostööd, kui meil praegust on. Siis ... Mis me veel teeme? Edastame noortele teateid ka ENLi poolt, näiteks, või mingi pakkumisi, üritame noori saada enda sekka, kes aitaksid asju korraldada, teha, möllata ja särki-värki. Ja siuke *fun*-pool ka loomulikult. Natuke siukest motivatsiooni peab ka saama.

M: Kas noortekogu on kaasatud maavalitsuse tegemistesse?

E: Meie puhul otseselt maavalitsuses kedagi ei ole, kes istungitel kohal käib, aga me oleme sellega suurenisti seotud, sest meie koordinaator maavalitsuse poolt, /.../, kes väga palju hoiab meid kõigi asjadega kursis, keda meie ka loomulikult omalt poolt nagu kursis hoiame.

M: Aga kas on kuidagi formuleeritud, kirja pandud või välja kujunenud see korraldus, kuidas noorte arvamused jõuavad maavalitsusse?

E: See on loomulikult ... Üks võimalus ongi see, et istungitel võib olla noortekogu noor esindatud sõnaõigusega ja seal võib sellest päris palju kasu olla. Teine võimalus on ka see, mis on ka meil, et me lihtsalt anname ideest, asjades teada R. S., kes delegerib need edasi siis sinna maavalitsusse, tähtsamatele inimestele. Ja samuti meil on väga noortesõbralik maavanem, kes on üsna tihti üsna päri meiega. Et selles suhtes on meie noortekogul üsna kerge.

M: Kui rääkida noortekogu peamistest tegevusvaldkondadest, siis mis võiksid olla peamised?

E: Võib-olla ongi nagu see üritused ja teavitustöö, sest need on väga tihedalt omavahel seotud. Sest läbi ürituste me tegelikult teavitamegi inimesi.

M: Aga sündmused on siis mõeldud rohkem teavituseks kui ...

E: Teavitamiseks, noorte värbamiseks ja nii edasi.

M: Aga mitte noorte vaba aja sisustamine?

E: Mitte päris, muidugi see on nagu poolenisti motivatsiooni pärast, et nüüd on juuli alguses tulemas terviselaager, mis on loomulikult tegelikult ju üsna siuke lõbus asi, aga samas selle käigus me üritame ikka päris palju informatsiooni noortele edastada. Ja tänu terviselaagritele meile on päris mitu liiget meiega nüüd nagu liitunud, nii et see on nii üht kui teist, kõik on omavahel seotud.

M: Millega võiks veel noortekogu tegeleda, aga ei tegele?

E: Noortekogu võiks loomulikult aktiivsemalt tegeleda noortevolikogudega ja teavituskampaaniaid või infoedastust ja selliseid asju võiks rohkem olla. Minna nagu konkreetselt koolidesse ja valdadesse. Meil on küll inimene, kes peaks tegelema valdade külastusega, aga see on pidevalt toppama jäänud.

M: Mis mõttes tegeleda rohkem kohalike noortevolikogudega? Kas koostööd, neid luua või hallata?

E: No põhimõtteliselt, kuna meie oleme katuseorganisatsioon, siis meie peaksime haldama nende peamisi informatsioone või no teateid ja asju. Et kui keegi midagi meie käest küsib, siis me oskame kas edasi suunata või siis ise vastata. Meil peaks olema nende kontaktid, pidev koostöö

ja samuti tegelikult oleksime meie nagu allikaks nende koostööle, kes nagu suunab neid koostööle rohkem. See nagu peaks ideaalis olema.

M: Aga kui Eestis võiks ideaalis olla igas kohalikus omavalitsuses noortevolikogu, siis miks on vaja veel maakondlikke noortekogusid? Mis on nende eripära?

E: Sellest on päris palju igal pool räägitud.

M: Mhmm ...

E: Aga minu arvamus on see, et neid pisikesi noortevolikogusid on hästi palju, ei saa olla niimoodi, et on neid hästi-hästi palju ja siis on kuskil üks hästi suur organisatsioon, kes suudab seda kõike üks hallata. Et sellepärast on hea, kui on olemas ka noortekogu, kes on maakondlikult, piirkondlikult, maakondlikus ruumis haldab neid. Samuti ei ole noortevolikogudel ja noortekogul absoluutselt kõik asjad täpselt samad, et noortekogu tegeleb mingil määral kõrvaliste asjadega. Ehk siis noortevolikogud tegelevad konkreetse valla piires, aga meie tegeleme kogu maakonna piires. Et meie kaasame ka kõikide valdade noori, mitte ainult ühe valla noori. See on nagu see kõige suurem asi meie jaoks, ma arvan. Mis nagu kindlasti tähendab seda, et me peaks nagu olemas olema.

M: Mis on tänase noortekogu kitsaskohad ja probleemid?

E: Võib-olla see, et meil on üsna palju vanu liikmeid, kes on hakanud juba väsima sellest tööst ja on juba muud asjad tulnud ette, kes tahavad sellest tööst nagu vaikselt kõrvale hiilida. Samas on meil noored, kes pole asjadega veel nii kursis ja ei julge vastutust endale võtta ja on natuke raskem leida teatud kohtadele inimesi. Et siukest osavõttu on nagu väheks jäänud viimasel ajal. See on võib-olla kõige suurem kitsaskoht.

M: On veel soov midagi välja tuua?

E: Võib-olla veel siuke finants ja raamatupidamise pool. Tegelikult on meil võimalus saada selline võimalus, et maavalitsus tegeleb meie nende asjadega, aga meil on, ma arvan, et algusest peale, on kogu see asi nagu meie käes olnud. Mis ühtepidi on väga hea, aga teisti natuke raske. Võib-olla see on selline nõrgem koht.

M: Küsiksin siis edasi rahastuse teemal, et ... Millised on peamised kuluartiklid teie eelarves? Te ju koostate eelarve?

E: Ja. Meil on ... peamiselt mis on, ma arvan, on transpordi peale läheb tohutult suur summa ära ja sündmuste korraldamised võtavad ka jube palju ära. Koha üür, toitlustused ja sellised asjad. Ja siis, jah, et need võtavad üsna suure summa ära.

M: Kust saadakse vajalik summa?

E: Meieni jõuab nagu läbi maavalitsuse, aga maavalitsusse, ma jään isegi vastuse võlgu. Jõuab ta kuskilt mingist ministeeriumist.

M: Aga kas te tulete maavalitsusest saadava rahaga toime või vajate lisarahastust, näiteks taotlete fondidest ...

E: See tõesti oleneb, et kui tuleb siuke huvitav projekt mõttesse, siis üldjuhul me kirjutame ikka eraldi projekti kuskile raha taotlemiseks. Mingil määral paneme omaosaluse noortekogu rahadest, aga suurema määral taotleme siiski kindlasti raha.

M: Aga kas maavalitsuse poolt eraldatava rahaga tulete siis ikkagi toime?

E: Ja, ikka, toime tuleme kindlasti. Vahel, oleneb aastast, kuidas üritustega ja mõni aasta tuleb ehk võib-olla pitsitada natuke, et toime tulla, aga teine aasta on jälle see, et mitte liiga palju, aga natuke jääb jälle üle. Aga iga aasta oleme ilusti nulli saanud, see ei ole mingi probleem.

M: Kas teil on eelarvega probleeme olnud?

E: Ja või selles suhtes, et aasta lõpus on see kiire moment, siis vaatame ikka, et kuidas, mis pidi nüüd saab, kas me arved nagu ilusti nulli saame.

M: Aga millised on noortekogu tugevused?

E: No meie noortekogu puhul kindlasti saab öelda seda, et me oleme kõik need kuus tegevusaastat järjest järjepidevalt tegutsenud, kuigi meil on kitsaskohti – ei ole osalejaid võib-olla nii palju või on osavõtt liiga nõrk meie oma noortekogu sees – siis pole ükski töö on selle tõttu nagu tegemata jäänud, aga me oleme ära teinud ja ikkagi edasi liikunud. Meil on palju noored, see on võib-olla kõige suurem tugevus.

M: Kellega ja kuidas te teete koostööd?

E: Me teeme maavalitsusega kindlasti koostööd, et maavalitsuses peamiselt ikka R. S., kes annab meile ikka informatsiooni ja kes aitab meid hästi palju, samuti L. S., ka maavalitsuses,

terviseedenduse peaspetsialist, kellega me, kelle abiga me tegelikult korraldame iga aasta näiteks sedasama terviselaagrit. Siis TASiga teeme koostööd, korraldame igasuguseid üritusi koos ja samuti nad on alati abivalmid ja aitavad meid ja, ja noortevolikogudega teeme koostööd.

M: Kuidas te noori teavitata? Milliseid erinevaid teavituskanaleid kasutate?

E: Loomulikult *Facebook*, siis plakatid igasugused ja samuti on meil olemas kas blogis või koduleheküljel kindlasti mingi informatsioon ürituste kohta. Läbi nende tegelikult saadakse hästi palju informatsiooni, et *Facebook*is on meil oma lehekülg olemas. Kes neid ei ole, siis tavaliselt neid ka jagatakse, siis kuulutusi või reklaamitakse. *Facebook* on nagu peamine koht, kus jagada.

M: Aga kuidas sa hindad informatsiooni kohalejõudmist, teavitustöö aktiivsust?

E: Alati võiks parem olla. Samas ei saa väga kurta ka. Et kindlasti väga paljud noored saavad informatsiooni kätte, aga lihtsalt see, mida nad selle informatsiooniga pihta hakkavad, et see on võib-olla mitte kõige parem, positiivsem meie jaoks. Nad võivad selle kuulutuse läbi lugeda, aga kas nad kohale tulevad. See tõenäoliselt väga suur osa nendest ei ole.

M: Aga teavitamise kui tegevuse osas on probleeme?

E: Niimoodi üldiselt mitte, ma ei usu väga. Praegust küll nagu meelde ei tule midagi.

M: Ja siis minul rohkem küsimusi ei ole. Kas on endal soovi veel midagi öelda?

E: Ma ei oskagi niimoodi.

M: Hetkel ei ole. Aga tänan siis. See on kõik. Aitäh!

LISA 3: INTERVJU KOHALIKU NOORTEVOLIKOGU ESIMEHEGA

M: Miks on noortevolikogu vaja?

L: Ühelt poolt on seda tarvis nii-öelda otsustajatele, et neil oleks lihtsam teha neid otsuseid, mis nagu noori puudutavad. Sest et alati ei tea, mida ja kuidas nemad mõtlevad või mis neil parasjagu puudu on. Me võime küll ette kujutada, miks nad seal bussijaama taga kõik istuvad. Seal on ka põhjus. See on hea võimalus nende käest küsida. Kõiki huvigruppe tegelikult ju kaasatakse otsustamisse. Kahjuks noored ei saa ise selles poliitikas nii-öelda osaleda, valituks osutada, alles 18. eluaastast. Nooremad jäävad nagu nii-öelda sealt välja. Keskmiselt on ju volikogudes meil keskmine vanus 45 või nii. Mina olen meie volikogus ... mina ei ole küll kõige noorem, üks on veel noorem, aga see on esimene kord, kui alla 30-aastased meil volikogus üldse olid. See on nagu üks takistus. Teine asi, mida mina teen noortevolikogus, on see, et ma õpetan neid noori. See osalemine ja kaasatud olemine on nagu üks väike osa. Teine, palju suurem osa on see, mida nad õpivad seal töö käigus. Nad saavad kogemusi ... kuidas lihtsalt seletada ... koosolekud, protokollid, demokraatia, kõik sellised asjad – kõike mida ma seal õpetan töö käigus. Nad tegelt ise ei tea, et sellist asja õpivad, minu jaoks on see nagu õpetamise protsess, nemad ... ma ju ei ütle, et te tulite tundi või õpite midagi. Nad tulevad sinna, nad teevad oma asja, mis neile meeldib, korraldavad üritusi, õpivad tegelikult korraldamist, meeskonnatööd, kõike asju, nad õpivad seda selle kõrvale ja noh see on hästi suur või oluline osa minu jaoks. Lihtne näide: meil tuli linnavalitsusse üks tütarlaps praktikale kõrgkoolist. Ta tuli sekretäri ja vist personalijuhi praktikale, ta juhendis oli ka kirjas, et ta peab õppima protokollide tegema. Ta ei olnud elu sees ühtegi protokollide teinud. Minu noored teevad kõik protokolle. Ei peagi kellelegi nagu ekstra seletama ka, ütled, et täna teed sina protokollide. Põhi on ees ja ta teeb protokollide valmis. Tal ei ole mingit küsimust sellega. Ka 14- aastased teevad ilusti ja nüüd tuleb kõrgkoolist tütarlaps, kes ütleb, et ta ei ole elu sees teinud ja ta põdes selle pärast nii palju. Ma panin ta arengukava töögruppi protokollide tegema ja tema jaoks oli see nagu niivõrd keeruline ja nii siuke

ületamatu asi. Lihtne, minu omad õpivad seda juba siis, kui nad on teismelised. See õpetamise või õppimise osa on nagu hästi oluline, minu jaoks vähemalt.

M: Millal noorte volikogu loodi?

L: 5 aastat tagasi

M: Ja miks loodi?

L: Mina ei loonud, seda peaks küsima loojate käest, miks ta loodi. Mina oskan ainult oletada. Ma arvan, et need on need samad põhjused – noorte häält oli vaja, noori oli vaja kaasata. See oli hea vahend selleks. See on üks asi. Teine asi, need viis aastat on hästi palju korraldatud üritusi. Noored on korraldanud. Võib-olla oli vaja ka seda, et keegi teeks neid ülevallalisi noorteüritusi.

M: Kas te teate ka, kellelt tuli initsiatiiv loomisel? Kas sellest on juttu tulnud?

L: Ma julgeks öelda, et see tuli omavalitsuse poolt.

M: Aga kes osalesid loomises veel?

L: Sa mõtled ...?

M: Et kui omavalitsusest tuli initsiatiiv, siis kes veel olid kaasatud noortevolikogu loomisesse? Kas noored, kohalik noorsootöötaja, kuidas see kokku pandi?

L: Kohalik lastekaitse spetsialist, see, kes selle asjaga nagu vist, nii-öelda käimatõmbaja oli. Ta helistas mulle ka et ma tuleksin sinna, kui see viis aastat tagasi loodi, aga ma kahjuks läksin siis just Tallinnasse kooli ja ei saanud tol hetkel. Aga noored olid kaasatud ja ma usun ... Minu meelest initsiatiiv tuli valla poolt.

M: Kuidas on korraldatud noortevolikogu töö? Kirjeldage.

L: Mida täpselt selle all ...

M: Pigem hierarhiline struktuur, kokkusaamised, otsuste vastuvõtmised ...

L: Ok. Alustame siis sealt, et kui volikogu valitakse, siis volikogu valib komisjoni, meil on alaline komisjon, siis volikogu valib komisjoni esimehe nagu volikogu seast. Siis tema on see nii-öelda kõige tähtsam, siis praegusel juhul olen mina see. Mul olid noored oma eelmised valimised juba ära teinud, see oli vist mingis septembris – oktoobris, olid kohalike valimised

noh. Ühesõnaga noored olid mul juba olemas. Noored ise valivad põhikirjaliselt spiikri, asespiikri ja juhatusse kuulub veel üks või rohkem noort. Nii see on, ma ei tea. Varasemalt on need valimised olnud nii-öelda koosoleku vormis. Kutsutakse, antakse teada, et tulge noortevolikogu valimistele ja siis tulevad noored kokku. Kandideerimisel vaja avaldust ja siis sealt nende hulgast valitakse. Minu esimesed valimised, mis ma siis nägin, ma olin ka tol hetkel Tallinnas, ma igapäevaselt ei olnud siin ja ma juba siis rääkisin, et sellisel moel valimisi ei saa läbi viia. Aga siis oligi see, et kakskümmend noort valis viisteist noort. See ei olnud see, mida mina nagu näha tahtsin. Aga esimene kord ta niimoodi läks ja volikogu aktsepteeris seda nimekirja ka nagu. Nüüd, see-aastased valimised, me tegime niimoodi, et valimised toimusid ka koolis ja noortekeskuses. Et see oleks ikka demokraatlik. See ei ole nagu nii, et need samad noored valivad iseennast nagu. Ja meil tuli vist 20 kandidaati 15-le kohale ja 80 valijat oli nii-öelda, see oli ikkagi tunduvalt demokraatlikum kui 15 ja 15, et valimised käivad meil nüüdsest nii. Järgmine aasta teeme veel suurema. Töökorraldus. Meil on juhatuse koosolekud, kus siis pannakse päevakord paika, kõik ... seal arutatakse ka tähtsamaid asju ja siis ka natuke ebameeldivamaid asju. Kui mõni noor näiteks on jäänud suitsetamisega vahele, siis tavaliselt seal me seda arutame. Tavaliselt kutsume sinna ka selle sama noore ja arutame koos seda asja. Meie eesmärk ei ole kedagi eemale peletada ega nii-öelda välja visata koheselt, oleneb ikka, mis see rikkumine, paha on. Aga ikkagi tavaliselt piirdume vestlustega ja oleme siia maani saanud ... muidugi, me oleme ka välja visanud, kui noor on joobes ja korduvalt olnud, kui juba hoiatusi on tehtud, siis seal juhatuses käib selline asi. Ja koosolekud, iga kuu vähemalt üks meil on, viimasel ajal on neid väga tihti olnud. Ja siis me vaatame läbi volikogu päevakorras olevad eelnõud, kui meil on, teeme ettepanekuid nii-öelda mingite muudatuste jaoks, arutame oma üritused läbi ja kõik muu teeme valmis, mis seal on. Said vastuse? Sobib või?

M: Sobib. Siis ... Millega noortevolikogu tegeleb?

L: Noortevolikogu varasemalt tegeles hästi palju üritustega, olid mingid kindlad nagu suurüritused, mida nad korraldasid. Nüüd see aasta me oleme sellest järk-järgult taganenud või loobunud nendest. Nüüd on see nagu rohkem noortetoa ülesanne. Noortevolikogu tegeleb nii-öelda eelnõudega ja selleks aastaks valisime kaks teemat. Üks on keskkond, keskkonnahoid ja roheline värk, et propageerime seda säästlikku taaskasutust. Ühesõnaga keskkonnavärk ja teine on koolivägivald, millega me siis püüame tegeleda. Koolikiusamised ja internet ja kõik see. Selleks aastaks valisime kaks teemat. Ma ei tea, kas me jõuame kõigega lõpuni, aga vähemalt... Ühesõnaga me võtame nagu igal aastal kaks olulist, ühe või rohkem teema ja sellele nagu

keskendume ja sellega nagu tegeleme, lisaks nendele eelnõudele. Ka lisaks mõned üritused on ka, traditsiooniks võetud ja meile jäänud. Ja me oleme kaasatud noorteürituste korraldamisele ja ...

M: Ma küsiksin korra uuesti, miks neid sündmuste korraldamist nii vähe ...

L: Aaa, sest et mina olen kogu aeg olnud seda meelt, et üks noorte esinduskogu ei ole kultuuriklubi, mis korraldab üritusi. Seda on nagu natuke liiga vähe. Selle jaoks ei ole vaja esinduskogu, et kultuuriüritusi korraldada või nii-öelda neid ... vastlapäeva, isadepäeva ja emadepäeva. See ei ole see. See võib olla üks kõrvaltegevusi, aga see ei ole peamine tegevus. Selle pärast me nagu taganesime sellest. Seda ei saa kohe, vaid järg-järgult. Mina olen ... 2009 lõpus valiti mind, sellest ajast peale väikselt oleme nagu seda teed läinud.

M: Kas on ka valdkondi, millega noortevolikogu veel võiks tegeleda, aga hetkel ei tegele?

L: neid on nii palju. Me see aasta võtsime esimest korda ainult kaks suurt teemat ...

M: Võib-olla mitte teema mõttes, vaid kui on sündmuste korraldamine, paljudel on koolituste korraldamist, paljudel on ...

L: Ei jah, paljudel on koolituste korraldamist, sellega me ei tegele. Koolitustega me ei tegele, aga me oleme tegelt teinud küll neid koolitusi noortele. Aga need millegipärast ei ole olnud nii populaarsed ja noh see on siuke, ei ole väga ... meie jaoks ei ole see praegu selline prioriteet. Projektimajandusega võiksime rohkem tegeleda. Meil see projektide algatamine ja elluviimine, see on nagu midagi, mis annab soovida meil praegu, aga ajaressurss on ka siuke, et kuidas me jõuame onju ja need noored ei saa nagu ... projekt niikuinii käib läbi valla ja siis ... üht keskkonnaprojekti me nüüd üritasime teha, see meil ei õnnestunud. Me ei saanud seda valmis. Ehk järgmises voorus võib-olla siis õnnestub, et noh projektimajandusega me veel võiksime tegeleda. Et kõike ei saa tasuta teha nii-öelda. Kuskilt on raha vaja ja vald ... lihtsalt ei ole nii palju raha vaja, siis ...

M: Aga kas volikogu on kaasatud vallavolikogu teistesse komisjonidesse, nende tegevusse?

L: Mis mõttes? Me oleme alaline komisjon.

M: Ise olete alaline komisjon. Aga teistesse komisjonidesse? Ma ei ole ...

L: Meil on veel rahandus- ja planeerimiskomisjon, või kuidas seda nimetatakse, sinna meist ei kuulu keegi, ja teine on revisjonikomisjon, kuhu meist ka keegi ei kuulu.

M: Sest et paljudes, suuremates valdades ...

L: Jah, ma tean.

M: Mis on tänase noortevolikogu kitsaskohad ja probleemid?

L: Minu jaoks on üks osa, et noored vahetuvad, tegelikult, nad vahetuvad päris iga aasta ikkagi suur osa nendest. Järjepidevus nii-öelda ja noortel ei ole aega piisavalt palju, kool võtab nii palju ressursi ära, et neil lihtsalt füüsiliselt ei ole nii palju aega, et sisuliselt tegeleda. Meil siin olid mõned koosolekud, kus ikka laseme ette valmistada igasuguseid asju ja kodus peab ka tööd tegema. Ja kui tuli koosolek ja mitte ükski polnud seda ette valmistanud, siis ma lasingi neil nagu rasket viisi õppida, et tulimegi kokku, keegi ei teinud seda, mis ta pidi tegema ja siis nad saidki aru, et kui mitte keegi ette ei valmista, siis on ju mahavisatud aeg, me tuleme kõik kokku, vaatame üksteisele otsa ja midagi ei ole. Siis kõigil oli väga piinlik, et nad ei teinud midagi ja järgmiseks korra oli kõigil ilusasti tehtud. Ega see koolis on samamoodi, sa ikka loodad, et küll keegi teine ikka on teinud ära, aga kui keegi ei teinud, siis on nagu kehv seis. Me hindeid ei vaja, aga nad õppisid sellega, et ei saa tulla ettevalmistamata koosolekule. Seda aega neil lihtsalt paraku napib. Vanematel noortel on meil see, et nad käivad tööl ja siis õpivad kuskil. Ja siis paljudel on veel nii, et nad õpivad ja käivad tööl ka veel samal ajal, aga nad on nagu aktiivsed noored, siis kes teeb, see jõuab, aga paraku ikkagi see, sa ei saa ikkagi nii palju aega panustada. Ja noh, vanemaid noori võiks olla nagu rohkem, vist 22 või 23 on see maksimum seal, seis on isegi hea, aga neid võiks olla veel rohkem.

M: Kas võib küsida, kui palju poisse ja tüdrukuid on, kas rohkem ühtesid või võrdselt?

L: tüdrukuid on rohkem.

M: Siis millised on noortevolikogu tugevused?

L: noored on hakkamist täis ja nad tegelikult tahavad, näed, et nad siiralt tahavad ja püüavad. Ühe puuduse toon veel kiirelt välja.

M: Võib.

L: Tegelikult ma tooks veel rohkem.

M: sobib.

L: Volikogu üldiselt ei ole väga positiivselt meelestatud sellest, selles poliitikas osalemises. Kuuled selliseid väljendeid, et kui talgud tulevad, siis noored lähevad talgutele. Teevad talguid ja siis niimoodi. Siis tegelikult nii ei ole, Noortevolikogu ei ole nagu töömeeskond, keda nagu siis, kui kuskil on midagi jamasti, siis „Noored, minge koristage ära!“. Pandi ühele nädalavahetusele kolmed-neljad talgud. Ilmselgelt me ju ei jõua kõikidele, neljale talgutele minna ühel nädalavahetusel. Et siis mina olen kogu aega öelnud, et me ei ole töömeeskond, me tegeleme teiste asjadega ja see seletamine ja see vanadele inimestele ära seletamine, mis seal taga siis, see on päris keeruline. Teine osa on, et kui esimees, ma üritan sellega tegeleda nii palju kui ma jõuan ja pingutan, tuleb ju arvestada, et need on ju ka töönimesed. Ma veel õpin magistris ka samal ajal, teen veel sadat asja, see on nagu keeruline. Samamoodi meil on nagu tugevus see, et eelmine lastekaitse spetsialist, tema oli seal algatamise juures ka, tema oli alati nagu, tema oli alati revident või kuidas see nimi tal seal oli, et see on tugevus. Temal on ka, ta teeb pärast töö aega seda. See on keeruline. Valla puhul on see, et logistika on puuduseks. Hästi paljud käivad linnas koolis, siis osad käivad maal koolis. Kus seda korraldada? Linnas või siis maal? Mingi protsent on koguaeg liikvel, kuidas seda nagu logistikat teha, siis ongi nii, et kui kokku saadakse, siis sõidetakse nagu igatpidi, kes kus kedagi läheb jälle ära viima. Siuke, ta ei ole nii lihtne. Tugevused. Ma usun et see on tugevus, et esimees või mina, ma olen nende asjadega nagu varem kokku puutunud. Hästi palju nagu tegelenud. Seal ei ole kedagi muldvana, kes ei taha tegeleda, kes pannakse volikogus lihtsalt tanki.

M: mis mõttes tegelenud? Varem liige olnud teises noortevolikogus?

L: Ja, /.../ linna noortevolikogus.

M: Ahah.

L: Spiiker olnud, ENLis noortevolikogude juht olnud, tegelenud selle valdkonnaga, veel sada asja. Ma, jah, seda teemat nagu valdan. Ma pean mõne tugevuse ikka veel võtma. Nad on mul tõesti hakkamist täis ja nad on hästi asjalikud noored. No rahaga meil ka suuri probleeme ei ole, vald ikkagi toetab oma rahakotist nii palju kui suudab ja ...

M: kuidas toimub rahastamine? Kas veel projektidega ...

L: Ei, eelarves on rida.

M: Eelarvepõhiselt?

L: Jah.

M: Aga kas on sponsoreid otsitud?

L: Ikka on, aga ma ei tea, kuidas nende üritustega on, ikka otsitakse, aga muidu nagu.

Marge: Aga kui eesmärk on sündmuste osatähtsust vähendada, siis põhimõtteliselt tuleb eelarvelise rahaga toime?

L: Jah.

M: Võib-olla on tugevuseks ka koostöö? Kas on tugevaid koostööpartnereid, kellega tehakse tihti koostööd?

L: Jah, jah. Meil on mõned teised nii-öelda ... /.../ oli vist selle asja nimi ja siis ... ma nime ei oska öelda, aga veel on mõned huvigrupid, kellega oleme teinud asju koos. Või kui muidugi vallas, nagu lastekaitse spetsialist on revident, siis see on ka nagu väga ... ja vallavanem on hästi toetav olnud. Meil on kogu aeg üks sama vallavanem olnud. Tema toetab ja see on nagu hea.

M: Jah, aitäh.

SUMMARY

THE CREATION, ORGANISATION AND ACTIVITY OF LOCAL AND REGIONAL YOUTH COUNCILS AS PARTICIPATION ENTITIES

M. Hein

The involvement of young people as active participants in decision-making process has become an increasingly important issue in Europe. Many documents and publications bring out the importance of a citizen's right to take part in shaping their lives, help to develop services they use and be involved in making decisions that affect them. It is necessary to involve young people so that they could learn the principles of civil society and how the democracy works. There are many organisations that young people can participate in, such as youth councils at a local and a regional level. Since 2005, the creation of youth councils has been supported at a national level, and therefore their number has increased several times. In 2011, there are 15 regional and 62 local youth councils. However, there is no wider public and complete survey about youth councils' creation, organisation, activity or difficulties they face. The current dissertation was inspired by this and examines the situation of youth councils in the last quarter of 2011 and the first quarter of 2012.

The purpose of this study is to find out how Estonian local and regional youth councils have been created, and what their organisation and activities are like.

The author posed the following research questions:

1. What is the practice of youth councils' creation?

2. How are the membership and activities managed?
3. How are youth councils financed?
4. How are cooperation and information sharing arranged in youth councils?

The author carried out a quantitative web survey in the period of November 2011 until January 2012 and got answers from 31 youth councils, that is 1/3 of all local youth councils and 2/3 of regional ones. In May 2012, she carried out two individual interviews, one with a local and one with a regional youth council's chairman.

The author found out that the largest number of youth councils were created in 2006 and 2010, when they were financed by government at a national level. Most youth councils do not have a juridical status but they have adopted their constitutions. Young people said that a local level youngsters and local youth workers took part in creation the most, whereas at a regional level youngsters and governors were more active.

Public elections are not the major method for putting youth councils together. The principle of voluntariness and elections in organisation are equally important, the latter being mostly used to elect the board. The number of members in regional youth councils is generally not set, but it is in local youth councils. Most of the youth councils have hierarchical structure, which means having a chairman, a board or an official person, but less commission.

One of the main activities is organizing events, whilst the importance of this is bigger in local youth councils. Involvement in the activities of regional on city councils is low, accounting that it should be one of their main activities. Young people said that they cooperate most with the representatives of local of regional government. Thereby, their cooperation level is also not sufficient.

Youth councils spend most of their budget on organizing events, transportation and training. The majority of them make their budget themselves. Although there were not any bigger issues with finance, local youth councils have more problems with the amount, regional ones have problems with time. These youth councils that do not have a budget are in bigger difficulties. Although there are exceptions, they do not apply additional funding a lot. Youth councils use e-mails, web and social media as the main channels for informing young people.

The author thinks that the essence of youth councils does not match the expectations set for them in theory. Young people lack knowledge, experience and opportunities to make effective use of youth councils both in terms of creation, applying for additional funding, cooperation and informing. It is necessary to reduce event organization and club activities, and increase the cooperation with local and regional authorities to ensure that young people have a possibility to have a voice and take part in decision-making processes.